

Neadekvátní pocity viny

Převod dotazníku IGQ-67 do češtiny

Diplomová práce

Bc. Filip Škrdlík

Vedoucí práce: doc. MUDr. Jan Roubal, Ph.D.

Brno
2019

„Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně a že všechny použité informační zdroje jsem uvedl v seznamu literatury.“

V Brně dne 17. 5. 2019

Bc. Filip Škrdlík

Na tomto místě bych rád poděkoval několika lidem. Vedoucímu své práce doc. MUDr. Janu Roubalovi Ph.D. za zprostředkování tématu, které mě zaujalo na více rovinách. Svému konzultantovi PhDr. Janu Bendovi za ochotu, vstřícnost, trpělivost, řadu plodných konzultací, cenné připomínky k teoretickému rámci práce, užitečné tipy a pomoc s praktickou částí práce a poskytnutí relevantních zdrojů k tématu. Autorce Lyse O'Connor za to, že mi poskytla dotazník pro účely práce. Mé celé rodině, především mým rodičům, kteří mi po čas celého studia oba pomáhali tak, jak je jim vlastní a jak nejlépe to umí, a bez jejichž pomoci a péče bych těžko byl tam, kde teď jsem. Paulu Morrisovi, Jardovi Malenovi, Bret Sherwood a Ivanu Rossovi za jejich nepostradatelnou pomoc s částí překladu. Janě Rosii za cenné rady ohledně formálních náležitostí. Všem respondentům za to, že mi věnovali čas a úsilí. Ivánkovi za cenné statistické konzultace, které mi pomohly ukázat, že R je i pro obyčejné smrtelníky (pokud mají pevné nervy). Skupině věrných spolužáků Vojtovi, Kristýně, Kateřině a Kateřině za sdílení utrpení v našich posledních a nejtemnějších hodinách. A jako vždy, nejvíc děkuji Ester, protože bez ní by to zkrátka nešlo!

ABSTRAKT

Cílem práce bylo představit a přeložit dotazník IGQ-67, který měří čtyři druhy interpersonální viny dle Control Mastery Theory (O'Connor, 1997). Dalším cílem bylo tento vyhotovený překlad adaptovat do českého prostředí. Na vzorku 602 osob nepotvrdila konfirmační faktorová analýza čtyřfaktorovou strukturu metody. Z tohoto důvodu byla provedena i exploratorní faktorová analýza, jejíž výsledky jsou diskutovány. Byly podány dílčí důkazy o konvergentní, diskriminační a kriteriální validitě metody. Byla ověřena reliabilita české verze dotazníku pomocí analýzy vnitřní konzistence jednotlivých škál. Metoda je doporučena pro budoucí výzkum. Její použití v klinickém prostředí je však pro její nedostatky diskutováno.

Klíčová slova: Interpersonal guilt questionnaire-67, IGQ-67, Control Mastery Theory, CMT, Separation guilt, Omnipotent guilt, Survivor guilt, Self-hate, Překlad, Adaptace, Validita, Reliabilita, Konfirmační faktorová analýza, Explorativní faktorová analýza, Vina, Stud, Psychopatologie, Deprese, Úzkost, Interpersonální vina, Maladaptivní vina, Psychotherapie, Psychodynamika, Psychodynamická psychologie.

The aim of this work was to introduce and translate the questionnaire IGQ-67, which measures four kinds of interpersonal guilt according to Control Mastery Theory (O'Connor, 1997). Next goal was to adapt the translation into the Czech environment. A confirmatory factor analysis did not confirm the four-factor structure on the sample of 602 persons. For this reason, an exploratory factor analysis was performed, the results of which are discussed. There was some evidence of convergent, discriminatory and criterion validity of the method. The reliability of the Czech version of the questionnaire was verified by analyzing the internal consistency of individual scales. The method is recommended for future research. However, its use in clinical settings are discussed for its limitations.

Keywords: Interpersonal guilt questionnaire-67, IGQ-67, Control Mastery Theory, CMT, Separation guilt, Omnipotent guilt, Survivor guilt, Self-hate, Translation, Adaptation, Validity, Reliability, Confirmatory factor analysis, Exploratory factor analysis, Guilt, Shame, Psychopathology, Depression, Anxiety, Interpersonal guilt, Maladaptive guilt, Psychotherapy, Psychodynamics, Psychodynamic psychology.

OBSAH

Úvod.....	7
Klasické pojetí viny a studu	7
Control Mastery Theory.....	9
Interpersonální vina vycházející z CMT.....	11
Survivor guilt.....	12
Separation guilt	13
Omnipotent guilt.....	13
Self-hate	14
Interpersonal guilt questionnaire - 67	14
Vznik dotazníku	15
Reliabilita	16
Validita.....	16
Rozšiřující studie	16
Navazující studie	17
Teorie překladu a adaptace	21
Shrnutí a hypotézy.....	21
Metody.....	23
Fáze překladu	23
Sběr Dat	25
Výzkumný soubor	25
Pilotáž.....	26
Použité metody	26
PHQ-9.....	26
GAD-7	27
TOSCA-3.....	27
Proces analýzy dat	27
Výsledky	29
PHQ-9.....	29
GAD-7.....	29
TOSCA-3	30
IGQ-67	32
Odhad reliability škál metody	32
Survivor guilt.....	32

Separation guilt	32
Omnipotent guilt.....	33
Self-hate	33
Shrnutí	33
Konfirmační faktorová analýza	36
Korelační analýza	42
Porovnání skupin	44
Explorativní faktorová analýza	47
Řešení se čtyřmi faktory	50
Řešení s třinácti faktory	52
Diskuze	56
LITERATURA	60
PŘÍLOHY.....	67

Úvod

Práce si klade za cíl představit, přeložit a adaptovat dotazník *Interpersonal Guilt Questionnaire* (IGQ-67) (O'Connor, Berry, Weiss, Bush, & Sampson 1997) do českého prostředí. Jedním z cílů překladu a adaptace je poskytnout nástroj, který měří interpersonální vinu, pro potřeby rozšíření výzkumu soucitu se sebou v českém prostředí (Benda, Kadlecík, & Dvořáková, 2018). Dotazník vycházející z Control Mastery Theory měří maladaptivní interpersonální vinu a zatím v českém prostředí jeho překlad chybí. Cílem této práce je poskytnout pro výzkumné, popřípadě klinické účely dotazník, který měří konstrukt interpersonální viny, a podat dílčí důkazy o reliabilitě a validitě této metody.

Klasické pojetí viny a studu

U lidí se setkáváme s pozoruhodnými rozdíly, týkajícími se způsobu, jakým reagují, když rozpoznají své vlastní selhání či si uvědomí, že se zachovali pro ně špatným, nepřijatelným způsobem. V takových případech se nejčastěji mluví o emocích studu a viny. Stud a vina se řadí mezi tzv. sebevztahné emoce, což jsou morální emoce vyvolané sebereflexí a úsudkem o svém vlastním chování či osobnosti. Ona sebereflexe může být vyvolána vědomě či nevědomě a emoční reakce nemusí nutně vstoupit do vědomého uvědomění. Vina a stud jsou si blízké, podobně jako například pýcha a rozpaky. Jak moc jsme k prožívání studu a viny náchylní pak vytváří poměrně stabilní osobnostní dispozici, která určuje jak často, s jakou intenzitou a v jakých situacích tyto sebevztahné emoce prožíváme (Tangney, Youman, & Stuewig, 2009).

Vina je velice nepříjemná emoce, která se objevuje, pokud člověk věří, že udělal něco špatného. Vina posléze motivuje jedince, aby se rozhodovali tak, jak považují za morálně správné (Tangney, Wagner, Fletcher, & Gramzow, 1992).

Vzhledem k neodmyslitelnému vztahu viny a studu, a to jak v odborné, tak i populární literatuře, považuji za důležité zmínit historický kontext snahy o rozlišení pojmů jednoho od druhého. Za tři hlavní parametry, které je potřeba vzít pro rozlišení mezi vinou a studem do úvahy, považují Tangney et al. (2009): (1) typ události vyvolávající dané emoce; (2) veřejnou či soukromou povahu události, která emoci vyvolává a (3) do jaké míry člověk za uskutečnění těchto událostí přisuzuje vinu sobě samému versus svému chování. Zatímco v mysli mnoha lidí, a to ne pouze laiků, ale i expertů, jsou pojmy stud a vina poměrně pevně spojeny, v akademické obci bylo učiněno mnoho pokusů o jejich spolehlivé rozlišení.

Za historicky první snahu o rozlišení lze považovat snahu některých postpsychoanalytiků navazujících na práci Sigmunda Freuda, který tvrdil, že pocity viny se objeví, pokud Id nebo Ego přijdou do konfliktu s morálními standardy Superega, a mezi vinou a studem rozlišoval jen zřídkakdy. Například autoři Piers & Singer (1953) nazírají na vinu jako na konflikt mezi Egem a Superegem, zatímco stud považují primárně za reakci na konflikt mezi Egem a ideálním Egem jedince (Tangney & Dearing, 2004).

Toto rozlišení zpochybňuje Lindsay-Hartz (1984) s odůvodněním, že stud se objevuje zpravidla v případě, že jsme tím, čím být nechceme, tedy jako důsledek negativního ideálu. To je v kontradikci s postpsychoanalytickým chápáním studu jako selhání snahy žít podle pozitivního ideálu (Tangney & Dearing, 2004).

Mimo psychoanalytické kruhy byl další pokus o distinkci učiněn v kruzích antropologických. Tento pokus byl vystaven především na předpokladu, že existují určité konkrétní typy událostí, které vyvolávají spíše vinu, a další typy, které vyvolávají spíše stud. Například více veřejné události by měly evokovat spíše stud, zatímco více soukromé události by měly evokovat spíše vinu. Tangney & Dearing (2004) ovšem dále uvádějí, že pro toto rozlišení chybí dostatečná empirická podpora.

Dle Tangney et al. (2009) je v dnešní době za nejrozšířenější a nepřijímanější teorii distinkce studu a viny považována ta, kterou v roce 1971 postulovala Helen Block Lewis a později rozvinuli autoři Tracy & Robins (2004) v jejich tzv. sebesposuzovacím modelu. Dle Lewis stud zahrnuje negativní zhodnocení sebe sama, zatímco vina zahrnuje negativní zhodnocení svého konkrétního chování. I přesto, že se může tato distinkce jevit na první pohled jako velice jemná, existuje pro ni poměrně silná empirická podpora (ve srovnání s dříve uvedeným dělením).

Dle Tracy & Robins (2004) jsou vina a stud vyvolané podobným souborem kognitivních procesů. U obou emocí je ale jedinec nucený soustředit se na jiné aspekty svého já: aktivaci veřejné či soukromé sebereprezentace; vyhodnocení důležitosti a relevance události v souvislosti s vnímáním své identity; atribuci příčiny události vnějšímu či vnitřnímu faktoru. K distinkci tedy dochází především při procesu atribuce stálosti a obecnosti. Podle modelu tedy interní, stabilní a obecné atribuce příčin vedou k pocitům studu, zatímco interní, nestabilní a specifické atribuce vedou k pocitům viny. Například výroky „Jsem hloupý.“ vs. „Dostatečně jsem se nesnažil.“ mohou být reakce na stejnou situaci, ovšem jinak atributovanou, a v důsledku toho vyvolávající jiné sebevztahné emoce.

Tangney et al. (1992) předkládají empirické důkazy pro rozlišení viny a studu, kde vina je definována jako negativní emoční zkušenost vzniklá z negativního hodnocení svého chování a stud jako negativní úsudek o svém vlastním já. Výzkum pocitů viny, který se věnuje vině oproštěné od pocitů studu, prokazuje, že vina je ve své podstatě adaptivní a nevykazuje významné korelace s psychopatologií. Tendence k prožívání viny a studu se ukázala jako poměrně stabilně prožívané osobnostní rys, který se projevuje u různých osob v různé míře (Tangney et al., 1992).

Ačkoli Harder, Cutler, & Rockart (1992) podporují hypotézu, že jak vina, tak stud jsou propojené s psychopatologií, především pak s depresí, Tangney (1992) přisuzuje mnohem více psychopatologických symptomů především studu, nikoliv vině. Tangney navrhuje kontrolovat stud jako intervenující proměnnou a podporuje hypotézu, že vina, tak jak ji měří dotazník TOSCA, nekoreluje, pokud je očištěna od vlivu studu, s depresí tak, jak ji měří dotazník BDI a SCL-90 (O'Connor et al., 1997).

Jiné chápání studu nabízí například Cook (1988), který mluví o tzv. internalizovaném studu. Tím rozumíme stud, který se stane součástí identity. Člověk trpící internalizovaným studem si tak může připadat ve svém celkovém prožívání podřadným a nedostatečným. To se liší od většinového chápání popsaného výše, kdy chápeme stud jako dispozici k prožívání studu v určitých situacích.

Další ucelený koncept pro chápání viny nabízí teorie CMT – Control Mastery Theory, o níž se ovšem v přehledové literatuře věnující se podrobně vině a studu píše jen okrajově.

Control Mastery Theory

Počáteční myšlenky Control Mastery Theory začíná v roce 1952 formulovat psycholog Joseph Weiss v článku „Crying at the happy ending“. Weiss, ovlivněný psychoanalýzou, u mnoha pacientů nachází schopnost vzhledu do jejich problémů, a to bez nutnosti terapeutovy interpretace. Za stěžejní faktor úspěšného uvolnění potlačovaných traumat považuje Weiss schopnost terapeuta navodit u pacientů pocit bezpečí.

CMT nabízí alternativní vysvětlení různých psychologických a psychoterapeutických problémů, kromě viny například fenoménů jako: agování, resilience, non-compliance nebo závislostí (Nol, 2004).

CMT nabízí i teoreticky významně odlišné chápání viny, potažmo studu, oproti akademickému hlavnímu psychologickému proudu. V rámci CMT je vina chápána jako emoce pramenící z altruismu a starostí o druhé lidi. Weiss (1993) zdůrazňuje roli patogenních přesvědčení, která umožňují vznik viny a studu. Teorie viny, tak jak je konceptualizována v rámci teorie CMT, připouští, že je vina často spojena s psychopatologií. Patogenní přesvědčení a výsledné pocity viny a studu mohou vést ke vzniku psychologických symptomů a psychopatie (O'Connor et al., 1997).

I přesto, že interpersonální vina má stejně jako klasicky pojatá vina blízký vztah se studem, existují empirické důkazy, že interpersonální vina má s psychopatologií silnější vztah než stud samotný. Oproti klasické vině interpersonální vina signifikantně koreluje s psychopatologií, a to i poté, co se statisticky očistí vztah mezi vinou a studem (O'Connor et al., 1997; 1999).

K Weissovi se v roce 1965 přidává Dr. Hal Sampson a společně formulují hlavní myšlenky teoretického rámce CMT – pacient přichází do terapie s nevědomým plánem, jak překonat svá traumata, která u něj způsobují konkrétní symptomy. Autoři předpokládají, že všichni mají přirozenou potřebu a nutkání (1) převzít kontrolu (Control) nad svojí nevědomou myslí, (2) uvědomit si potenciální nebezpečí, (3) uspořádat si osobní obranné mechanismy v souladu s řešenými problémy, (4) vytvořit si schopnost a motivaci (Mastery) ovládat a regulovat traumatické zkušenosti, které je do terapie přivedly a (5) efektivně čelit výzvám, s nimiž se potýkají (Rappoport, 2002). Základními cíli je tedy pomoci klientům tuto kontrolu převzít a danou schopnost objevit a rozvíjet; a pomoci jim identifikovat patogenní přesvědčení a konfrontovat tato přesvědčení s realitou v prostředí natolik bezpečném, aby umožnilo klientům snížit míru jejich přirozených nevědomých obranných mechanismů. Díky tomu budou moci aktivovat proces práce s kontrolou a osvojením si schopnosti ovládat traumatické zkušenosti. Základem psychoterapeutické práce je transformativní proces mezi klientem a terapeutem; myšlenky CMT jsou užitečné především pro současné psychoanalyticky a psychodynamicky zaměřené terapeuty (Donna, 2012).

Weiss & Sampson zakládají pro účely výzkumu teorie CMT v roce 1972 San Francisco Psychotherapy Research Group a v roce 2002 poté přímo instituci zasvěcenou výcviku a výzkumu CMT – Control Mastery Center (GoodTherapy.org, 2016).

CMT nabízí alternativní pohled na roli přenosu v terapii a formuluje ojedinělý přístup k nevědomému fungování lidského vědomí. Teorie nabízí jak konkrétní návody pro praktikování

psychoterapie, tak jedinečný a užitečný teoretický rámec pro uchopení rodinného či kulturního vlivu na problémy adresované v psychoterapii. Dle teorie jsou lidé k terapii primárně motivováni jejich často nevědomým vyhodnocením psychologického bezpečí a celkovou situací, kterou zažívají ve vztazích s druhými lidmi. CMT poskytuje klientům možnost si fungování jejich vztahů ověřit a vyzkoušet. Podobně jako si například potřebujeme vyzkoušet teplotu vody před tím, než do ní skočíme, psychoterapeut může v rámci CMT hrát roli zprostředkovatele této možnosti (Nol, 2004).

Vyhodnocení psychologického bezpečí a celkové životní situace, s nimiž pacienti do terapie přicházejí, často vychází z jejich historie traumatických zkušeností. Trauma, jak je chápáno v CMT, je specificky definováno jako události vedoucí ke ztrátě běžných a zdravých vývojových stádií a úkolů. Traumatické zkušenosti tak mohou sestávat buď z jednotlivých událostí, které zabrání dítěti tyto úkoly a stádia zvládnout, nebo z dlouhotrvajícího psychologického tlaku či fyzického násilí, jež postupně dítě ve vývoji zastaví. Zastánci teorie CMT upozorňují, že míra újmy do velké míry závisí na okolnostech. Dle Shilkreta (2002) tak ve výsledku může být pro dítě více traumatickou na první pohled situace méně závažná než například smrt rodiče (pokud následkem méně závažné situace je zastavení ve vývoji, a smrt rodiče k ní nevede) (as cited in Nol, 2004).

Nol (2004) dále uvádí, že traumatické zkušenosti zpravidla vedou k vytvoření patogenních přesvědčení. Tato patogenní přesvědčení se vytvářejí, protože děti jsou zcela přirozeně egocentrické a ještě si nevyvinuly smysl pro objektivní posouzení reality. Podle teorie tento egocentrický způsob myšlení společně se silnou přirozenou touhou efektivně si udržovat blízké lidi kolem sebe vede k maladaptivnímu fungování, což může trvat od dětství po celý život. To, co mohlo být v dětství adaptivním, se může později snadno stát problematickým. Dítě za účelem udržení si pro ně klíčových vztahů volí (jednu/druhou/obě) ze dvou základních strategií: (1) Identifikaci s rodičem, jako nástroj k tomu, aby si udrželo kontakt a vyhnulo se opětovné traumatizaci. Tato identifikace zahrnuje převzetí charakteristik, názorů a chování rodičů, popřípadě blízkých osob, a to bez vědomého posouzení těchto převzatých prvků. (2) Dětskou servilnost, kterou si v praxi můžeme představit jako rigidní dodržování pravidel rodičů a nekritické přijímání jejich názorů, jež přirozeně vzniká z jejich závislosti na rodičích a z nedostatku předchozích zkušeností. Děti často věří, že péče a výchova, kterou od rodičů dostává, je zasloužená, a že to, co jim rodiče o nich samých řeknou, je automaticky pravda. Z dětské perspektivy je pouze malý rozdíl mezi realitou a morálností, když se jim dostává špatného zacházení, často se s tím proto vypořádají přijetím faktu, že jsou inherentně špatnými lidmi (Kanofsky & Lieb, 2007).

Práce s klientem v rámci CMT je kooperativní ve své podstatě. Zdůrazňuje vztah mezi klientem a terapeutem jako jeden z hlavních prostředků k odhalení a uvolnění patogenních přesvědčení. Konkrétní práce a techniky jsou odvislé od podoby patogenních přesvědčení a dalších problémů jednotlivých pacientů – přístup je tak vždy v rámci případu individuální (Rappoport, 2002).

Základem teorie CMT je předpoklad, že téměř veškerý lidský vývoj a učení se odehrává v kontextu mezilidských vztahů, a proto důležitou podobou patogenních přesvědčení, s nimiž se pacienti v terapii mohou potýkat, jsou excesivní pocity interpersonální viny (O'Connor et al., 1999; Silberschatz, 2013).

Interpersonální vina vycházející z CMT

Dle teorie CMT je vina konceptualizována jako komplexní a potenciálně bolestivá stresující emoce. Emoci, kterou může vyvolat mnoho příčin, a která může být zakoušena v různých konkrétních situacích. Může být vědomá či nevědomá. Může se jednat pouze o přechodný stav, nebo jít o chronickou dispozici. Většinou se objevuje, pokud člověk udělal (nebo si myslí, že udělal) něco špatného, nebo cítí-li se špatně jednoduše pouze z toho, že je. Takové pocity vyvolávají tendenci k tomu, aby byla vina překryta studem (případně aby následně stud vyvolávala). Protože stud může být fenoménem bolestivým, je právě často nevědomě vyvolán jako trest s cílem ulevit pocitům viny (Silberschatz, 2013).

Interpersonální vina pramení u člověka z přesvědčení, že ublížil či může ublížit okolním lidem. Taková vina aktivuje přirozenou empatii k ostatním, která nutí jedince snažit se své chyby napravovat a vyhýbat se tomu dělat podobné chyby znovu (Albertsen, O'Connor & Berry, 2006). Model interpersonální viny v rámci teorie CMT vychází především z vývojové psychologie (Zahn-Waxler & Robinson, 1995) a psychodynamiky (Weiss & Sampson, 1986).

Zatímco CMT chápe vinu jako emoci, která je od dětství formována empatií a starostlivostí o rodiče a další rodinné příslušníky, většina psychoanalyticky orientovaných autorů pojímá vinu především jako proces intrapsychický. Freud (1961) chápe funkci viny jako vnitřně formovaný strach z trestu od rodičů, který by dítě spustilo svojí vlastní agresivitou; chápe ji tedy jako funkci Ega, které si samo řekne o potrestání v případě nežádoucího chování. Podle klasických psychoanalytických autorů, kromě jmenovaného Freuda (1961) například také Kleinové (1946), můžeme vinu chápat jako funkci Ega, které udržuje rovnováhu mezi trestáním sebe sama za nepřijatelné či destruktivní chování a motivací k tomu napravovat škody potenciálně způsobené svým blízkým. Psychoanalýza tak chápe vinu jako stav vzniklý z rozporu pohnutek člověka jednat vůči druhým asocíálně a prosocíálně (as cited in Silberschatz, 2013; as cited in Gazzillo et al., 2017).

Velký obrat v chápání viny jako intrapsychického procesu přinesla teorie citové vazby J. Bowlbyho (1969), která obrátila uvažování z roviny intrapsychické do roviny interpersonální. Na základě teorie citové vazby se o vině začalo uvažovat jako o emoci sloužící především k udržování blízkých a pečujících vztahů, počínaje vztahem s rodiči, přes sourozence až po všechny ostatní vztahy postupně se objevující v sociálním životě jednotlivců (O'Connor et al., 1999). V současné době většina výzkumníků chápe vinu jako adaptivní prosocíální emoci regulující agresi, která motivuje jedince ke snaze své případné špatné chování napravit (Tangney et al., 2009; Silberschatz, 2013). V současném chápání konstruktů viny tedy převládá přesvědčení, že vina je zakotvena v empatické starosti o druhé lidi, kteří trpí či zažívají nějakou formu distresu, a v pocitu zodpovědnosti za tyto pocity druhých lidí (Silberschatz, 2013).

Teorie CMT nechápe vinu v první řadě jako maladaptivní proces, ale připouští, že se pocity viny mohou objevovat v problematických vzorcích, především pokud jsou vázány na patogenní přesvědčení. Mohou se objevovat nevědomě, v přehnané míře, být iracionální, vázat se ve velké míře a pravidelně na pocity studu, a nemusí být možné těmto pocitům viny ulevit žádnou formou nápravy. Iracionální vina může z patogenního přesvědčení vyvěrat a utvrzovat ho. Toto přesvědčení formující a udržující pocity iracionální viny je ovlivněno dětským egocentrickým pohledem na svět, kdy dítě často dělá falešné závěry o kauzalitě a myslí si, že vše, co se stane, je způsobeno jeho přičiněním/vinou. Podle CMT teorie mohou být pocity viny způsobeny strachem z toho, že jsme

ublížili nebo že ublížíme ostatním během dosahování zdravých vývojových stádií a cílů. Proto se mohou interpersonální pocity viny stát maladaptivními a vést k různým druhům distresu a různým symptomům – a hrát tak významnou roli v psychopatologii (Gazzillo et al., 2017).

Interpersonální vina se může stát maladaptivní, je-li založená na nerealistickém přesvědčení, pokud je obava o blízké iracionální, nebo pokud se tyto pocity viny vyskytují v excesivním množství. Tato vina je schopna potlačit a zabránit přirozeným vývojovým cílům. Přesvědčení formující tento typ interpersonální patologické viny je obvykle nevědomě zakořeněno a ovlivňuje lidské životy bez jejich uvědomění. Nejběžnějším iracionálním přesvědčením stojícím za těmito pocity je, že dostane-li člověk něco dobrého, nebo stane-li se mu něco dobrého, je kvůli tomu přímo zodpovědný za to, že se tato věc nestala někomu jinému. Dalším častým příkladem je přesvědčení, že člověk ublíží ostatním tím, že se mu v životě povede lépe. Tato přesvědčení obsahují základní myšlenku, že člověk je schopný změnit či kontrolovat věci, které se dějí ostatním (Albertsen et al., 2006).

Na rozdíl od jiných pojetí viny maladaptivní interpersonální vina koreluje s řadou psychologických problémů a s psychopatologií. Tyto koreláty zahrnují somatizaci, obsesivně kompulzivní symptomy, sociální senzitivitu, depresi, úzkosti, hostilitu, fobie, paranoii, psychotické problémy, problémy se závislostmi, zvýšenou míru pesimismu, slabé sebevědomí, excesivní žárlivost, introverzi a neuroticismus (Meehan, O'Connor, Berry, Weiss, Morrison & Acampora, 1996; Albertsen et al. 1996; O'Connor et al., 1997, 1999; Webster, 1998)

Vina založená na strachu ublížit druhým lidem v důsledku snahy dosáhnout svých cílů může být rozdělena do několika rozdílných, avšak příbuzných typů viny. Teorie CMT rozlišuje čtyři typy interpersonální viny: *Survivor guilt*, *Separation guilt*, *Omnipotent guilt* a *Self-hate* (O'Connor et al., 1997). Velká důležitost je v CMT přikládána především prvním dvěma typům viny, *Survivor guilt* a *Separation guilt*, které oba obsahují patologicky přehnané přesvědčení o zodpovědnosti za druhé lidi (Weiss, 1993; O'Connor et al., 1997; Silberschatz, 2013).

Survivor guilt

V situaci, kdy rodiče dávají najevo nesouhlas či působí rozhořčeně v případě, že dítě dosahuje svých úspěchů, se u takového dítěte může vyvinout přesvědčení, že jeho rodiče nechťejí, aby bylo v životě úspěšnější či šťastnější než oni. Dítě se může později v životě nevědomě či vědomě vyhýbat dobrým věcem a úspěchům, aby se neocitlo v situaci, kdy na tom bude lépe. V terminologii Control Mastery Theory označujeme takového člověka jako člověka trpícího *Survivor guilt* (Broitman, 2017).

Zdrojem pro excesivní pocity tohoto typu viny nemusí být pouze přístup rodičů, ale například i traumatické zkušenosti a události, které postihnou blízké osoby. Hlavním cílem CMT je identifikovat pocity viny, jež se vyvinuly v důsledku dětského traumatu, avšak jak na svých studiích z roku 1961 a 1981 o přeživších z koncentračních táborů demonstuje Neiderland, excesivní míra *Survivor guilt* se může u lidí vyvinout v kterémkoli životním období. Přeživší trpěli pocity viny za to, že své bližní přežili. Později u nich byly pozorovány symptomy deprese, úzkosti a somatických symptomů (as cited in Silberschatz, 2013).

Modell (1971) rozšiřuje diskuzi a popisuje pacienty trestající se za úspěch či mající sebe-destruktivní sklony v reakci na neúspěchy svých blízkých. Své pacienty popisuje jako lidi, kteří mají vyvinutou jakousi metodu nevědomého účetnictví, kde si hlídají, jak dobře se z jejich blízkých zrovna kdo má, a jestli náhodou štěstí těchto pacientů není právě zažíváno na úkor/účet těchto blízkých.

Pojmem *Survivor guilt* označujeme negativní bolestivou emoci, kterou mohou jedinci pociťovat v důsledku uvědomění, že nějakým způsobem své blízké převyšují. To může vyústit v přesvědčení, že ostatním ubližují tím, že jsou více úspěšní či šťastní. Na základě tohoto přesvědčení se takoví lidé mohou iracionálně domnívat, že dobré věci, jichž se jim v životě dostává, jsou jaksi na úkor těch, kterým se jich nedostává. Jedinci, zažívající excesivní množství *Survivor guilt* tak mohou být fixováni na patologní přesvědčení, že existuje fixní množství štěstí, a že když se někomu děje něco špatného, je to proto, že oni se zrovna mají dobře (Weiss, 1986; Gazzillo et al., 2017).

Dle teorie CMT je interpersonální vina, a to především *Survivor guilt*, silně spojená s depresí a stud může být v některých případech až důsledkem pociťované *Survivor guilt* (O'Connor et al., 1997).

Separation guilt

Dalším typem viny, která vzniká ze strachu, že ublížíme svým bližním při dosahování běžných zdravých životních cílů, je *Separation guilt* (Silberschatz, 2013).

V situaci, kdy dítě zpozoruje, že jeho rodiče jsou smutní nebo mají velké starosti v případě, že začne být samostatnějším, může si toto dítě vyvinout patologní přesvědčení, že své rodiče zraňuje v případě, že se stává samostatnějším. Tento stav se může vyvinout v nepříjemné pocity či až fobii, kdy se člověk necítí příjemně v případě, je-li mimo domov. V terminologii Control Mastery Theory označujeme takového člověka jako trpícího *Separation guilt* (Broitman, 2017).

Separation guilt vzniká v rané fázi ze strachu, že dítě své rodiče poškodí tím, že se osamostatní a povede nezávislý život (Gazzillo et al., 2017). Modell v roce 1965 popisuje *Separation guilt* jako přesvědčení člověka, že nemá nárok na život odděleně od svých blízkých (as cited in Broitman, 2017). Definici rozšiřuje v roce 1989 Bush, který tvrdí, že lidé pociťují tento druh pocitu viny nejen při fyzické nepřítomnosti, ale i pokud se nějakým způsobem odlišují od důležitých osob v jejich životě.

Separation guilt vzniká u lidí ze strachu, že svou nepřítomností (jak psychickou, tak fyzickou) poškodí či zraní své blízké. Fyzickou nepřítomností jednoduše rozumíme stav, kdy se jedinec nenachází, krátkodobě či dlouhodobě, v blízkosti osob jim blízkých. Psychickou nepřítomností rozumíme stav, kdy má člověk jiné názory, styl života, hodnoty, cíle, politické či náboženské přesvědčení a bojí se, že kvůli této své odlišnosti poškodí své blízké osoby (Silberschatz, 2013).

Omnipotent guilt

Omnipotent guilt je dalším druhem interpersonální viny, která má své kořeny v altruismu. Tato vina zahrnuje excesivní pocity zodpovědnosti a starostlivosti o štěstí druhých lidí. Člověk trpící tímto pocitem viny má velkou starost o štěstí druhých, zároveň trpí pocitem bezmoci, že není schopen situaci druhých kolem sebe jakkoli ovlivnit, považuje však za svou povinnost se o to pokusit. *Omnipotent guilt* má své kořeny také zpravidla v dětství a může se zesílit, pokud rodiče projevují během výchovy slabost a zranitelnost a chovají se tak, že to v dětech vyvolá pocit přehnané moci a zodpovědnosti za jejich stav (O'Connor et al., 1997; Broitman, 2017).

Jedinci, kteří trpí *Survivor guilt* nebo *Separation guilt*, často trpí i *Omnipotent guilt*. Vyskytují se nicméně případy lidí, kteří sice trpí *Omnipotent guilt*, *Separation guilt* a *Survivor guilt* ovšem nepociťují (O'Connor et al., 1999).

Omnipotent guilt může být považována za přehnanou míru viny adaptivní, popsané výše, nicméně doplněná o patologenní přesvědčení, že neexistuje možnost jak své chování a danou situaci napravit (Silberschatz, 2013).

Self-hate

Pokud se rodiče dítěti zdají být vyčerpaní, zatížení či zahlceni poté, co se dítě pokusí o nějakou formu kontaktu s nimi, například si řekne o podporu, pomoc nebo fyzický kontakt, dítě se může naučit, že je s ním něco inherentně špatně a že tato špatnost způsobila, že jsou rodiče po jeho pokusu tolik vyčerpaní – tento typ interpersonální viny je nazýván *self-hate* (Broitman, 2017).

Ačkoliv se tento typ viny od předchozích tří podstatně liší (především proto, že nevychází přímo z altruismu a strach z poškození ostatních není přímo obsažen v jeho definici), podle CMT se vyskytuje zpravidla u lidí, kteří mají či měli rodiče, jež je ve větší míře trestali, odmítali či vůči nim byli lhostejní. Tito lidé pak sami sebe trestají negativními myšlenkami, pocity a chováním. *Self-hate* se vyskytuje u lidí, dívajících se na sebe očima někoho, o kom si myslí, že je nenávidí. Tato vina se tak zpravidla objevuje u dětí, které zakoušely nenávist od rodičů či sourozenců. U těchto dětí se později tento typ viny vyvine a udržuje pro účely zachování vazeb k blízkým osobám, o nichž jsou tyto jedinci přesvědčení, že jsou jimi nenáviděni. Proto je *Self-hate* dle CMT nepřímou považována za další formu interpersonální viny (O'Connor et al., 1997).

U takového člověka se totiž od dětství může vyvíjet symptom, kdy se zdráhá navazovat kontakt, aby to jeho rodiče či další blízké osoby nezatížilo a zcela nevyčerpal (Broitman, 2017).

Self-hate je z definice příbuzná chápání studu, což může dle O'Connor et al. (1997) být jedním z důsledků překrývání studu a viny v empirických výzkumech. O'Connor vliv studu kontroluje ve studii z roku 1999 a zjišťuje, že ačkoli stud a *Self-hate* spolu vysoce korelují, *Self-hate* i po odstranění sdíleného rozptylu stále vysoce koreluje se všemi psychopatologickými symptomy a celkově se jedná o nejrobustnější prediktor psychopatologie ze všech čtyř druhů interpersonální viny. Autorka se domnívá, že je to způsobeno tím, že škála *Self-hate* není sama o sobě operacionalizována jako emoce, ale místo toho reprezentuje druh sebehodnocení, který se objevuje zpravidla ve spojení s psychopatologickými stavy a je pro mnoho psychopatologických stavů téměř synonymem.

Interpersonal guilt questionnaire - 67

IGQ-67 je jediným existujícím dotazníkem měřícím interpersonální vinu v podobě, kterou postuluje teorie CMT. (Gazzillo et al., 2017). Patří k dotazníkům, které se snaží měřit výhradně iracionální a maladaptivní aspekty pocitů viny. Dotazník obsahuje 67 položek rozložených mezi čtyři škály: *Survivor guilt*, *Omnipotent guilt*, *Separation guilt*, *Self-hate* (O'Connor et al., 1997). Jednotlivé položky byly vytvořeny zkušenými klinickými psychology na základě klinického pozorování. Tito odborníci vycházeli při tvorbě položek z příslušné teorie CMT. Dotazník je kromě klinické praxe vycházející z CMT příležitostně využíván v klinické literatuře jako alternativa k nástrojům s obsáhlejším empirickým výzkumem. Především pokud se výzkumníci zajímají krom adaptivního pojetí viny, ke kterému mají více možností, o interpersonální vinu (tedy pojetí maladaptivní tak, jak je ukotveno v teorii CMT), mají k dispozici pouze tento nástroj, popřípadě jeho zkrácené verze (Robins, Nofle, & Tracy, 2007; Gazzillo et al., 2017). V porovnání s jinými nástroji měření (TOSCA, PFQ-2) bylo dotazníku IGQ-67 věnováno v literatuře poměrně málo prostoru (Barr, 2003). Autoři konstruují

dotazník za účelem měření dysfunkční interpersonální viny, při tvorbě položek však zjevně nebylo přihlíženo k distinkci mezi vinou a studem, jak je chápána ve středním proudu akademické psychologické literatury, pro nástroje staršího data se jedná o typický nedostatek (Tangney & Dearing, 2004). Především u čtvrté (*Self-hate*) škály se setkáváme s položkami, jež se z dnešního pohledu mohou s konstruktem studu překrývat (Barr, 2003). Autoři ovšem tento možný nedostatek přiznávají a navrhuji kontrolovat stud jako třetí proměnnou (O'Connor et al., 1999). Autoři dotazníku se snaží měřit ty aspekty viny, které (na rozdíl od dnes častěji přijímaného chápání konstruktů viny, kdy ji chápeme především jako adaptivní) souvisejí s distresem, patologií či úzkostí. Tyto negativní aspekty viny se v souladu s CMT teorií snaží zachytit ve zmíněných čtyřech škálách:

- (1) *Survivor guilt*: Pocit viny vyvolaný u člověka, který je přesvědčený, že druhým ubližuje tím, že je v něčem lepší, tím, že je mu lépe bez druhých a tím, že je šťastný nebo úspěšný.
(Příklad položky: „I conceal or minimize my successes.“ / „Skrývám či zlehčuji své úspěchy.“)
- (2) *Omnipotent guilt*: Pocit viny vyvolaný u člověka, který je přesvědčený, že je zodpovědný za to, aby se druhým dobře dařilo, a o tom, že je v jeho silách učinit ostatní šťastnými a úspěšnými.
(Příklad položky: „I worry a great deal about my parents, or children, or siblings.“ / „Dělám si spoustu starostí o své rodiče, děti nebo sourozence.“)
- (3) *Separation guilt*: Pocit viny vyvolaný u člověka, který je přesvědčený, že není druhým oddaný a ubližuje ostatním, když je opustí nebo je-li jiný.
(Příklad položky: „It makes me uncomfortable to have critical thoughts about my parents.“ / „Je pro mne nepříjemné kriticky uvažovat o svých rodičích.“)
- (4) *Self-hate*: Vážná negativní percepce sebe sama, obvykle související s odmítavými až krutými zkušenostmi s rodiči.
(Příklad položky: „I deserve to be rejected by people.“ / „Zasloužím si být odmítán druhými lidmi.“)

Vznik dotazníku

Při prvním vývoji dotazníku v roce 1997 zadali O'Connor et al. prvních 45 položek třem skupinám participantů: klinickým psychologům (N = 32), nemocničnímu personálu (N = 62) a pacientům léčícím se ze závislosti (N = 108), celkem se tak jednalo o vzorek 205 respondentů. Dotazník IGQ-67 byl zadán společně s dalšími dotazníky pro zajištění souběžné, konvergentní a divergentní validity. Pro první skupinu to byly The Guilt Inventory (GI), The Test of Self-Conscious Affect (TOSCA), The Attributional Style Questionnaire (ASQ) a The Automatic Thoughts Questionnaire (ATQ), pro druhou skupinu The Guilt Inventory (GI), The Test of Self-Conscious Affect (TOSCA) a The Child Abuse and Trauma Scale (CAT), a pro třetí skupinu The Guilt Inventory (GI), The Test of Self-Conscious Affect (TOSCA) a The Beck Depression Inventory (BDI).

Další verze obsahovala po přidání dalších 52 položek celkem 97 položek. Tato verze byla administrována 111 vysokoškolským studentům, společně s dalšími dotazníky pro zajištění souběžné, konvergentní a divergentní validity, jmenovitě The Guilt Inventory (GI), The Test of Self-Conscious Affect (TOSCA) a The Beck Depression Inventory (BDI). Z 97 položek autoři po vyhodnocení výsledků vybrali pro dané škály ty nejspolehlivější, tzn. 22 *Survivor guilt* položek, 15 *Separation guilt* položek, 14 *Omnipotent guilt* položek a 16 *Self-hate* položek. S 67 položkami tak vznikl dotazník IGQ-67 v podobě, v níž je nejčastěji administrován v dalších výzkumech.

Reliabilita

Interní konzistence jednotlivých škál při administraci 67 položkové verze 111 studentům byla měřena pomocí Cronbachovy α a pohybovala se pro *Survivor guilt* ($\alpha = 0,85$), *Separation guilt* ($\alpha = 0,82$), *Omnipotent guilt* ($\alpha = 0,83$) a *Self-hate* ($\alpha = 0,87$).

Validita

U verze s 67 položkami se snažili autoři prokázat souběžnou validitu s metodami TOSCA, GI a BDI. V jejich šetření všechny škály IGQ-67 signifikantně korelují se State guilt a Trait guilt škálami dotazníku GI.

Dále škála dotazníku IGQ-67 *Separation guilt* koreluje signifikantně se škálou GI Moral standards. Všechny škály korelovaly signifikantně s depresí měřenou pomocí BDI konkrétně *Survivor guilt* ($r = 0,45$), *Separation guilt* ($r = 0,47$), *Omnipotent guilt* ($r = 0,37$) a *Self-hate* ($r = 0,52$), přidaná škála *Composite interpersonal guilt* korelovala signifikantně ($r = 0,52$).

Všechny škály IGQ-67, nejvíce škála *Survivor guilt* ($r = 0,55$), korelovaly signifikantně se studem, měřeným dotazníkem TOSCA. U *Separation guilt* byla zjištěna korelace ($r = 0,34$), u *Omnipotent guilt* ($r = 0,49$) a *Self-hate* ($r = 0,41$), přidaná škála *Composite interpersonal guilt* korelovala signifikantně ($r = 0,56$).

S vinou měřenou pomocí dotazníku TOSCA také signifikantně korelovaly škály IGQ-67 *Survivor guilt* ($r = 0,45$) a *Omnipotent guilt* ($r = 0,52$), přidaná škála *Composite interpersonal guilt* korelovala rovněž signifikantně, a sice ($r = 0,45$).

Otázku faktorové struktury se autoři snažili vyřešit analýzou hlavních komponent z které vzešly dva komponenty. První vybraný komponent vysvětlující 57 % rozptylu sytily především škály *Survivor guilt*, *Separation guilt* a *Omnipotence guilt*. Druhý komponent vysvětloval 18 % rozptylu a byl sycen především škálou *Self-hate*. Na základě výsledků PCA autoři vytvořili novou škálu nazvanou *Composite Interpersonal Guilt* (CIG), tato škála sestává ze škál *Survivor guilt*, *Separation guilt* a *Omnipotent guilt*, které z velké části sytí první faktor.

Autoři považují výsledky svého šetření za dostatečné předběžné důkazy o reliabilitě a validitě dotazníku IGQ-67 a navrhuji nástroj IGQ-67 používat dále ve výzkumu interpersonální viny ve spojení s psychopatologií.

Rozšiřující studie

V roce 1999 podnikají autoři O'Connor, Berry, & Weiss dvě další šetření s nástrojem IGQ-67, tentokrát s mírně větším vzorkem – 223 vysokoškolských studentů v první studii a 61 vysokoškolských studentů ve druhé studii.

V první studii byly respondentům společně s dotazníkem IGQ-67 administrovány dotazníky TOSCA, GI a BSI (The Brief Symptom Inventory). Stud měřený dotazníkem TOSCA koreloval signifikantně se všemi škálami IGQ-67. Omnipotentní vina byla silně signifikantně korelována s vinou měřenou dotazníkem TOSCA. Dále výsledky poukazují na signifikantní korelace *Separation guilt*, *Survivor guilt* a *Self-hate* škály se škálami somatizace, obsesivní kompulzivity, interpersonální sensitivity, deprese, úzkosti, hostility, fobické úzkosti, paranoi a psychoticismu, tedy všemi škálami

psychopatologie měřenými dotazníkem BSI. Škály *Survivor guilt* a *Self-hate* zůstaly signifikantními i po očištění od vlivu studu jako intervenující proměnné.

Ve druhé studii byly respondentům společně s dotazníkem IGQ-67 administrovány dotazníky TOSCA, BDI a SEI (Self-Esteem Inventory). Výsledky poukazují na signifikantní korelace *Survivor guilt* a *Self-hate* s depresivitou měřenou dotazníkem BDI. Obě tyto škály zůstaly signifikantními i po očištění od vlivu studu jako intervenující proměnné.

Autoři výsledky shrnují takto: (1) *Survivor guilt* a *Self-hate* škály spolehlivě predikují všechny psychopatologické symptomy obsažené ve výzkumu. (2) *Separation guilt* spolehlivě predikuje jen některé, a to somatizaci, interpersonální sensitivitu, fobickou úzkost, paranoii a psychoticismus. (3) *Omnipotent guilt* predikuje depresi měřenou BDI.

Navazující studie

Interpersonální vina dle Weisse (1993) není tak rozšířeným konceptem jako například adaptivní vina postulovaná autorkou Tangney (2004). Pokud u zkoumání adaptivní viny mluvíme o poměrně malém empirickém základu, u viny interpersonální dle CMT se jedná spíše o zárodky výzkumů. O tom svědčí například to, že do dnešního dne existuje pouze jeden dotazník zachycující tuto vinu (Gazzillo et al., 2017), resp. ve srovnání s klasičtějším chápáním viny několikanásobně menší množství výzkumů (Tangney et al., 2009). Od vývoje dotazníku autorů O'Connor et al. v roce 1997 však přece jen došlo k řadě zajímavých a významných studií, které použily dotazník IGQ-67, došlo.

Asano v roce 1998 potvrzuje předpoklad, že významným prediktorem interpersonální viny je identifikace s kulturou, vykazující zvýšenou míru kolektivismu a nezávislosti. Na srovnání vzorku evropských a japonských Američanů vykazovali ti japonští signifikantně zvýšenou míru *Separation guilt* a *Self-hate*. *Survivor guilt* byla pouze zvýšená a signifikantní hladině významnosti se jen blížila. Nepříliš překvapivě to byli evropští Američané, kteří vykazovali zvýšenou míru nezávislosti, zatímco japonští Američané zvýšenou mírou kolektivismu. Při pokusu o validizaci nástroje upraveného pro adolescence IGQ-ADOL nachází Mulherin (1998) podobný vztah, kdy asijsí američtí adolescenti skórují výše ve všech subškálách IGQ-67 než evropští. Na vzorku 330 adolescentů byl dále objeven vztah mezi *Separation guilt* a subškálou viny a studu dotazníku TOSCA, dále vztah mezi všemi škálami IGQ-ADOL a depresí. Dívky v šetření vykazaly signifikantně vyšší skóre v subškálách *Survivor guilt* a *Omnipotent guilt*.

Sida-Miccio (2000) nachází ve své studii snažící se zkoumat vztah mezi sexuální rolí u žen a vinou pozitivní korelaci mezi všemi škálami IGQ-67 a dotazníkem SRG-33.

Ve studii zkoumající vztah mezi anorexií, rodinným konfliktem a interpersonální vinou adolescenti s anorexií skórovali na škále *Self-hate* signifikantně výše než kontrolní skupina. Dále se mezi adolescence ukázal spolehlivým prediktorem pro vyšší skóre na škále *Self hate* konflikt pocíťovaný v rodině (Berghold, 2002).

Ve výzkumu věnovaném vztahu mezi spiritualitou, religiozitou a interpersonální vinou byl objeven vztah mezi spiritualitou a maladaptivní interpersonální vinou. Ukázalo se, že čím vyšší míru spirituality respondenti vykazovali, tím méně se u nich objevovaly pocity interpersonální viny. Pro klasickou adaptivní vinu dle Tangney (2009) byl objeven vztah opačný. Výzkumníci dále objevili

silný negativní vztah mezi subjektivním pocitem pohody a životní spokojeností (well-being) a maladaptivní interpersonální vinou (Albertsen, 2002; Albertsen & O'Connor, 2006).

V roce 2003 se v Německu Körner et al. pokouší validizovat zkrácenou verzi dotazníku v, co do velikosti vzorku (N = 1935), poměrně rozsáhlém šetření. Ve velice krátkém reportu se dozvídáme, že pro účely zkrácení dotazníku bylo nejdříve metodou faktorové analýzy vybráno 21 nejlépe fungujících položek. Analýzou hlavních komponent poté autoři identifikovali tři faktory, vysvětlující 46 % rozptylu.

Ve studii o sexuálním masochismu, interpersonální vině a tzv. martyr mother phenomenon (tzn. syndrom matek, které jsou nešťastné / v depresi a předávají tyto pocity na své děti) byl objevený negativní vztah mezi sexuálním masochismem a interpersonální vinou. Lidé, kteří se různou měrou účastní BDSM praktik či mají BDSM fantazie, vykazovali signifikantně nižší interpersonální vinu. Fenomén Martyr mother se ukázal být signifikantním prediktorem pouze pro subškálu *Self-hate* (Steiner, 2004).

Murray (2005) ve studii 43 lidí ve věku 18–30 let pocházejících z pěstounské péče zkoumá vztah mezi sebedestruktivním jednáním, životní spokojeností, interpersonální vinou a psychickou odolností. Výsledek výzkumu poukázal na signifikantní korelace mezi všemi škálami interpersonální viny a sebedestruktivním chováním projevovaným v současnosti. Subškály *Survivor guilt* a *Self-hate* signifikantně predikovaly i sebedestruktivní chování vykazované v minulosti. Respondenti skórující vysoko ve všech subškálách IGQ-67, skórovali zpravidla nížce v Hardiness Scale – dotazníku měřícím psychickou odolnost. Zvýšená *Separation guilt* byla typická pro jedince s nižší životní spokojeností, nižším příjmem a nižším vzděláním. *Self-hate* se vyskytovala společně s nižší životní spokojeností a slabou sociální podporou. *Survivor guilt* byla signifikantně spojena s reportovanými starostmi o biologického otce a sourozence. Jako poslední zjištění Murray uvádí, že populace lidí pocházejících z pěstounské péče vykazovala menší míru *Separation guilt* a *Omnipotent guilt* než obecná populace.

V další studii byl zkoumán vztah mezi interpersonální vinou a zármutkem pozůstalých po obětech sebevražd. Po odstranění efektu deprese maladaptivní interpersonální vina vysvětlila ve studii 6 % rozptylu měřeného zármutku u pozůstalých. Následující analýzy objevily tři existující pozitivní vztahy. První mezi *Separation guilt* a frekvencí kontaktu mezi pozůstalými a oběťmi. Druhý vztah mezi pocíťovanou blízkostí s oběťmi a *Survivor guilt* a třetí vztah mezi pocíťovanou blízkostí s oběťmi a *Omnipotent guilt* (Fischer, 2006).

Devine (2007) objevuje zvýšené traumatické symptomy ve společné signifikantní korelaci se *Survivor guilt* u populace dobrovolníků v americkém programu CERT (Community Emergency Response Team). Potvrdil tak hypotézu, že lidé se zvýšenou mírou *Survivor guilt* budou pravděpodobněji tíhnout k účasti na programech, jejichž účelem je pomáhat společnosti. U této populace byla dále signifikantně zvýšená i míra *Omnipotent guilt*.

Survivor guilt byla ve srovnání s běžnou populací reportována nižší u dětí jejichž rodiče již mají jiné děti z předchozích manželství. Naopak *Separation guilt* byla u těchto dětí reportovaná vyšší než v běžné populaci (Merrill, 2007).

Shorenstein (2007) zkoumá zkušenosti lidí, kteří jsou svědky přímé či nepřímé agrese na pracovišti. Účastníkům výzkumu bylo předloženo několik scénářů, kdy k nějaké agresi docházelo, jejich úkolem pak bylo snažit se odhadnout a popsat, co si o daných situacích mysleli svědci těchto

situaci. Škála *Self-hate* signifikantně korelovala s odhadem, že oběti dané agrese přítomný svědek pravděpodobně nepomůže.

Bruno, Lutwak, & Agin (2009) se snaží porovnat souvislost klasické adaptivní viny měřené dotazníkem TOSCA a maladaptivní interpersonální viny měřené IGQ-67 s pociťovanou osamělostí a odcizením. Potvrdili původní předpoklad, že adaptivní vina bude korelovat negativně, zatímco maladaptivní interpersonální vina vykáže korelaci pozitivní, a to jak s odcizením, tak osamělostí.

U mužů zažívajících značný distress kvůli změně a narušení tradičních genderových rolí ve společnosti, byl objevený silný pozitivní vztah mezi všemi škálami interpersonální viny a genderovým konfliktem. Silný pozitivní vztah byl zaznamenán především u škály *Self-hate* a *Omnipotent guilt*. Autoři podotýkají, že interpersonální vina byla u těchto mužů dokonce oproti očekávání silnějším prediktorem genderového konfliktu než deprese (Thomas, 2009).

V další studii zkoumající zármutek, tentokrát u lidí, kteří ztratili mladé členy rodiny nečekaně a náhle, byla zaznamenána oproti běžné populaci signifikantně zvýšená míra *Survivor guilt* a *Omnipotent guilt*. V mnohočetné regresní analýze se deprese společně s *Omnipotent guilt* ukázaly být jako nejsilnější prediktory pro pociťovaný zármutek (Cayan, 2010).

Ve studii zkoumající vztah mezi interpersonální vinou, úzkostí a klinickou depresí byl dotazník IGQ-67 předložen dvaceti pacientům s diagnostikovanou depresí dle kritérií ICD-10. Korelace mezi úzkostí a interpersonální vinou ($r = 0,395$) a depresí a interpersonální vinou ($r = 0,319$) byly zaznamenány, nebyly však statisticky významné, což může být způsobeno i malým vzorkem použitým v této konkrétní studii (Gojowy et al., 2011).

Alshvang (2012) ve své studii s lidmi, kteří ztratili jednoho ze svých rodičů před dvacátým rokem svého života, používá dvě škály z dotazníku IGQ-67 – *Survivor guilt* a *Omnipotent guilt*. Zjišťuje, že *Survivor guilt* i *Omnipotent guilt* signifikantně pozitivně korelují s neuroticismem a depresí a negativně se subjektivní pohodou a životní spokojeností (well-being). Dále se *Survivor guilt* ukázala být společně s neuroticismem u dané populace nejsilnějším prediktorem deprese.

Helgager (2015) reportuje zvýšenou interpersonální vinu a sníženou subjektivní pohodu a životní spokojenost (well-being) u 91 participantů s bipolární poruchou. U obou faktorů uvádí souvislost s nižší sociální stabilitou u daného vzorku.

Gazzillo et al., (2017) vytvářejí v italském prostředí zkrácenou verzi dotazníku Interpersonal Guilt Rating Scale-15 (IGRS-15). Na základě teorie CMT a klinických zkušeností vytvářejí dotazník s původními čtyřmi škálami, avšak pouze s 15 položkami měřícími stejný konstrukt jako nezkrácená verze. Touto verzí bylo 28 klinickými psychology vyšetřeno dohromady 154 pacientů, kteří měli různé psychické poruchy, např. generalizovanou úzkostnou poruchu ($N = 13$), panickou poruchu ($N = 11$), depresivní poruchu ($N = 8$) a další (viz Gazzillo, 2017). Zkrácená verze dotazníku IGRS-15 vykazovala dobrou souběžnou a diskriminační validitu s původním nástrojem IGQ-67. Explorativní faktorovou analýzou autoři reportovali čtyřfaktorové řešení odpovídající zahrnutým škálám. Toto řešení vysvětlovalo dohromady 70 % rozptylu. Autoři podotýkají, že vzhledem k silným korelacím mezi škálami *Survivor guilt*, *Omnipotent guilt* a *Separation guilt* by bylo možné i dvoufaktorové řešení podobné empirickému zjištění metodou PCA z původní studie O'Connor (1997). Autoři dále reportují signifikantně zvýšenou míru *Survivor guilt* u žen.

Gazzilo et al. pokračují v roce 2018 s validizací zkrácené verze dotazníku a tentokrát se na větším a neklinickém vzorku ($N = 645$) snaží podat další důkazy o validitě nástroje. Položky byly upraveny na sebezposuzovací formu a vzniká tak Interpersonal Guilt Rating Scale–15s (IGRS-15s). Na základě minulého výzkumu (Gazzilo et al., 2017) a teoretického podkladu CMT byla tentokrát provedena konfirmační faktorová analýza, která nicméně nepotvrdila hypotetizovaný čtyřfaktorový model. Autoři na základě dodatečných analýz testovali znovu, tentokrát třífaktorový model, kdy předpokládali, že *Omnipotent guilt* a *Separation guilt* tvoří dohromady jeden faktor nazvaný Omnipotence guilt, protože položky obou škál reflektují myšlenku, že člověk cítí, že má omnipotentní sílu ublížit nebo potěšit lidi, které má rád. Nové třífaktorové řešení se ukázalo být vhodnějším. Autoři se domnívají, že rozdílný výsledek je způsoben sebezposuzovacím aspektem zkoumaného dotazníku. Pokud totiž lidé posuzují sami sebe, nemusí být schopni spolehlivě rozlišit mezi strachem ze zranění blízkých osob tím, že se od nich separují a jsou jiní, nebo tím že nevěnují dostatečnou péči jejich trápením a problémům. Vypadá to, že si uvědomují pouze svoji povinnost a schopnost se o své blízké starat a neuvědomují si rozdíl mezi tím, zdali se proto mají vzdát své samostatnosti či jinakosti (*Separation guilt*) nebo práva na to žít svůj život bez ohledu na ostatní (*Omnipotent guilt*). Souběžnou a diskriminační validitu autoři ověřovali pomocí původního dotazníku IGQ-67 a dotazníku Scale for the Measurement of the Impending Punishment (SMIP). Průměrná korelace mezi odpovídajícím faktorem IGRS-15s a škálou IGQ-67 byla ($r = 0,558$), zatímco u rozdílných škál byla pouze ($r = 0,285$). U dotazníku SMIP, který operacionalizuje vinu na základě jiné koncepce vyšla autorům očekávaná nízká až středně silná korelace, průměrně ($r = 0,342$). Pro dokazování konstruktové validity autoři administrovali Affective Neuroscience Personality Scale (ANPS) – dotazník pro zjišťování šesti základních emočních systémů (hledání, hra, péče, zlost, strach a smutek; více v Davis, Panksepp, & Normansell, 2003) – a Psychological General Well-Being Index (PGWBI) – dotazník zjišťující depresi, úzkostnost, pocit pohody (well-being), životní vitalitu, zdraví a sebekontrolu (Dupuy, 1984 as cited in Gazzillo et al., 2018). Autoři reportují signifikantní pozitivní korelaci mezi *Self-hate* a strachem ($r = 0,176$), smutkem ($r = 0,151$), vztekem ($r = 0,155$) a signifikantní negativní korelaci mezi *Self-hate* a hrou ($r = -0,141$) a hledáním ($r = -0,13$). *Survivor guilt* korelovala se smutkem ($r = 0,219$), se strachem ($r = 0,188$) a s péčí ($r = 0,164$). *Omnipotent guilt* korelovala s péčí ($r = 0,276$), se smutkem ($r = 0,225$) a se strachem ($r = 0,217$). Všechny faktory IGRS-15s signifikantně a negativně korelovaly s pocitem pohody (well-being) měřené pomocí PGWBI: *Survivor guilt* ($r = 0,188$), *Omnipotence guilt* ($r = -0,2$) a *Self-hate* ($r = -0,285$). Autoři dále reportují negativní korelaci mezi *Self-hate* a věkem a mezi *Omnipotence guilt* a věkem a mírně zvýšenou míru *Self-hate* u žen a všechny faktory IGRS-15s zvýšené u studentů psychologie oproti běžné populaci.

Sanchez (2017) zkoumá vztah mezi diferenciací, akulturací a interpersonální vinou na vzorku 25 iránských žen žijících v USA. Zjišťuje, že *Self-hate* škála dotazníku IGQ-67 negativně predikuje identifikaci s americkou kulturou a diferenciaci měřenou dotazníkem DSI – The Differentiation Self Inventory.

Na vzorku polských imigrantů v USA byl objeven signifikantní vztah škál *Survivor guilt*, *Omnipotent guilt* a *Self-hate* s depresí. *Separation guilt* a deprese sice korelovaly, vztah se ale neprokázal signifikantním (Kanska, 2018).

Teorie překladu a adaptace

Vývoj nových metod je náročným procesem a mnoho dotazníků pochází z anglicky mluvících zemí. Překlad a adaptace již stávajících metod z jednoho prostředí do druhého je tak častá volba výzkumníků. Rozlišujeme mezi termíny „překlad“ a „adaptace“, kdy překladem rozumíme přímý převod z jednoho jazyka do druhého a adaptací navíc přizpůsobení metody do cíleného prostředí (Beaton, Bombardier, Guillemin, & Ferraz, 2000).

Při procesu překladu a adaptace ale může dojít k několika druhům zkreslení. Dle Hambletona (2005) je například překlad metody ohrožen při kulturních a jazykových odlišnostech, při špatně zvoleném designu adaptace a při interpretaci testu. Van den Vijver & Poortinga (2005) uvádějí tři zdroje zkreslení, kterých je třeba se vyvarovat – jde o zkreslení na úrovni konstruktů, na úrovni metody a na úrovni jednotlivých položek. Zkreslením na úrovni konstruktů rozumíme jinak definovaný konstrukt v originálním a cílovém prostředí nebo to, že se tento konstrukt v porovnávaných prostředích jinak projevuje. Zkreslení na úrovni metody může být způsobeno například rozdílnou populací, rozdílnými podmínkami testování nebo zkušeností s testováním obecně. Konečně zkreslení položek je často způsobeno především nesprávným zněním položek, často v důsledku špatného procesu jejich překladu. Těmto rizikům lze do určité míry předejít při správně zvoleném a pečlivě dokumentovaném postupu překladu.

Beaton a spol. (2000) navrhují pět kroků pro zajištění co nejpřesnější adaptace metod. V prvním kroku je třeba vyhotovit dva překlady do cílového jazyka – v jednom případě nezávislým překladatelem a v druhém případě překladatelem seznámeným s účelem překladu a teoretickým konstruktem, který metoda měří. Ve druhém kroku je cílem, nejlépe za asistence bilingvního mluvčího, překlady spojit dohromady a vytvořit tak co nejvhodnější syntézu překladů předešlých. Třetím krokem je zpětný překlad, opět provedený ideálně bilingvním mluvčím. Zpětný překlad při porovnání s překladem originálním upozorní na případné nejasnosti a je důležitý pro posouzení zjevné validity metody. Ve čtvrtém kroku by se měli sejít výzkumníci a překladatelé, kteří na metodě pracují, dosáhnout konsenzu a na základě všech předchozích verzí vytvořit druhý překlad v cílovém jazyce. V pátém kroku je tento druhý překlad pilotně testován na malém vzorku z cílové populace ve snaze odhalit poslední nedostatky metody. Jedním z možných způsobů testování druhé přeložené verze jsou kognitivní interview, která se provádějí za účelem zjištění, zda otázka generuje ty informace, které autor zamýšlel. Výzkumníci využívají výsledky metody kognitivních interview pro identifikaci možných problémů s otázkami a možných řešení (Farrall, 2017). Toho může být docíleno například metodou myšlení nahlas, která spočívá ve verbalizování myšlenek dotazované osoby. Respondent je vyzván, aby po dobu odpovídání na otázky verbalizoval své myšlenky, které výzkumník následně analyzuje a zjišťuje tak, zdali jsou v souladu s teoretickým konstruktem měřeným překládanou metodou (Beatty & Willis, 2007).

Shrnutí a hypotézy

Na základě výše uvedených skutečností si můžeme udělat základní představu o fungování dotazníku IGQ-67. Cílem práce je metodu korektně přeložit do českého jazyka. Poté poskytnout dílčí důkazy o reliabilitě a validitě této nově vznikající metody v českém prostředí za účelem adaptace metody do českého prostředí. Důkazy o validitě a reliabilitě metody se pokusím přinést především takové,

jaké jsou prezentovány v původní studii. Důkaz o zjevné validitě lze částečně poskytnout díky tomu, že byla ve fázi překladu metody uskutečněna kognitivní interview. Důkazy o konvergentní a diskriminační validitě by měly poskytnout korelační analýzy mezi jednotlivými škálami IGQ-67 a dalšími administrovanými nástroji (viz kapitola Metody). Na základě předešlých studií lze konkrétně očekávat střední až silné korelace pro všechny škály IGQ-67 se symptomy deprese a symptomy studu. Pro škály *Survivor guilt* a *Omnipotent guilt* je očekávána střední až silná korelace s vinou. Pro škály *Separation guilt*, *Survivor guilt* a *Self-hate* je očekávána střední až silná korelace se symptomy úzkosti. Pro škály *Omnipotent guilt* a *Self-hate* očekávám žádnou nebo velmi nízkou korelaci s vinou v dotazníku TOSCA.

Stejně jako v původní navazující studii (O'Connor, 1999) bude provedena parciální korelace škály *Self-hate* se symptomy úzkosti a deprese s cílem kontrolovat stud jako intervenující proměnnou.

U všech škál IGQ-67 reportuje Gazillo et al. (2017) mírně zvýšené skóre u psychologů oproti zbytku populace a negativní korelaci mezi věkem a *Omnipotent guilt*, u škál *Survivor guilt* a *Self-hate* zvýšené skóry u žen. Tento výsledek ale nereportuje O'Connor et al. (1997; 1999), která rozdílů nenachází, proto by bylo mylné testovat tento vztah za účelem posouzení kritériální validity. Pro posouzení kritériální validity lze otestovat vztah mezi kontrolními položkami GAD-7 a PHQ-9. Bude analyzováno jak spolehlivě příslušné škály IGQ-67 predikují položku těchto dvou dotazníků: „Pokud jste v předchozí tabulce označil/a nějaké problémy, jak moc Vám bránily dělat svou práci, starat se o domácnost, nebo vycházet s jinými lidmi?“.

Faktorovou strukturu dotazníku budu ověřovat pomocí konfirmační faktorové analýzy, kde na základě teoretické literatury očekávám čtyřfaktorové řešení dotazníku, a to i přes to, že neexistují prozatím empirické důkazy pro toto řešení. V původní studii O'Connor et al. (1997) totiž vzhledem k vzorku limitovanému jak variabilitou (studenti), tak počtem ($N = 111$), který lze považovat za nedostačující pro provedení analýzy hlavních komponent 67 položkového dotazníku (Alii, 2010), vyšlo dvoufaktorové řešení. Navíc analýza hlavních komponent netestuje shodu faktorového řešení s daty. Některé zmíněné studie sice shodu faktorového řešení s daty pomocí konfirmační faktorové analýzy testovaly, jednalo se ale pouze o zkrácené verze dotazníku s různými dvou, tří nebo čtyřfaktorovými výsledky (Körner, 2003; Gazzilo, 2017; Gazzilo 2018). Provedení konfirmační faktorové analýzy v této studii tak přinese empirické zjištění nad rámec studií již provedených.

Metody

Fáze překladu

Proces překladu byl veden v souladu s doporučeními dle Beaton a spol. (2000). Na základě původního dotazníku *Interpersonal guilt questionnaire-67* (O'Connor et al., 1997) (viz příloha č. 1) byly vytvořeny dva nezávislé překlady škál *Survivor guilt*, *Separation guilt* a *Self-hate*. Jeden překlad byl vyhotoven na zakázku ve firmě Jazyková škola Zachová s. r. o., druhý překlad byl vyhotovený profesionálním překladatelem, a zároveň bakalářem psychologie, který byl před překladem obeznámen s cílem překladu a s teorií CMT. Pro škálu *Omnipotent guilt* byl v této fázi překladu použit již dříve vyhotovený překlad vzniklý obdobným způsobem. Tyto dvě verze společně s originálním zněním dotazníku byly následně předloženy rodilému anglickému mluvčímu č. 1, který výborně ovládá český jazyk a který pracuje více než 20 let v České republice. Z předložených verzí znění jednotlivých položek vybral tento mluvčí ty verze, které podle jeho mínění nejlépe odpovídaly originálu (viz Příloha č. 2). Škála *Omnipotent guilt* byla do prvního českého překladu zařazena dle dříve vzniknuvšího překladu.

První verze českého překladu byla přeložena zpět do anglického jazyka druhým rodilým mluvčím z Velké Británie, dlouhodobě žijícím v České republice. Zpětný překlad (viz Příloha č. 3) byl předložen třem rodilým mluvčím, a to včetně autorky originálního dotazníku Lynn E. O'Connor s prosbou o kontrolu zda je zachován původní význam položek.

Na základě připomínek oslovených rodilých mluvčích k zpětnému překladu a na základě konzultací s anglickým rodilým mluvčím žijícím dlouhodobě v České republice, dále studentem českého jazyka a PhDr. Janem Bendou došlo k úpravě několika položek. U položky č. 12 došlo k významnější změně významu.

Položka č. 12: „Obávám se, že zraním city druhých lidí, když odmítnu pozvání od někoho, kdo touží po tom, abych jeho pozvání přijal.“ byla změněna na „Obávám se, že zraním city druhých lidí, když odmítnu pozvání od někoho, kdo by byl velmi rád, kdybych jeho pozvání přijal.“. Důvodem této změny bylo upozornění na rozdíl ve významu anglických slov „eager“ a „desire“, kdy slovem „eager“, použitým v originálním dotazníku, rozumíme nadšení a očekávání, zatímco slovem „desire“ spíše přání nebo touhu.

U ostatních položek se jednalo spíše o kosmetické úpravy.

Položka č. 6: „Je pro mne těžké vidět chyby v mých rodičích.“ byla změněna na „Je pro mne těžké vidět chyby mých rodičů.“.

Položka č. 7: „Bojím se užít si své úspěchy, neboť mám strach, že se brzy stane něco špatného.“ byla změněna na „Bojím se užít si plně své úspěchy, neboť mám strach, že se brzy stane něco špatného.“.

Položka č. 15: „Chtěl bych být více jako mí rodiče.“ byla změněna na „Přál(a) bych si, abych dokázal být více jako mí rodiče.“.

Položka č. 16: „Jsem rád, když mi ostatní závidí.“ byla změněna na „Dělá mi dobře, když mi ostatní závidí.“.

Položka č. 17: „Je pro mne velmi těžké zrušit plány, pokud vím, že se na mne ta druhá osoba těší.“ byla změněna na „Je pro mne velmi těžké zrušit plány, když vím, že se na mne ta druhá osoba těší.“.

Položka č. 18: „Když se mi stane něco špatného tak si myslím, že si to zasloužím.“ byla změněna na „Když se mi stane něco špatného tak si myslím, že jsem si to musel(a) něčím zasloužit.“.

Položka č. 20: „Mám pocit, že se mé rodině stane něco špatného, když s nimi nezůstanu v těsném kontaktu.“ byla změněna na „Mám pocit, že se mé rodině stane něco špatného, když s nimi nezůstanu často v kontaktu.“.

Položka č. 22: „Jsem v depresi, pokud udělám nějakou chybu.“ byla změněna na „Ocitnu se v depresi, pokud udělám nějakou chybu.“.

Položka č. 27: „Nelituji lidí, kteří mají méně štěstí nebo jsou méně úspěšní než já.“ byla změněna na „Není mi líto lidí, kteří mají méně štěstí nebo jsou méně úspěšnější, než já.“.

Položka č. 34: „Nedovoluji svým rodičům, aby mně činili zodpovědným za to, že nejsou šťastní.“ byla změněna na „Nedopustím, aby mě rodiče činili zodpovědným za jejich neštěstí.“.

Položka č. 35: „Nevadí mi vidět velmi chudé lidi.“ byla změněna na „Nerozrušuje mě vidět velmi chudé lidi.“.

Položka č. 38: „Nerad(a) říkám názory, které se liší od názorů mých přátel nebo rodiny.“ byla změněna na „Velmi nerad vyjadřuji názory, které se liší od názorů mých přátel nebo rodiny.“.

Položka č. 41: „Je pro mne velmi nepříjemné, když jsem v něčem úspěšnější, než má rodina a přátelé.“ byla změněna na „Je pro mne velmi nepříjemné, když jsem v něčem úspěšnější, než má rodina nebo přátelé.“.

Po zapracování připomínek a provedení změn vznikl druhý český překlad (viz Příloha č. 4). Tento druhý český překlad byl v další fázi ověřen pomocí kognitivních interview. Rozhovory byly provedeny autorem této práce a účastníci byli vybíráni záměrně tak, aby zastoupili vybrané demografické údaje věku, vzdělání a pohlaví. Ve vzorku šesti respondentů byli tři muži ve věku 25, 32 a 39 let, dva s vysokoškolským a jeden se středoškolským vzděláním, a tři ženy ve věku 24, 29 a 52 let, dvě s vysokoškolským a jedna se středoškolským vzděláním. Pro kognitivní interview byla zvolena metoda myšlení nahlas dle doporučení Beatty & Willis (2007). Na základě provedených kognitivních interview byly provedeny změny ve dvou položkách.

Položka č. 22: „Ocitnu se v depresi, pokud udělám nějakou chybu.“ byla změněna na „Pokud udělám nějakou chybu, mám sklíčenou náladu.“.

Respondenti u této položky opakovaně zmiňovali, že v depresi se sice v případě, že udělají chybu, necítí, ale pokud by položka byla formulována mírněji, přemýšleli by o ní jinak. Dle teorie CMT se konstrukt *Self-hate* nemusí nutně projevovat rovnou depresí, může se projevovat mírněji, například pocity sklíčenosti (O'Connor et al., 1997). Protože v anglickém jazyce má slovní spojení z originálního znění „*get depressed*“ mírnější konotaci než v přímém překladu do českého jazyka, došlo k uvedené změně.

Položka č. 49: „Cítím úlevu, když je můj partner, mí sourozenci, rodiče nebo děti úspěšní nebo sebevědomí, nebo když dosáhnou uznání nebo ocenění.“ byla změněna na „Cítím úlevu nebo klid,

když jsou můj partner/ka, moji sourozenci, rodiče nebo děti úspěšní nebo sebevědomí, nebo když dosáhnou uznání nebo ocenění.“.

Respondenti u této položky opakovaně zmiňovali, že to nemusí být nutně úleva, co při popsání situace cítí, ale například také pocity klidu či radosti. Pro zachování původního významu došlo ke změně v položce, protože v anglickém jazyce se slovo „*relieved*“ používá i pro vyjádření pocitů klidu.

V ostatních položkách nebyla zaznamenána odchylka od žádoucího způsobu uvažování nad položkami, který je v souladu s teorií interpersonální viny dle CMT. Žádný respondent neměl problém s pochopením jednotlivých položek či se zadáním dotazníku.

Po těchto změnách ve znění uvedených položek byla provedena revize autorem této práce a tato verze dotazníku byla dodatečně konzultována se studentkou českého jazyka pro účely jazykových korektur. Finální znění všech položek je připojeno v Příloze č. 5.

Sběr Dat

Data byla získávána pomocí internetového dotazníku. Pro podporu motivace byla respondentům nabídnuta možnost zaslat výsledky práce a byla vytvořena soutěž o symbolické ceny, které se respondenti mohli zúčastnit. Znění úvodní strany dotazníku je připojeno v Příloze č. 9. Podmínkami pro účast ve výzkumu byl věk minimálně 16 let a čeština jako rodný jazyk. Respondenti byli získáváni nenáhodným příležitostným výběrem několika způsoby: (1) Oslovováním populace skupin na sociální síti Facebook prostřednictvím diskuzí a internetových fór; (2) Přímým oslovováním respondentů osobně nebo on-line.

Po nasbírání vzorku 420 respondentů byla jako další způsob oslovování zvolena placená cílená reklama pro vyvážení některých demografických údajů – především vzdělání, protože převažovalo vysokoškolské, a pohlaví, kdy účast žen výrazně převyšovala účast mužů. Reklama tak cílila v první řadě na ženaté muže se základním a středoškolským vzděláním, došlo tak následně k mírnému vyrovnání uvedených demografických údajů.

Výzkumný soubor

Ze vstupního souboru ($N = 624$) byli vyřazeni ti respondenti, kteří odpověděli, že důkladně nepřemysleli a nepřčetli všechny položené otázky ($N = 22$). Po této úpravě výsledný soubor tvořilo $N=602$ respondentů, z toho $N = 230$ (38,2 %) mužů a $N = 372$ (61,8 %) žen. Podmínkou účasti ve výzkumu byl věk minimálně 16 let (včetně), a tak vzorek tvořily různé věkové skupiny od 16 let výše. Čtyři respondenti svůj věk nevyplnili, pro ostatní platí následující deskriptivní statistiky: $M = 33,13$ let; $SD = 11,62$; Variační rozpětí = 16-86. Další zjišťovanou charakteristikou vzorku bylo dosažené vzdělání. Tato charakteristika ale bohužel nevykazuje přílišnou variabilitu. Pouze 8 lidí (1,3 %) uvedlo jako nejvyšší dosažené vzdělání základní. Vzorek byl omezen i v dalších stupních vzdělání, kdy VOŠ tvořilo $N = 15$ (2,5 %), SOU nebo SŠ bez maturity $N = 21$ (3,5 %) a SOU s maturitou $N = 25$ (4,2 %). Nejvíce zastoupenými skupinami byli respondenti se vzděláním středoškolským $N = 184$ (30,6 %) a vysokoškolským $N = 349$ (58 %). Proměnná „rodinný stav“ diferencovala vzorek následujícím způsobem: jako „v registrovaném partnerství“ se označilo $N = 3$ (0,5 %) respondentů,

„vdovec/vdova“ N = 5 (0,8 %), „rozvedený/á“ N=45 (7,5%), „ženatý/vdaná“ N = 196 (32,6 %), největší skupinu tvořili ti respondenti, kteří se označili jako „svobodný/á“ N = 353 (58,6 %). Posledním zjišťovaným demografickým údajem byla otázka na současné nebo již ukončené studium psychologie, kdy N = 64 (10,6 %) respondentů uvedlo, že psychologii studovalo nebo v současné době studuje a N = 538 (89,4 %) uvedlo, že nikoli.

Pilotáž

Před samotným spuštěním online dotazníku proběhla krátká pilotáž s cílem zamezit případným nejasnostem a nedorozuměním v procesu sběru dat. Bylo osloveno pět lidí s prosbou o vyplnění dotazníku a následnou reflexi. Během této pilotáže nebyly identifikovány žádné závažnější problémy s administrací. Kromě výtek, že je dotazník příliš dlouhý a ptá se opakovaně na stejné věci, byly celkové znění zadání i všechny jednotlivé položky všech administrovaných metod respondentům plně srozumitelné. Z důvodu reflektované náročnosti a délky dotazníku byla na závěr přidána kontrolní otázka: „Četl/a jsem všechny položky a všechny jsem důkladně promyslel/a.“ pro identifikaci možných rušivých vlivů z nedostatku soustředění nebo motivace. Na základě dalších postřehů respondentů byly pouze opraveny dvě gramatické a několik stylistických chyb a také přidána informace o odhadu času potřebného k vyplnění průzkumu.

Použité metody

V rámci adaptace byla pro ověření validity společně s překladem dotazníku IGQ-67 administrována česká verze metody pro měření depresivních symptomů Patient Health Questionnaire-9 (PHQ-9), sedmipoložková škála generalizované úzkostné poruchy Generalized Anxiety Disorder Scale (GAD-7) a český překlad metody Test of Self-Conscious Affect-3 (TOSCA-3) pro měření tendence k prožívání viny a studu. Do on-line dotazníku byly rovněž zahrnuty otázky zjišťující základní demografické údaje a to věk, pohlaví, vzdělání, rodinný stav a studium psychologie.

PHQ-9

Pro měření depresivních symptomů byla zvolena metoda The Patient Health Questionnaire (PHQ-9), nástroj o devíti položkách určený ke screeningu depresivních symptomů. Jednotlivé položky na škále od 0 (Vůbec ne) po 3 (Téměř každý den) zjišťují přítomnost a případnou intenzitu depresivních symptomů v posledních dvou týdnech (např. obtížné usínání či spánek přerušovaný, nebo naopak nadměrný spánek). Metoda byla nejdříve součástí nástroje Primary Care Evaluations of Mental Disorders, který byl vytvořen za účelem zkrácení času při vyšetření a pro identifikaci často se vyskytujících psychických poruch (Spitzer, Kroenke & Williams, 1999).

Původní verze PHQ-9 má silnou vnitřní konzistenci s Cronbachovou $\alpha = 0.809$ s průměrným součtem hodnot 6,27 (Kroenke et al., 2001). Pro účely této studie byla použita česká verze metody (viz Příloha č. 7), přeložená metodou zpětného překladu a ověřena ve výzkumu Institutu pro výzkum dětí, mládeže a rodiny na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity. V českém prostředí vykazovala metoda silnou korelaci ($r = 0,774$; $p < 0,001$) s Beckovou škálou depresivity II (Daňsová, Masopustová, Hanáčková, Kicková, & Korábková, 2016).

GAD-7

Pro měření úzkostné symptomatologie byla zvolena metoda Generalized Anxiety Disorder Scale (GAD-7; Spitzer et al., 2006, český překlad Pfizer viz Příloha č. 8) (as cited in Benda, 2018). Jednotlivé položky na škále od 0 (Vůbec ne) po 3 (Téměř každý den) zjišťují přítomnost a případnou intenzitu úzkostných symptomů v posledních dvou týdnech, např. pocit nervozity, úzkosti nebo napětí (pocit jako na jehlách). Nástroj se v praxi používá pro diagnostiku úzkostné poruchy nebo pro výzkumné účely.

Validitu metody prokazují na klinické i obecné populaci v roce 2008 autoři Löwe et al. a v roce 2010 autoři Kroenke, Spitzer, Williams, & Löwe (as cited in Daňsová, 2015).

TOSCA-3

Pro měření tendence k prožívání viny a studu byla zvolena metoda Test of Self-Conscious Affect-3 (TOSCA-3) (Tangney, Wagner, & Gramzow, 1989). Tosca je metoda využívající princip ohodnocení scénáře potenciální situace, kdy lidé hodnotí, jak by se cítili v sérii hypotetických situací (např. „Udělal/a jste velkou chybu v důležitém pracovním projektu. Lidé na vás spoléhali a šéf vám teď vytýká chybu.“). Výhodou je, že v situacích a následných odpovědích se nezachází s pojmy „vina“ a „stud“ přímo explicitně, a tak nedochází ke zmatení pojmů mezi laiky, místo toho se vyskytují pouze fenomenologické popisy konkrétních situací, přímo vycházející z teorie viny a studu postulované Tangney et al. (1989) (as cited in Leary & Hoyle, 2009). Příkladem reakce na uvedenou situaci, která implikuje stud, by bylo: „Budete cítit potřebu někde se schovat.“ a příkladem reakce na uvedenou situaci, která implikuje vinu: „Pomyslíte si: „Měl/a jsem poznat problém a odvést lepší práci.“. Respondenti odpovídají na pětibodové škále od 1 (Nepravděpodobné) po 5 (Velmi pravděpodobné), (Tangney et al., 2009).

Metoda kromě viny a studu obsahuje škály pro měření externalizace, odstupů a lhostejnosti (detachment/unconcern) a pýchy (dvě škály reprezentující pýchu ve smyslu domýšlivosti a autentickou pýchu). Pro potřeby tohoto výzkumu byl použit český překlad zkrácené verze škál měřící vinu a stud (viz Příloha č. 6), který v rámci své bakalářské práce vytvořila Dvořáková (2013). Podle Tangney & Dearing (2002) mají tendence k prožívání studu ($\alpha = 0,88$) a tendence k prožívání viny ($\alpha = 0,83$) dostatečnou vnitřní konzistenci. Obě subškály spolu také pozitivně korelují, $r = 0,51$, $p < 0,001$ (Rüsch et al., 2007).

Proces analýzy dat

Pro analýzu dat byl použit Microsoft Excel, statistický software IBM SPSS Statistics 25, JAMOVI a R Studio verze 3.5.3 s využitím balíčku lavaan 0.6-3. Nejdříve byly revertovány příslušné položky. Po ověření základních psychometrických charakteristik přiložených metod byly vytvořeny škálové skóry z příslušných setů proměnných. Poté byla ověřena vnitřní konzistence jednotlivých škál všech administrovaných metod pomocí Cronbachovy α , a následně i McDonaldovy Ω , u níž se (mimo jiné výhody) ve srovnání s α nadužívanou v psychologické literatuře setkáváme s menším rizikem přecenění i podcenění skutečné hodnoty reliability (Dunn, Baguley, & Brunsden, 2013). Byla provedena položková analýza dotazníku IGQ-67 a diskutovány identifikované nedostatky na úrovni položek. Následně byla provedena konfirmační faktorová analýza na dotazníku IGQ-67

s teoretizovaným čtyřfaktorovým řešením dle příslušné teorie CMT (Gazzillo et al., 2017; Silberschatz, 2013; Weiss, 1993). Výsledné škály byly následně porovnány v korelační analýze a byly diskutovány důkazy konvergentní validity českého překladu metody v porovnání s originálními studiemi. Za účelem ověření kritériální validity bylo na základě rozdělení do skupin podle kritéria závažnosti úzkostných a depresivních symptomů provedeno srovnání skupin.

Výsledky

Jako první krok byly ověřeny základní psychometrické charakteristiky všech souběžně administrovaných dotazníků. Poté byla provedena konfirmační faktorová analýza, vytvořeny škály z příslušných položek a byla ověřována konvergentní a diskriminační validita pomocí korelační analýzy a kritériální validita pomocí srovnání skupin. Z důvodu diskutabilního ověření čtyřfaktorového modelu konfirmační faktorovou analýzou byla nakonec provedena i explorativní faktorová analýza pro objasnění struktury analyzovaných dat.

PHQ-9

Kontrola korelací napříč položkami v rámci metody PHQ-9 odhalila hodnoty od $r = 0,262$ s 95% CI = 0,186–0,334 po $r = 0,5$ s 95% CI = 0,438–0,558. Tyto hodnoty lze považovat pro jednofaktorovou metodu za smysluplné, protože nejsou ani příliš nízké, ani příliš vysoké. Konfirmační faktorová analýza byla provedena metodou maximum likelihood estimation a uspokojivě potvrdila jednofaktorové řešení metody. Testová statistika byla $\chi^2 = 166$ s df = 27. Hodnoty fitu byly následující: pro CFI = 0,918, pro TLI = 0,891, pro RMSEA = 0,0924. Tyto hodnoty nelze považovat za ideální, jedná se však o poměrně dobré hodnoty. Jednotlivé standardizované faktorové náboje mají střední až vyšší hodnotu ($\beta = 0,562$ – $0,722$) a testovaný faktor tak uspokojivě sytí položky škály. Hodnoty Cronbachovy α a McDonaldovy Ω byly následující: $\alpha = 0,849$ a $\Omega = 0,852$, což lze považovat za hodnoty uspokojivé. Deskriptivy jednotlivých položek a výsledné škály jsou uvedeny v Tabulce č. 1.

TABULKA 1

Tabulka č. 1 – Popisné statistiky dotazníku PHQ-9

	N	Min	Max	Mean	SD
PHQ9_1	602	0	3	0.84	0.851
PHQ9_2	602	0	3	0.79	0.852
PHQ9_3	602	0	3	1.07	0.985
PHQ9_4	602	0	3	1.46	0.910
PHQ9_5	602	0	3	0.76	0.933
PHQ9_6	602	0	3	0.97	0.968
PHQ9_7	602	0	3	0.53	0.782
PHQ9_8	602	0	3	0.30	0.639
PHQ9_9	602	0	3	0.26	0.631
Škála PHQ	602	0	3	0.78	0.571
N	602				

GAD-7

Kontrola korelací napříč položkami v rámci metody GAD-7 odhalila hodnoty od $r = 0,36$ s 95% CI = 0,289–0,428 po $r = 0,627$ s 95% CI = 0,576–0,673. Tyto hodnoty lze považovat pro jednofaktorovou metodu za smysluplné, protože nejsou ani příliš nízké, ani příliš vysoké. Konfirmační faktorová analýza byla provedena metodou maximum likelihood estimation a spolehlivě potvrdila

jednofaktorové řešení metody. Testová statistika byla $\chi^2 = 46$ s $df = 14$. Hodnoty fitu byly následující: pro CFI = 0,982, pro TLI = 0,973, pro RMSEA = 0,0616 s 90% CI 0,0424–0,0819. Tyto hodnoty lze považovat za ideální. Jednotlivé standardizované faktorové náboje mají střední až vyšší hodnotu ($\beta = 0,555\text{--}0,722$) a testovaný faktor tak uspokojivě sytí položky škály. Hodnoty Cronbachovy α a McDonaldovy Ω byly následující: $\alpha = 0,849$ a $\Omega = 0,852$, což lze považovat za hodnoty uspokojivé. Deskriptivy jednotlivých položek a výsledné škály uvádíme v Tabulce č. 2.

TABULKA 2

Tabulka č. 2 – Popisné statistiky dotazníku GAD-7

	N	Min	Max	Mean	SD
GAD7_1	602	0	3	1.15	0.913
GAD7_2	602	0	3	0.84	0.904
GAD7_3	602	0	3	1.34	0.951
GAD7_4	602	0	3	1.11	0.966
GAD7_5	602	0	3	0.45	0.731
GAD7_6	602	0	3	1.02	0.869
GAD7_7	602	0	3	0.58	0.849
Škála GAD	602	0	3	0.93	0.668
N	602				

TOSCA-3

Teoretický model subškál viny a studu dotazníku TOSCA předpokládá nízké korelace mezi položkami (Ghorbani, Watson, Salimian, & Chen, 2013).

Tento předpoklad se potvrdil i při provedené analýze, kdy pro škálu studu byla zjištěna nejnižší záporná korelace, která v rámci intervalu spolehlivosti dokonce přesahuje do kladné hodnoty $r = 0,043$ s 95% CI = -0,118–0,041. Většina položek ale vykazovala signifikantně pozitivní korelace slabé až střední s nejvyšší zachycenou hodnotou $r = 0,46$ s 95% CI = 0,395–0,521. Průměrná hodnota korelací byla 0,25.

Pro škálu viny byla zjištěna podobná situace. Nejnižší hodnota dosahovala $r = 0,023$, kdy v rámci intervalu spolehlivosti spodní hranice dokonce zasahovala do záporné hodnoty 95% CI = -0,057–0,103. Nejvyšší korelace dosahovala hodnoty $r = 0,338$ s 95% CI = 0,265–0,407. Většina položek vykazovala signifikantní pozitivní slabé korelace s průměrnou hodnotou $r = 0,18$.

Napříč škálami byly podle očekávání identifikovány převážně slabé ale i záporné korelace. Tyto hodnoty korelací potvrzují předpoklad o nízké kolinearitě mezi položkami v dotazníku TOSCA, zjištěný z dřívějších výzkumů, např. Watson, Gomez, & Gullone (2015).

Pro otestování předpokládaného dvoufaktorového modelu byla provedena konfirmační faktorová analýza metodou maximum likelihood estimation a dvoufaktorové řešení bylo s výhradami přijato. Testová statistika $\chi^2 = 1024$ s $df = 208$, ani ukazatele fitu CFI = 0,692, TLI = 0,658 a RMSEA = 0,08 sice nesvědčí o dobrých vlastnostech testovaného modelu, Watson et al. (2015) nicméně doporučují, vzhledem k nízkým korelacím mezi položkami, použít v tomto konkrétním případě ukazatel fitu SRMR – ten se v tomto případě rovná 0,0787. Hodnoty pod 0,08 svědčí o dobré shodě.

O dobré funkčnosti modelu svědčí i hodnoty faktorových nábojů jednotlivých položek, kdy pouze položka č. 4 na škále studu nebyla signifikantní a pouze 3 položky (Stud4, Vina8 a Vina11) nedosahovaly standardizované hodnoty 0,3. Hodnoty vyšší než 0,3 svědčí o uspokojivém sycení modelu (Thurstone, 1947) (as cited in Watson, Gomez, & Gullone, 2015). Hodnoty Cronbachovy α a McDonaldovy Ω byly následující: pro TOSCA subškála studu $\alpha = 0,791$ a $\Omega = 0,789$, a TOSCA subškála viny $\alpha = 0,674$ a $\Omega = 0,708$. Jedná se o nižší, avšak stále přijatelné hodnoty. Deskriptivy jednotlivých položek a výsledné škály jsou uvedeny v Tabulce č. 3.

TABULKA 3

Tabulka č. 3 – Popisné statistiky dotazníku TOSCA škála studu a škála viny

	N	Min	Max	Mean	SD
TOSCASTUD1	602	1	5	3.10	1.537
TOSCASTUD2	602	1	5	1.46	0.910
TOSCASTUD3	602	1	5	3.69	1.320
TOSCASTUD4	602	1	5	1.53	0.860
TOSCASTUD5	602	1	5	2.22	1.389
TOSCASTUD6	602	1	5	3.17	1.531
TOSCASTUD7	602	1	5	3.02	1.402
TOSCASTUD8	602	1	5	2.89	1.220
TOSCASTUD9	602	1	5	3.31	1.396
TOSCASTUD10	602	1	5	3.59	1.339
TOSCASTUD11	602	1	5	3.11	1.552
TOSCAVINA1	602	1	5	4.48	0.939
TOSCAVINA2	602	1	5	3.68	1.424
TOSCAVINA3	602	1	5	3.68	1.237
TOSCAVINA4	602	1	5	4.42	0.876
TOSCAVINA5	602	1	5	4.87	0.480
TOSCAVINA6	602	1	5	4.04	1.225
TOSCAVINA7	602	1	5	3.80	1.207
TOSCAVINA8	602	1	5	3.30	1.151
TOSCAVINA9	602	1	5	4.34	0.841
TOSCAVINA10	602	1	5	4.39	0.904
TOSCAVINA11	602	1	5	4.16	1.131
STUDTOSCA	602	1	5	2.82	0.758
VINATOSCA	602	1	5	4.10	0.516
N	602				

IGQ-67

Odhad reliability škál metody

Survivor guilt

Při kontrole korelací mezi jednotlivými položkami škály *Survivor guilt* bylo identifikováno několik problematických vztahů. Položky spolu v 17 případech korelovaly negativně. Konkrétně se jedná o nesignifikantní negativní korelace mezi položkami SU10 a SU62 ($r = -0,003$ s 95% CI = -0,083–0,077); SU10 a SU58 ($r = -0,035$ s 95% CI = -0,114–0,045); SU10 a SU54 ($r = -0,001$ s 95% CI = -0,081–0,079); SU10 a SU28 ($r = -0,02$ s 95% CI = -0,1–0,06); SU16 a SU7 ($r = -0,14$ s 95% CI = -0,094–0,66); SU16 a SU62 ($r = 0,08$ a 95% CI = -0,158–0,0); SU16 a SU58 ($r = -0,061$ s 95% CI = -0,14–0,019); SU16 a SU54 ($r = -0,067$ s 95% CI = -0,146–0,013); SU16 a SU51 ($r = -0,14$ s 95% CI = -0,094–0,066); SU16 a SU14 ($r = -0,048$ s 95% CI = -0,0128–0,032); SU37 a SU67 ($r = -0,055$ s 95% CI = -0,135–0,025); SU49 a SU41 ($r = -0,021$ s 95% CI = -0,101–0,059); SU49 a SU45 ($r = -0,06$ s 95% CI = -0,139–0,02); SU49 a SU54 ($r = -0,015$ s 95% CI = 0,094–0,065); SU49 a SU58 ($r = -0,042$ s 95% CI = -0,122–0,038).

Vzhledem k nízkým hodnotám indexů, jejich statistické nesignifikantnosti a vzhledem k faktu, že všechny intervaly spolehlivosti překračují nulu, předpokládám vztah nikoli negativní, jako spíše že položky spolu navzájem nesouvisí.

Jiná, problematictější situace nastala u položek SU16 a SU67 ($r = -0,082$ s 95% CI = -0,161– -0,002) a SU49 a SU62 ($r = -0,110$ s 95% CI = -0,188– -0,030). První korelace je signifikantní na 5% hladině spolehlivosti, druhá na 1% hladině. V potaz je sice nutné brát inflaci hladiny statistické signifikance vzhledem k počtu provedených korelací, nicméně intervaly spolehlivosti u těchto vztahů nepřekračují nulu a lze tedy předpokládat mezi položkami slabý negativní vztah.

Příliš nízké korelace mezi položkami byly identifikovány u dalších 83 vztahů mezi položkami, kdy se korelační koeficient pohyboval od $r = 0$ do $r = 0,15$, hodnotu 0,15 považují například Briggs & Cheek (1986) za hraniční pro smysluplné zařazení do škály. Ostatní položky spolu korelovaly již silněji s nejsilnější identifikovanou korelací $r = 0,662$.

I přes problematické vnitřní vztahy mezi položkami vychází pro škálu překvapivě ideální hodnoty ukazatelů reliability Cronbachovy $\alpha = 0,812$ a McDonaldovy $\Omega = 0,815$. Jedním z důvodů takto vysokých koeficientů může být zbytečně velké množství položek a jejich možná ekvivalence – tedy více položek, ptajících se jinými slovy na totéž. Analýza vyřazených položek potvrdila problematickost položek SU10, SU16 a SU49. Po jejich vyřazení dosahují koeficienty hodnot $\alpha = 0,822$ a $\Omega = 0,825$.

Separation guilt

U škály *Separation guilt* se jako krajně problematická ukázala být položka SE63, která negativně korelovala s dalšími osmi položkami škály (SE2 $r = -0,071$ s 95% CI = -0,151–0,008; SE6 $r = -0,31$ s 95% CI = -0,111–0,049; SE15 $r = -0,041$ s 95% CI = -0,121–0,039; SE33 $r = -0,73$ s 95% CI = -0,152–0,006; SE42 $r = -0,083$ s 95% CI = -0,162 – -0,003; SE46 $r = -0,051$ s 95% CI = -0,130–0,029; SE50 $r = -0,246$ s 95% CI = -0,32– -0,17; SE55 $r = 0,095$ s 95% CI = -0,173– -0,015). S položkou SE42 a SE55 byl negativní vztah signifikantní na 5% hladině statistické významnosti. S položkou SE50 byla statistická hladina významnosti $p < 0,001$. I s ostatními položkami korelovala položka SE63 jen málo a žádná korelace nepřesáhla hodnotu 0,15. Ostatní položky vykazovaly vlastnosti podstatně smysluplnější, pouze čtyři

vztahy nepřesáhly hodnotu 0,15. Ostatní korelace se pohybovaly od $r = 0,15$ po 0,523. Ukazatele reliability Cronbachovy α a McDonaldovy Ω byly pro škálu i s problematickou položkou ideálních $\alpha = 0,801$ a $\Omega = 0,805$. Bez položky SE63 dosahovaly hodnot ještě vyšších $\alpha = 0,818$ a $\Omega = 0,820$.

Omnipotent guilt

U škály *Omnipotent guilt* se problematickou položkou ukázala být O34, která s položkou O39 vykazovala negativní vztah $r = -0,002$ s 95% CI = -0,082–0,078. Pouze s jednou položkou překonala korelace hranici 0,15. Dále bylo identifikováno 26 koeficientů nepřekračujících hodnotu 0,15. Ostatní vztahy byly vyšší, s maximální hodnotou 0,481. Ukazatele reliability Cronbachovy α a McDonaldovy Ω dosáhly pro škálu stále přijatelných $\alpha = 0,758$ a $\Omega = 0,765$. Po odstranění položky O34 se zvýšily na $\alpha = 0,768$ a $\Omega = 0,772$.

Self-hate

V rámci škály *Self-hate* lze za problematickou položku považovat SH44, která vykazuje korelace blížící se nule s třemi dalšími položkami; s dalšími čtyřmi koreluje na spodní hranici hodnoty 0,15. Kromě této položky nepřesáhly hranici 0,15 další tři vztahy. Ostatní hodnoty korelací se pohybují na spíše vyšší a smysluplné úrovni s nejvyšší naměřenou hodnotou $r = 0,557$. Ukazatele reliability Cronbachovy α a McDonaldovy Ω byly pro škálu *Self-hate* poměrně vysoké: $\alpha = 0,87$ a $\Omega = 0,874$. Odstranění problematické položky nemělo na indexy téměř žádný vliv (viz Tabulka č. 8).

Shrnutí

Nejproblematictější analyzovanou škálou se ukázala být *Survivor guilt*, naopak škála *Self-hate* vykazuje nejlepší psychometrické vlastnosti z analyzovaných škál. Obecně lze říci, že jsem se v datech nesetkal s vysokou multikolinearitou mezi položkami, naopak častým problémem byla nízká korelace mezi položkami, což může svědčit o malém vztahu mezi položkami a vyvstává tak otázka, zda skutečně společně sytí stejnou latentní proměnnou. Nízké korelace lze považovat za problematické a je nutno jim věnovat zvýšenou pozornost. U záporných je již opravdu nasnadě, zda patří položky do stejné škály. Ty nejproblematictější z položek byly z tohoto důvodu na základě mé úvahy odstraněny, jejich absence přispěje ke smysluplnějšímu vytvoření škál a usnadní interpretaci následujících analýz. Jedná se o následující položky: SU10, SU16, SU49, SE63, O34. Jejich znění se základními popisnými statistikami je uvedeno v Tabulce č. 4. Jak je vidno, pro vyřazení položek hovoří jejich diskutabilní šikmé rozložení, které nasvědčuje jejich nízké diferenciaci.

TABULKA 4

Tabulka č. 4 – Popisné statistiky vyřazených položek

	N	Min	Max	Mean	SD
SU10 – Neštěstí druhých mě neovlivňuje.	602	1	5	3.66	1.179
SU16 – Dělá mi dobře, když mi ostatní závidí.	602	1	5	3.81	1.276
SU49 – Cítím úlevu nebo klid, když jsou můj partner/ka, moji sourozenci, rodiče nebo děti úspěšní nebo sebevědomí, nebo když dosáhnou uznání nebo ocenění.	602	1	5	4.47	0.852
SE63 – Mám výčitky, že nemám rád/a své rodiče.	602	1	5	1.70	1.054
O34 – Nedopustím, aby mě rodiče činili zodpovědným za jejich neštěstí.	602	1	5	2.37	1.346
N	602				

Základní popisné statistiky zařazených položek v jednotlivých škálách a hodnoty α a Ω po vyřazení položky ze škály jsou uvedeny v Tabulkách č. 5, č. 6, č. 7 a č. 8.

TABULKA 5

Tabulka č. 5 – Základní popisné statistiky položek škály Survivor guilt

	N	Min	Max	Mean	SD	α	Ω
SU1	602	1	5	3.24	1.135	.814	.817
SU5	602	1	5	3.32	1.292	.812	.815
SU7	602	1	5	2.64	1.404	.808	.811
SU14	602	1	5	2.37	1.299	.812	.815
SU19	602	1	5	3.03	1.340	.819	.822
SU23	602	1	5	2.66	1.188	.815	.819
SU27	602	1	5	3.38	1.450	.816	.820
SU28	602	1	5	3.46	1.219	.814	.818
SU32	602	1	5	2.99	1.333	.810	.814
SU35	602	1	5	3.29	1.296	.819	.822
SU37	602	1	5	3.79	1.131	.817	.821
SU41	602	1	5	1.81	0.979	.811	.812
SU45	602	1	5	1.94	1.043	.809	.810
SU51	602	1	5	3.04	1.114	.815	.819
SU54	602	1	5	2.47	1.270	.810	.814
SU58	602	1	5	2.38	1.292	.812	.815
SU62	602	1	5	2.02	1.188	.814	.817
SU65	602	1	5	2.27	1.267	.817	.820
SU67	602	1	5	3.66	1.152	.821	.824
N	602						

TABULKA 6

Tabulka č. 6 – Základní popisné statistiky položek škály Separation guilt

	N	Min	Max	Mean	SD	α	Ω
SE2	602	1	5	2.50	1.266	.801	.804
SE6	602	1	5	2.39	1.296	.801	.804
SE11	602	1	5	2.09	1.199	.805	.807
SE15	602	1	5	2.39	1.258	.806	.808
SE20	602	1	5	2.21	1.223	.812	.814
SE24	602	1	5	2.56	1.273	.816	.817
SE29	602	1	5	1.71	0.995	.808	.809
SE33	602	1	5	1.95	1.057	.804	.805
SE38	602	1	5	2.33	1.149	.815	.817
SE42	602	1	5	3.00	1.339	.803	.806
SE46	602	1	5	2.79	1.309	.805	.807
SE50	602	1	5	2.92	1.236	.807	.809
SE55	602	1	5	3.53	1.298	.808	.810
SE59	602	1	5	2.46	1.131	.807	.809
N	602						

TABULKA 7

Tabulka č. 7 – Základní popisné statistiky položek škály Omnipotent guilt

	N	Min	Max	Mean	SD	α	Ω
O3	602	1	5	3.47	1.266	.743	.750
O8	602	1	5	3.34	1.266	.752	.758
O12	602	1	5	3.45	1.262	.739	.744
O17	602	1	5	3.95	1.103	.758	.763
O21	602	1	5	3.07	1.383	.741	.748
O25	602	1	5	3.35	1.291	.744	.750
O30	602	1	5	3.64	1.163	.749	.754
O39	602	1	5	3.75	1.065	.758	.763
O43	602	1	5	2.46	1.433	.772	.774
O47	602	1	5	2.92	1.249	.768	.773
O52	602	1	5	3.26	1.322	.750	.756
O56	602	1	5	4.01	1.172	.755	.761
O60	602	1	5	3.27	1.227	.753	.758
N	602						

TABULKA 8

Tabulka č. 8 – Základní popisné statistiky položek škály *Self-hate*

	N	Min	Max	Mean	SD	α	Ω
SH4	602	1	5	2.23	1.126	.862	.866
SH9	602	1	5	1.60	0.979	.860	.863
SH13	602	1	5	2.26	1.241	.863	.868
SH18	602	1	5	2.74	1.356	.865	.869
SH22	602	1	5	3.88	1.022	.869	.874
SH26	602	1	5	2.86	1.165	.869	.873
SH31	602	1	5	1.81	1.097	.859	.863
SH36	602	1	5	1.55	1.104	.858	.862
SH40	602	1	5	1.65	0.977	.860	.863
SH44	602	1	5	1.65	1.016	.871	.875
SH48	602	1	5	2.27	1.208	.858	.863
SH53	602	1	5	1.85	1.109	.862	.866
SH57	602	1	5	1.84	1.173	.859	.863
SH61	602	1	5	1.64	1.039	.867	.872
SH64	602	1	5	2.86	1.378	.865	.869
SH66	602	1	5	1.85	1.162	.857	.862
N	602						

Konfirmační faktorová analýza

Na základě teoretických hypotéz vycházejících z CMT (Gazzillo et al., 2017; Silberschatz, 2013; Weiss, 1993) teorie bylo pomocí konfirmační faktorové analýzy otestováno čtyřfaktorové řešení modelu (s faktorovým řešením: 1. *Survivor guilt*, 2. *Separation guilt*, 3. *Omnipotent guilt* a 4. *Self-hate*). Velikost vzorku $N = 602$ je podle mnoha autorů považována za dostatečnou, například Comrey & Lee (1992) obecně považují vzorek $N > 500$ pro faktorovou analýzu za dobrý. Pro ověření byl spočítán Kaiser-Meyer-Olkin test, jehož výsledná hodnota $> 0,8$ indikuje adekvátní vzorek (Cerný & Kaiser, 1977). V tomto případě se jednalo o hodnotu $KMO = 0,885$. V analyzovaných datech nebyly identifikovány chybějící hodnoty. Faktorová analýza byla provedena metodou maximum likelihood s robustním estimátorem MLR. V modelu předpokládám čtyři faktory. Tyto faktory vycházejí ze stejné teorie a společně tvoří koncept interpersonální viny, tudíž předpokládám model, kde spolu faktory navzájem souvisejí. Tři položky v rámci faktoru *Survivor guilt* měly standardizovaný faktorový náboj $< 0,3$. Jedná se o položky SU35, SU37 a SU67. Ostatní položky mají standardizované faktorové náboje již uspokojivé, i když se stále nedá mluvit o vysokých hodnotách; nejvíce faktor sytí položka SU7 s hodnotou $SE = 0,608$. U faktoru *Separation guilt* se hodnoty standardizovaných faktorových nábojů pohybovaly od $\beta = 0,388$ po $\beta = 0,583$, opět se jedná spíše o hodnoty uspokojivé než kýžené. U faktoru *Omnipotent guilt* byly identifikovány dvě položky s nízkým standardizovaným faktorovým nábojem. U položek O43 a O47 byla identifikována hodnota $< 0,3$. Položky škály *Self-hate* sytily faktor většinou uspokojivě, s nejnižší hodnotou u položky SH44, kde $\beta = 0,307$, a nejvyšší hodnotou u položky SH34, kde $\beta = 0,679$. Standardní chyby odhadu byly vždy malé, pouze v jednom

případě překračující hodnotu 0,05, a to u položky O56. Testová statistika a ukazatele fitu je uvedena v tabulce č. 9.

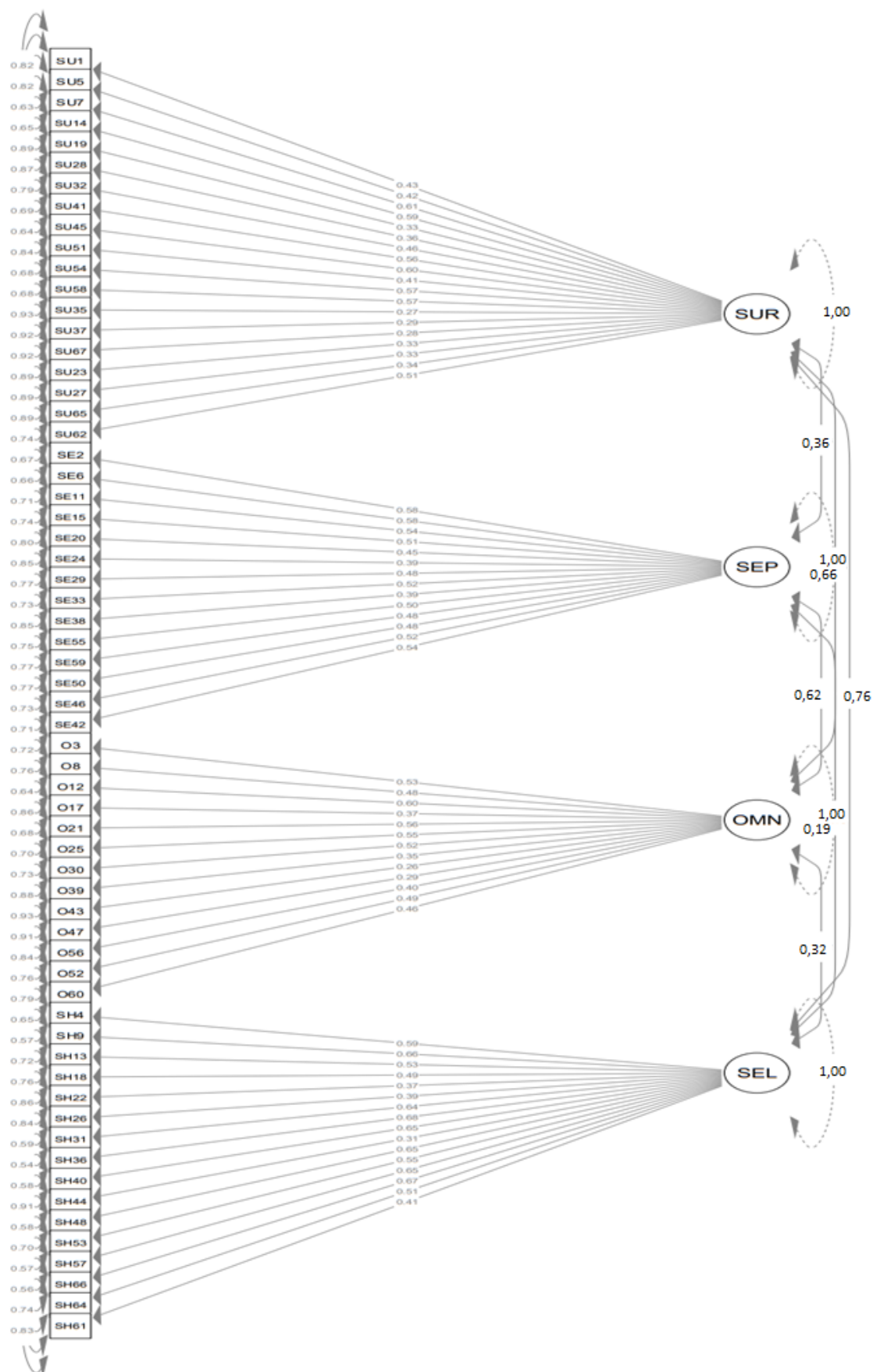
TABULKA 9

Tabulka č. 9 - Ukazatele fitu 4 faktorového řešení modelu

χ^2	DF	SRMR	RMSEA	RMSEA 90% CI		TLI	CFI
				lower	upper		
5795	1823	.084	.06	.058	.062	.627	.640

Jak je vidno, pouze ukazatele RMSEA a SRMR se dají považovat za relativně dobré hodnoty, kdy za ukazatele dobrého modelu můžeme považovat hodnoty $RMSEA < 0,05$ ($RMSEA < 0,08$ za stále přijatelné) a $SRMR < 0,08$ (Greenspoon & Saklofske, 1998). I tyto ukazatele našeho modelu se však ideálním hodnotám pouze blíží. Hodnoty TLI a CFI již svědčí o celkové nevhodnosti testovaného řešení. Testová statistika $\chi^2 = 5795$ ($df = 1823$) je také větší, než jakou u vhodného řešení očekávám. Znázornění testovaného modelu s vyznačením standardizovaných odhadů lze vidět na Diagramu č. 1.

DIAGRAM 1 - Znáznornění testovaného modelu s vyznačením standardizovaných odhadů

Z důvodu příliš nízkého fitu modelu byla provedena modifikační analýza a indikováno několik důležitých změn v definování modelu. Měly by být zapracovány pouze ty změny, které dávají smysl v rámci teoretického ukotvení modelu, proto bylo přihlédnuto ke znění jednotlivých položek v rámci indikovaných změn.

Položkám SU28 – „Nerad/a mluvím o svých úspěších na společenských událostech.“ – a SU37 – „Ve společenských situacích rád/a mluvím o tom, čeho jsem dosáhl/a.“ – byla v definici modelu povolena korelace (ze znění položek je zjevná jejich ekvivalence, a tudíž není překvapivé, že spolu položky sdílí nezanedbatelnou část reziduálního rozptylu). Stejný problém se zjevnou ekvivalencí byl indikován u několika dalších položek:

O25 – „Obecně mi dělá potíže říkat lidem „ne“, např. odmítat jim termíny.“ s O52 – „Nedělá mi problém říkat druhým „ne“.“.

O3 – „Dělám si spoustu starostí o své rodiče, děti nebo sourozence.“ s O56 – „Nedělám si starosti o své rodiče nebo děti.“.

SU41 – „Je pro mě velmi nepříjemné, když jsem v něčem úspěšnější, než moje rodina nebo přátelé.“ s SU45 – „Je pro mě nepříjemné, když se cítím lépe než ostatní.“.

SU35 – „Neznedbávám mě vidět velmi chudé lidi.“ s SU23 – „Dokážu si udržet dobrou náladu, i když vidím žebráky nebo bezdomovce.“.

SH44 – „Moji rodiče mě museli jako dítě tvrdě trestat, protože jsem dělal/a spoustu špatných věcí.“ s SH61 – „Mám pocit, že jsem trestán/a za špatné věci, které jsem udělal/a jako dítě.“.

SE2 – „Je pro mě nepříjemné kriticky uvažovat o svých rodičích.“ s SE6 – „Je pro mě těžké vidět chyby mých rodičů.“.

SU23 – „Dokážu si udržet dobrou náladu, i když vidím žebráky nebo bezdomovce.“ s SU27 – „Není mi líto lidí, kteří mají méně štěstí nebo jsou méně úspěšní než já.“.

O3 – „Dělám si spoustu starostí o své rodiče, děti nebo sourozence.“ s O21 – „Dělám si velké starosti o lidi, které miluji, i když se zdají být v pořádku.“.

SH26 – „Když mě někdo obviní z nějaké chyby, tak předpokládám, že mají pravdu.“ s SH48 – „Když se něco pokazí, tak vždy předpokládám, že to je moje chyba.“.

SU1 – „Skrývám či zlehčuji své úspěchy.“ s SU37 – „Ve společenských situacích rád/a mluvím o tom, čeho jsem dosáhl/a.“.

SE29 – „Necítím se dobře, když nedělám věci stejným způsobem jako moji rodiče.“ s SE33 – „Preferuji dělat věci tak, jak je dělali mí rodiče.“.

SU1 – „Skrývám či zlehčuji své úspěchy.“ s SU28 – „Nerad/a mluvím o svých úspěších na společenských událostech.“.

Dalším problémem byla tendence některých položek příliš spolu korelovat napříč faktory. To se týkalo především následujících položek:

O60 – „Když se v rodině něco nedaří, mám sklon se sám/sama sebe ptát, jak jsem tomu mohl/a předejít.“ a SU67 – „Když mého/moji kamaráda/ku nebo příbuzného/ou potká nějaké neštěstí, tak si představuji, jak bych se v jejich situaci cítil/a.“.

O47 – „Problémy mých rodičů jsou jejich vlastní záležitostí, ne mojí.“ a SE50 – „Jsem rád/a, že nejsem jako moji rodiče.“.

Ze znění položek je smysluplné se domnívat, že spolu budou sdílet svůj unikátní reziduální rozptyl v rámci faktoru, v posledních dvou případech i napříč faktory. Z tohoto důvodu bylo na základě mé úvahy pro účely analýzy redefinováno těchto 15 vztahů modelu, nutno ale podotknout, že indikovaných změn bylo patřičně více a vybrány byly pouze ty nejzávažnější, které jsou zároveň teoreticky opodstatnitelné. Je také nutno vzít v potaz, že ekvivalentní či krajně podobné znění položek může být zároveň důvodem nadhodnocení α a $\Omega - \alpha$ a Ω jsou po letném zhodnocení vyšší, než by o nich vypovídaly další analyzované psychometrické vlastnosti. Dále je nutno podotknout, že indikované změny se často týkaly i položek, které měly tendenci sytit jiný faktor než svůj teoretizovaný. Množství a závažnost modifikačních indexů svědčí o problematické složitosti a rozsáhlosti dotazníku, který umožňuje položkám nadmíru souviset mezi sebou. Závažnějším problémem je, pokud souvisejí i s jinými faktory, než které teorie zaštiťuje. Do budoucna je tak potřeba doporučit zvážit zkrácení dotazníku a vyřadit/upravit/duplikovat problematické položky i v českém prostředí (v zahraničí viz například Körner et al., 2003; Gazillo et al., 2017).

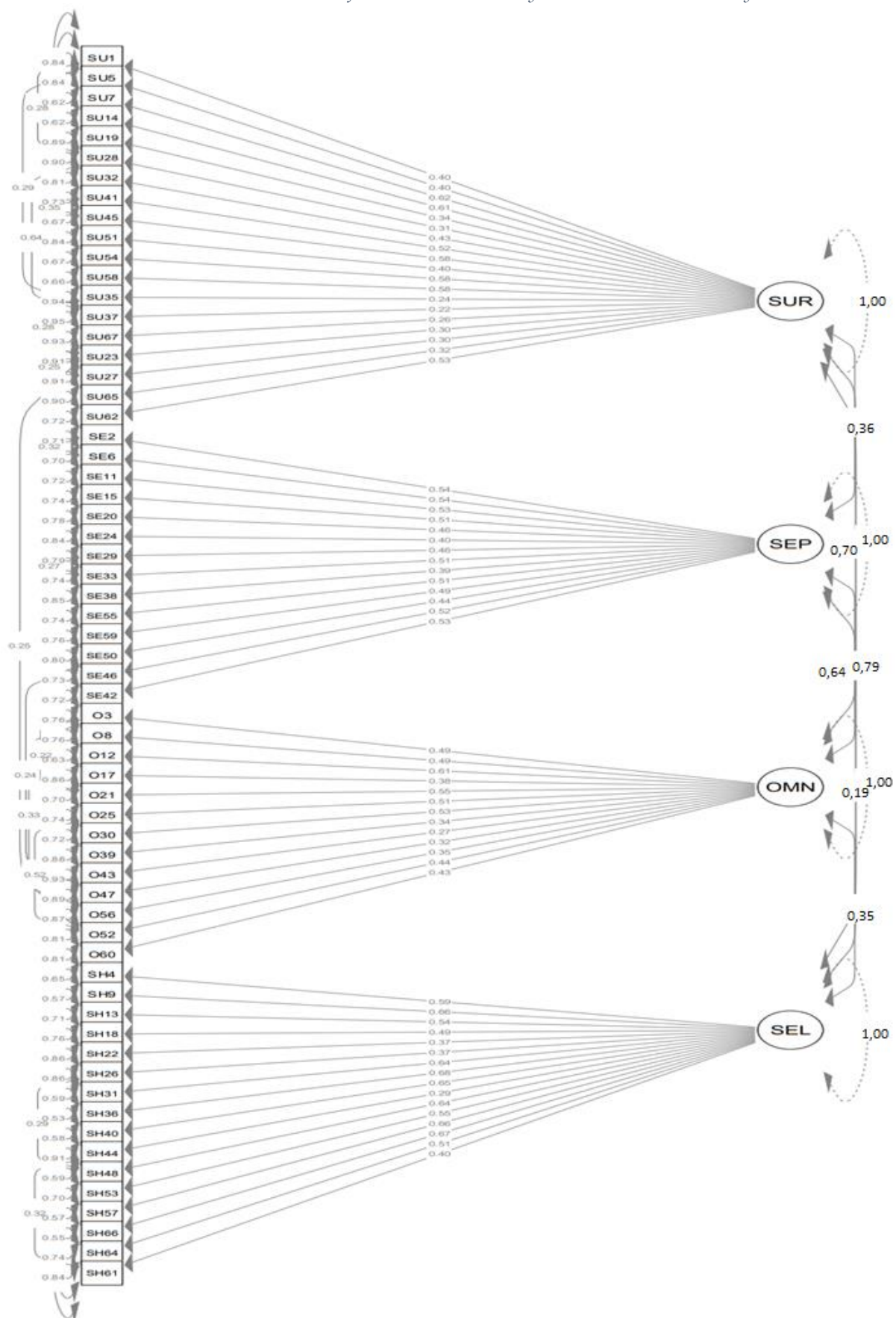
Je nutno podotknout, že se již nepohybujeme v rovině konfirmační, a proto je třeba výsledky opraveného modelu brát s rezervou. V opraveném modelu se standardizované odhady faktorových nábojů a jejich chyby stále pohybovaly na podobné úrovni jako v modelu předchozím, redefinovaný model však vykazoval uspokojivější hodnoty fitu. Indexy CLI a TLI byly stále daleko od cílových hodnot. Jak jsme ale viděli v položkové analýze dotazníku, je možné, podobně jako v práci Watson et al. (2015), že kvůli nízkým korelacím mezi položkami jsou ukazatele fitu CLI a TLI méně informativní než RMSEA a SRMR. Jak můžeme vidět, RMSEA a SRMR již vypovídají o dobré shodě. Obecně lze konstatovat celkové zlepšení modelu. Kromě ukazatelů fitu CFI a TLI jsou stále faktorové náboje příliš nízké a unikátní reziduální hodnoty rozptylů příliš vysoké na to, abychom mohli mluvit o ideálním řešení. V úvahu je také nutno brát fakt, že provedené změny na základě modifikačních identifikátorů nesvědčí o skutečném zlepšení modelu, jako spíše o původních chybách v teorii. Hodnoty lze vidět v Tabulce č. 10. Znázornění testovaného modelu s vyznačením standardizovaných odhadů lze vidět na Diagramu č. 2.

TABULKA 10

Tabulka č. 10 - Ukazatele fitu 4 faktorového řešení redefinovaného modelu

χ^2	DF	SRMR	RMSEA	RMSEA 90% CI		TLI	CFI
				lower	upper		
4253	1808	.080	.051	.050	.053	.728	.740

DIAGRAM 2 - Znáznornění testovaného redefinovaného modelu s vyznačením standardizovaných odhadů

Protože cílem není primárně vytvoření nové metody, ale ověření funkčnosti přímého překladu původního dotazníku (O'Connor et al., 1997), byly vytvořeny škály jednotlivých hypotetizovaných faktorů, aby mohla práce pokračovat tak, jako v původních studiích O'Connor et al., (1997; 1999). Je ale třeba brát v úvahu nezdařile ověřenou faktorovou strukturu konfirmačním způsobem, a tudíž interpretaci vytvořených škál s rezervou. Základní popisné statistiky vytvořených škál jsou uvedeny v Tabulce č. 11.

TABULKA 11*Tabulka č. 11 – Základní popisné statistiky vytvořených škál dotazníku IGQ-67*

	N	Min	Max	Mean	SD
SELFHATE	602	1.00	4.75	2.16	0.664
SURVIVOR	602	1.21	4.53	2.81	0.594
SEPARATION	602	1.00	4.43	2.49	0.665
OMNIPOTENT	602	1.23	5.00	3.38	0.642
N	602				

Korelační analýza

Pro otestování konvergentní a diskriminační validity byla provedena korelační analýza všech vytvořených škál. Výsledky testů pro škálu *Survivor guilt* jsou uvedeny v Tabulce č. 12.

TABULKA 12*Tabulka č. 12 – Korelační analýza škály Survivor guilt*

		GADALL	PHQALL	VINATOS	STUDTOSC
SURVIVOR	Pearson's r	0.356 ***	0.368 ***	0.315 ***	0.520 ***
	p-value	< .001	< .001	< .001	< .001
	95% CI Upper	0.424	0.435	0.486	0.576
	95% CI Lower	0.284	0.297	0.242	0.459

*** $p < .001$

Výsledky testů pro škálu Separation guilt jsou uvedeny v Tabulce č. 13.

TABULKA 13

Tabulka č. 13 – Korelační analýza škály *Separation guilt*

		GADALL	PHQALL	VINATOS	STUDTOSC
SEPARATION	Pearson's r	0.109 **	0.050	0.112 **	0.340 ***
	p-value	0.007	0.221	0.006	< .001
	95% CI Upper	0.187	0.129	0.191	0.409
	95% CI Lower	0.030	-0.030	0.033	0.268

** p < .01, *** p < .001

Výsledky testů pro škálu *Omnipotent guilt* jsou uvedeny v Tabulce č. 14.

TABULKA 14

Tabulka č. 14 – Korelační analýza škály *Omnipotent guilt*

		GADALL	PHQALL	VINATOS	STUDTOSC
OMNIPOTENT	Pearson's r	0.268 ***	0.218 ***	0.315 ***	0.475 ***
	p-value	< .001	< .001	< .001	< .001
	95% CI Upper	0.340	0.293	0.386	0.534
	95% CI Lower	0.192	0.141	0.242	0.410

*** p < .001

Výsledky testů pro škálu *Self-hate* jsou uvedeny v Tabulce č. 15.

TABULKA 15

Tabulka č. 15 – Korelační analýza škály *Self-hate*

		GADALL	PHQALL	VINATOS	STUDTOSC
SELFHATE	Pearson's r	0.415 ***	0.547 ***	0.071	0.512 ***
	p-value	< .001	< .001	0.083	< .001
	95% CI Upper	0.479	0.601	0.150	0.568
	95% CI Lower	0.346	0.488	-0.009	0.450

*** p < .001

Vzhledem k tomu, že bylo provedeno velké množství (16) separátních korelací byla zvážena inflace hladiny pravděpodobnosti a byla provedena korekce hladin statistické významnosti. Po provedení Holmovy korekce ztratila korelace mezi symptomy úzkosti a škálou *Separation guilt* svoji statistickou významnost na 1% hladině, stále však zůstává významná na obecně přijímaných 5 %. Stejný případ

pozorujeme u vztahu mezi vinou dotazníku TOSCA a škálou *Separation guilt*. Kromě těchto dvou případů neztratila žádná z identifikovaných korelací svoji původní statistickou významnost.

Vidíme, že všechny testované škály významně korelují se studem dotazníku TOSCA, což odpovídá hypotetizovaným vztahům. Se symptomy deprese korelují významně škály *Self-hate*, *Omnipotent guilt* a *Survivor guilt*, přičemž u škály *Omnipotent guilt* lze, na rozdíl od očekávání, mluvit pouze o slabé, byť významné korelaci. Škála *Separation guilt* s depresivitou na rozdíl od očekávání nevykazují žádný vztah.

Škály *Omnipotent guilt* a *Survivor guilt* významně korelují s vinou dotazníku TOSCA, přičemž oba dva vztahy jsou podobné, co se týče síly; obě korelace jsou spíše nižší až střední, což lze stále považovat za podporu konvergentní validity pro účely studie.

Škály *Separation guilt*, *Survivor guilt* a *Self-hate* v souladu s očekáváním významně a pozitivně korelují se symptomy úzkosti. U škály *Separation guilt* se jedná o korelaci poměrně nízkou, s intervalem spolehlivosti s dolní hodnotou dokonce 0,03, což se blíží téměř nulovému vysvětlení rozptylu (pouze 0,9 %). Nutno však zmínit, že i po Holmově korekci hladiny statistické významnosti (z 0,007 na 0,0240) zůstává korelace stále významná na klasické 5% hladině. U škály *Survivor guilt* a *Self-hate* můžeme již mluvit o střední a vyšší hodnotě.

U škály *Self-hate* nebyl podle očekávání identifikován žádný vztah s vinou dotazníku TOSCA. U škály *Separation guilt* nepozorujeme korelaci sice nulovou, ale nule se téměř blíží, navíc hodnota p po Holmově korekci překročila testovanou hladinu 1% statistické významnosti.

Kontrola studu jako intervenující proměnné podpořila vztah škál *Self-hate* a *Survivor guilt* se symptomy deprese a úzkosti. Po odstranění sdíleného rozptylu byly naměřené vztahy mírně nižší. Pro *Self-hate* a symptomy úzkosti $r = 0,333$, pro *Self-hate* a symptomy deprese $r = 0,475$. Korelace mezi *Survivor guilt* a symptomy úzkosti byla $r = 0,261$, mezi *Survivor guilt* a symptomy deprese $r = 0,254$. Stále se jedná o relativně silné vztahy, které všechny zůstaly významné na vysoké rovině statistické signifikance $p < 0,001$.

Kromě vztahu mezi *Separation guilt* a symptomy deprese jsou výsledné indexy korelací a parciální korelace v souladu se zjištěním O'Connor et al. (1997; 1999).

Porovnání skupin

Za účelem ověření kritériální validity mezi sebou porovnáme skupiny, jejichž respondenti o sobě řekli, že jim symptomy deprese a úzkosti nezpůsobovaly žádné problémy, se skupinami, které uvedly, že jim problémy způsobovaly. Mezi úzkostnou a neúzkostnou skupinou očekáváme rozdíl na škálách *Survivor guilt*, *Self-hate* a *Separation guilt*. Mezi depresivní a nedeprativní skupinou očekávám rozdíl na škálách *Survivor guilt*, *Self-hate* a *Omnipotent guilt*. Podmínka nezávislosti pozorování pro provedení testů byla naplněna. Závislé proměnné, škály dotazníku, byly měřeny na intervalové škále. Nezávislou proměnnou byla příslušnost ke skupině, která v dotazníku GAD-7 a PHQ-9 na otázku, zda symptomy způsobovaly problémy, odpověděla „Ano“ nebo „Ne“, jedná se tedy o proměnnou nominální. Shapiro-Wilk test vyšel signifikantní pro škálu *Self-hate* a *Separation guilt* pro úzkostnou a neúzkostnou skupinu, a pro škálu *Self-hate* a *Omnipotent guilt* pro depresivní

a nedepresivní skupinu. Vzhledem k tomu, že máme dostatečně velký vzorek ($N = 602$) a vyrovnanost počtu ve skupinách, a protože hodnoty šikmosti a špičatosti byly v ještě přijatelné normě (viz Tabulky č. 16 a č. 17), předpokládám relativní nezkreslenost výsledků testů pro tyto skupiny (George & Mallery, 2010).

TABULKA 16*Tabulka č. 16 - Šikmost a špičatost rozložení úzkostné a neúzkostné skupiny*

	GAD7_N	SELFHATE	SEPARATION
Šikmost	0	0.851	0.314
	1	0.707	0.145
Standardní chyba šikmosti	0	0.154	0.154
	1	0.130	0.130
Špičatost	0	0.886	-0.251
	1	0.356	-0.280
Standardní chyba špičatosti	0	0.306	0.306
	1	0.260	0.260

$N = (0 = 251; 1 = 351)$

TABULKA 17*Tabulka č. 17 – Šikmost a špičatost rozložení depresivní a nedepresivní skupiny*

	PHQ9_N	SELFHATE	OMNIPOTENT
Šikmost	0	0.782	-0.220
	1	0.624	-0.430
Standardní chyba šikmosti	0	0.140	0.140
	1	0.141	0.141
Špičatost	0	1.060	-0.065
	1	0.073	0.075
Standardní chyba špičatosti	0	0.280	0.280
	1	0.281	0.281

$N = (0 = 302; 1 = 300)$

Závažnějším problémem se ukázal být Levenův test homogenity rozptylu, který byl signifikantní na vysoké hladině statistické významnosti ($p < 0,001$) pro škálu *Self-hate* v obou prověřených případech a pro škálu *Survivor guilt* ($p = 0,005$) mezi depresivní a nedepresivní skupinou. Proto je žádoucí pro škálu *Self-hate* v obou případech a pro škálu *Survivor guilt* v druhém případě zvolit Welchův t-test,

kteřý je spolehlivější, pokud mají dva vzorky rozdílné rozptyly a typicky se používá jako smysluplná alternativa klasického t-testu (Ruxton, 2006). Pro zbylé tři rozdíly mohl být díky splnění předpokladů použit klasický Studentův nepárový t-test. Výsledky t-testů pro rozdíly mezi úzkostnou a neúzkostnou skupinou jsou uvedeny v Tabulce č. 18 a pro rozdíly mezi depresivní a nedeprativní skupinou v Tabulce č. 19.

TABULKA 18

Tabulka č. 18 – Nezávislé t-testy pro srovnání úzkostné a neúzkostné skupiny

		95% Interval spolehlivosti							
		stat.	df	p	rozdíl prům.	SE diff.	lower	upper	Coh. D
SELFHATE	Welch's t	-7.00	596	<.001	-.356	.051	-.456	-.256	-.555
SURVIVOR	Student's t	-5.48	600	<.001	-.263	.048	-.358	-.169	-.453
SEPARATION	Student's t	-1.38	600	.168	-.079	.055	-.184	.032	-.114

TABULKA 19

Tabulka č. 19 – Nezávislé t-testy pro srovnání depresivní a nedeprativní skupiny

		95% Interval spolehlivosti							
		stat.	df	p	rozdíl prům.	SE diff.	lower	upper	Coh. D
SELFHATE	Welch's t	-7.98	549	<.001	-.412	.051	-.513	-.311	-.651
SURVIVOR	Welch's t	-6.43	585	<.001	-.302	.047	-.394	-.210	-.524
OMNIPOTENT	Student's t	-3.99	600	<.001	-.206	.051	-.308	-.105	-.325

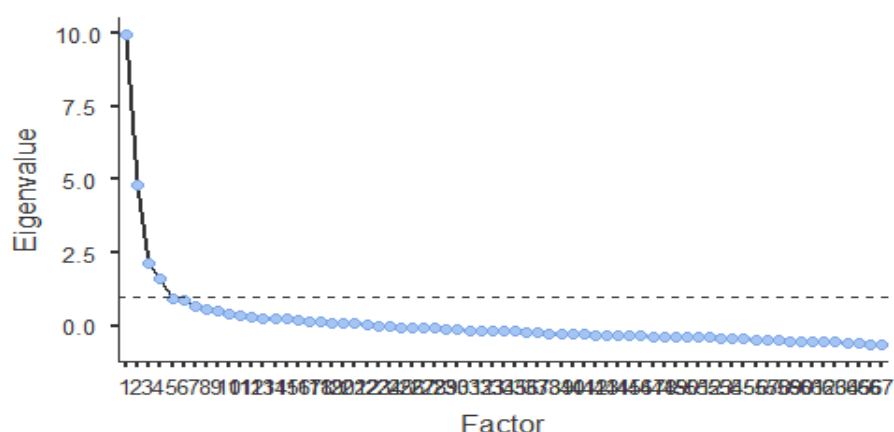
Jak vidíme, pouze rozdíl na škále *Separation guilt* mezi úzkostnou a neúzkostnou skupinou nedosahuje roviny statistické signifikance, velikost účinku vyjádřena Cohenovým D je také velice malá, interval spolehlivosti zahrnuje nulu, takže není smysluplné vztah předpokládat. Tento identifikovaný vztah je v kontradikci se zjištěním O'Connor (1997, 1999). Ostatní rozdíly podporují formulované hypotézy a jsou v souladu s původními zjištěními a přispívají tak ke kritériální validitě konstruktů. Samotný rozdíl v průměrech se na první pohled může zdát spíše menším, velikost účinku vyjádřena Cohenovým D však ve většině případů svědčí o střední síle rozdílu, v případě rozdílu skóru na škále *Omnipotent guilt* mezi depresivní a nedeprativní skupinou se pohybujeme na rozmezí nízké až střední velikosti účinku (Sawilowsky, 2009). Ve většině případů tak test umožňuje rozlišovat mezi skupinami, pro než symptomy deprese a úzkosti jsou problémem, a mezi těmi, pro které nejsou – to podporuje kritériální validitu dotazníku.

Explorativní faktorová analýza

Kvůli diskutabilnímu ověření teoretizované čtyřfaktorové struktury konfirmační faktorovou analýzou byla aditivně na analyzovaných datech provedena explorativní faktorová analýza na všech položkách dotazníku IGQ-67. Pro ověření, zda spolu proměnné dostatečně souvisí a má smysl provádět explorativní faktorovou analýzu, byl proveden Barlettův test sféricity, který vyšel signifikantní ($p < 0,001$). O smysluplném provedení analýzy informuje i hodnota Kaiser-Meyer-Olkinova testu ($KMO = 0,885$), která informuje o adekvátnosti analyzovaného vzorku pro provedení analýzy (Cerný & Kaiser, 1977). Protože předpokládám souvislost mezi faktory, metodou extrakce maximum likelihood s šikmou rotací oblamin byly extrahovány čtyři faktory. Jako jedna z indicií pro extrahování právě čtyř faktorů posloužilo Kaiserovo kritérium, kdy byly extrahovány ty faktory s hodnotou eigenvalue > 1 – tato hodnota podle Guttmana (1954) svědčí o minimální hranici akceptovatelnosti faktoru. Pro extrakci čtyř faktorů svědčí i kontrola Scree plotu (viz obrázek č. 1), který grafickým znázorněním napovídá, že čtvrtý faktor je posledním se smysluplnou velikostí.

OBRÁZEK 1

Scree Plot

Čtyřfaktorové řešení podporuje i hodnota $RMSEA = 0,0456$. Na základě interpersonální viny vycházející z CMT lze také čtyři faktory přijmout, i když po výsledcích konfirmační analýzy je v tuto chvíli jasné, že řešení bude problematické a odebírání faktorů parametry fitu pouze zhoršuje a rozhodl jsem se tak pro interpretaci čtyřfaktorového řešení. Hodnota $TLI = 0,768$ je ale již problematická a nesvědčí o dobré shodě, 28,8 % vysvětleného rozptylu je také méně, než jsem očekával. Faktorové řešení s faktorovými náboji a vysvětleným rozptylem, ukazatele fitu a korelace mezi faktory uvádím v tabulkách č. 20, č. 21 a č. 22. Postupným přidáváním faktorů jsem k doporučené hodnotě $TLI > 0,9$ dospěl až u třináctifaktorového řešení. Toto řešení budu interpretovat jako alternativní. Faktorové řešení s faktorovými náboji a vysvětleným rozptylem a ukazatele fitu alternativního modelu uvádím v tabulkách č. 23, č. 24 a č. 25.

TABULKA 20

Tabulka č. 20 – Čtyřfaktorové řešení

Factor	SS Loadings	% of Variance	Cumulative %
1	7.50	11.19	11.2
2	5.30	7.92	19.1
3	3.95	5.89	25.0
4	2.53	3.78	28.8

TABULKA 21

Tabulka č. 21 – Ukazatele fitu čtyřfaktorového řešení

RMSEA	RMSEA 90% CI		TLI	BIC	Model Test		
	Lower	Upper			χ^2	df	p
.0456	.0420	.0457	.768	-8274	4200	1949	< .001

TABULKA 22

Tabulka č. 22 – Korelace mezi faktory

	1	2	3	4
1	—	.28	.04	.17
2		—	.33	.26
3			—	.16
4				—

TABULKA 23

Tabulka č. 23 – Třináctifaktorové řešení

Factor	SS Loadings	% of Variance	Cumulative %
1	2.47	3.68	3.68
2	2.13	3.17	6.85
3	2.18	3.26	1.11
4	2.29	3.41	13.52
5	2.21	3.30	16.82
6	2.40	3.58	2.40
7	2.07	3.09	23.49
8	2.21	3.29	26.79
9	2.28	3.40	3.19
10	1.82	2.71	32.90
11	2.04	3.05	35.95
12	1.70	2.53	38.48
13	1.31	1.95	4.43

TABULKA 24

Tabulka č. 24 – Ukazatele fitu třináctifaktorového řešení

RMSEA	RMSEA 90% CI		TLI	BIC	Model Test		
	Lower	Upper			χ^2	df	p
.0303	.0254	.0305	.904	-6991	2085	1418	< .001

TABULKA 25

Tabulka č. 25 – Korelace mezi faktory

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	—	.10	.37	.46	.30	-.03	.34	.15	.14	.34	.01	.16	.03
2		—	.07	.11	.26	.06	.17	.29	.25	.32	.05	.13	-.07
3			—	.02	.05	-.14	.45	-.03	-.05	.18	-.10	-.13	-.04
4				—	.37	.05	.19	.27	.21	.26	.05	.22	-.04
5					—	.14	.34	.34	.25	.28	.13	.25	-.05
6						—	.16	.46	.59	.01	.59	.46	.32
7							—	.32	.23	.21	.15	.25	.19
8								—	.45	.32	.39	.41	.21
9									—	.06	.49	.51	.23
10										—	.01	.07	-.04
11											—	.39	.29
12												—	.22
13													—

Řešení se čtyřmi faktory

Faktory vyextrahované ve čtyřfaktorovém řešení jsem nazval: (1) *Self-hate*, (2) *Omnipotent guilt*, (3) *Separation guilt*, (4) *Survivor guilt*.

Faktor *Self-hate* je sycen položkami: SH4, SU7, SH9, SH13, SU14, SH18, SH26, SH31, SH36, SH40, SU41, SH44, SU45, SH48, SH53, SU54, SH57, SU58, SH61, SU62, SE63, SH64 a SH66.

Faktor *Omnipotent guilt* je sycen položkami: O3, O8, SU10, O12, O17, SU19, SE20, O21, SH22, SU23, SE24, O25, SU27, O30, SU35, O39, O43, SU49, SU51, O52, O56, O60, SU65 a SU67.

Faktor *Separation guilt* je sycen položkami: SE2, SE6, SE11, SE15, SE29, SE33, O34, SE38, SE42, SE46, O47, SE50, SE55 a SE59.

Faktor *Survivor guilt* je sycen položkami: SU1, SU5, SU16, SU28, SU32 a SU37.

Ačkoli jména faktorů odpovídají teoretickým hypotézám, položky sytící jednotlivé faktory jsou v mnoha případech rozdílné, než jak jsou do dotazníku IGQ-67 zařazeny. Položky i s faktorovými náboji uvádím v příloze č. 10.

Self-hate

Faktor *Self-hate* sytí zejména položky škály *Self-hate*, a poté několik položek škály *Survivor guilt* a jedna položka škály *Separation guilt*. Položky škály *Survivor guilt* jsou následující:

- SU7 – „Bojím se užít si plně své úspěchy, neboť mám strach, že se brzy stane něco špatného.“
SU14 – „Někdy si myslím, že si nezasloužím štěstí, kterého jsem dosáhl/a.“
SU41 – „Je pro mě velmi nepříjemné, když jsem v něčem úspěšnější, než moje rodina nebo přátelé.“
SU45 – „Je pro mě nepříjemné, když se cítím lépe než ostatní.“
SU54 – „Často je pro mě těžké si užít věci, na které jsem se těšil/a.“
SU62 – „Mám sklon být po dosažení důležitého úspěchu trochu sklíčený/á.“

Teorie nám o *Survivor guilt* říká, že pocítujeme vinu, pokud se cítíme lépe než ostatní. Je zjevné, že kromě položky SU41 a SU45 se znění položek týká spíše vlastního prožívání, bez vztahu k ostatním lidem. To více odpovídá teorii *Self-hate*, kdy lidé tendují sami sebe trestat negativními myšlenkami a pocity. Tyto položky by tak bylo vhodné do budoucna zařadit do škály *Self-hate*, anebo je přeformulovat, aby lépe zapadaly do konceptu *Survivor guilt*. Položky SU41 a SU45 explicitně zmiňují vztah k ostatním, tím se také dá vysvětlit jejich částečné, byť menší, sycení faktoru *Omnipotent guilt*. Jejich náboj faktoru *Self-hate* si vysvětlují tak, že při prožívání příjemných věcí mají lidé obecně tendenci se trestat negativními myšlenkami a pocity; a při odpovídání na tyto položky se soustředí více na své vlastní prožívání než na kontext, ve kterém je otázka položena. Převládající prvek v otázkách tak může být spíše emoční a více zaměřený na sebe než interpersonální.

Položka SE63 – „Mám výčitky, že nemám rád/a své rodiče.“ – neimplikuje svým zněním onu nepřítomnost či jinakost tak, jak ji popisuje teorie *Separation guilt*. To, že někdo nemá rád své rodiče, neznamená, že je nemá rád, protože by se odlišoval či nebyl v jejich blízkosti. Protože podle teorie *Self-hate* částečně vzniká negativní vazbou, která je dítěti udělována, je pravděpodobné, že takový člověk své rodiče nebude mít rád a popřípadě bude mít výčitky, že tomu tak je.

Omnipotent guilt

Faktor *Omnipotent guilt* je sycen čtrnácti položkami škály *Omnipotent guilt*, devíti položkami škály *Survivor guilt*, dvěma položkami škály *Separation guilt* a jednou položkou škály *Self-hate*.

Podle teorie CMT je *Omnipotent guilt* stav, kdy je člověk přesvědčený, že je svým chováním zodpovědný za štěstí druhých. A proto se cítí vinen, když šťastní nejsou.

Když se podíváme na znění níže vypsanych položek, je zřejmé, že to, jakým způsobem je druhým ubližováno, zdali tím, že je člověku lépe než ostatním (*Survivor guilt*), nebo když druhému zrovna nebude na blízku (*Separation guilt*), nebo chováním (*Omnipotent guilt*), hraje zřejmě menší roli než to, že je toto ublížení explicitně směřováno na druhou osobu.

- SU10 – „Neštěstí druhých mě neovlivňuje.“
SU19 – „Na společenských událostech cítím odpovědnost za lidi, kteří se nedokáží zapojit do konverzace s ostatními.“
SE20 – „Mám pocit, že se mé rodině stane něco špatného, když s nimi nezůstanu často v kontaktu.“
SU23 – „Dokážu si udržet dobrou náladu, i když vidím žebráky nebo bezdomovce.“
SU35 – „Nezneklidňuje mě vidět velmi chudé lidi.“
SU49 – „Cítím úlevu nebo klid, když jsou můj partner/ka, moji sourozenci, rodiče nebo děti úspěšní nebo sebevědomí, nebo když dosáhnou uznání nebo ocenění.“
SU51 – „Nemůžu být šťastný/á, když je můj/moje kamarád/ka nebo příbuzný/á zklamaný/á.“
SU65 – „Když dostanu nějaké peníze navíc, jsem v pokušení rozdělit se s chudými kamarády/kami nebo příbuznými.“

SU27 – „Není mi líto lidí, kteří mají méně štěstí nebo jsou méně úspěšní než já.“

SU67 – „Když mého/moji kamaráda/ku nebo příbuzného/ou potká nějaké neštěstí, tak si představuji, jak bych se v jejich situaci cítil/a.“,

U položky SE24 – „Cítím úzkost, když jsem příliš dlouho mimo domov.“ – se domnívám, že otázka vyvolává pocit, že nepřítomnost přímo poškodí blízké osoby. Položka však částečně sytí i faktor *Separation guilt*. Je otázkou, zdali se lidem při odpovídání na tuto otázku vybaví rodiče, nebo jiní lidé, s kterými sdílí domov. Domnívám se, že pokud by bylo přímo specifikováno, zdali se jedná o domov, kde bydlí/bydlel respondent se svými rodiči, položka by sytila pouze faktor *Separation guilt*.

U položky SH22 – „Pokud udělám nějakou chybu, mám sklíčenou náladu.“ – se lze pro její zařazení do faktoru *Omnipotent guilt* domnívat, že si respondent představí, že je sklíčený po chybě, kterou ublížil svému bližnímu. Jedná se ale pouze o domněnku, kterou by bylo potřeba ověřit kvalitativně např. kognitivním interview. Otázka také částečně sytí faktor *Self-hate*.

Separation guilt

Faktor *Separation guilt* je syten dvanácti položkami škály *Separation guilt* a dvěma položkami škály *Omnipotent guilt*.

Zdá se, že explicitně formulovaný vztah s rodiči v níže zmíněných položkách je silnější podnět než obecná tendence lidí s *Omnipotent guilt* cítit se zodpovědnými za štěstí ostatních. Položky tak sytí spíše faktor *Separation guilt*.

O34 – „Nedovoluji svým rodičům, aby mě činili zodpovědným/ou za to, že nejsou šťastní.“

O47 – „Problémy mých rodičů jsou jejich vlastní záležitostí, ne mojí.“

Survivor guilt

Faktor *Survivor guilt* sytí šest položek ze škály *Survivor guilt*. Všechny tyto položky popisují situaci, kdy se člověk nedokáže radovat ze svého úspěchu a nedovede si své úspěchy a štěstí užít ve vztahu k ostatním. Těchto šest položek lze označit za korespondující s teorií *survivor guilt*.

Jak vidíme, původní jména faktorů tak, jak je popisuje CMT teorie, mohla být zachována. Je otázkou, čím je způsobeno, že některé položky tendují shlukovat se s jinými faktory. Jedno z možných vysvětlení je celková náročnost a délka dotazníku, další dílčí vysvětlení jsem se pokusil podat v popisu jednotlivých faktorů. Vystává tak další otázka, a sice zdali špatně zařazené otázky v dotazníku ponechat a zařadit do jiné škály, nebo zda je úplně vyřadit. Doporučuji ty s nejnižším faktorovým nábojem (viz Příloha č. 11) do budoucna vyřadit, protože celkově příliš nepřispívají vysvětlenému rozptylu (mnoho faktorových nábojů je například menších než $\beta = 0,3$, což se považuje za hraniční hodnotu pro smysluplné zařazení položky do škály). To se týká jak položek, které jsou zařazeny do správného teoretického faktoru, tak těch, které sytí faktor jiný.

Řešení s třinácti faktory

Faktory vyextrahované ve třináctifaktorovém řešení jsem nazval: (1) *Omnipotent guilt* projevovaná přílišnou fixací na domácí prostředí; (2) *Survivor guilt* projevovaná skrýváním vlastního úspěchu před ostatními; (3) *Separation guilt* projevovaná adorací rodičů a starostmi o rodiče; (4) Empatická reaktivita a přísnost na sebe; (5) *Omnipotent guilt* projevovaná strachem ze zranění citů druhého; (6) *Self-hate* projevovaná pohrdáním sebou samým a z toho pramenícím pocitem zaslouženého vlastního neštěstí; (7) *Separation guilt* projevovaná nedostatečným vymezením se vůči rodině;

(8) Survivor guilt projevovaná obtížemi být úspěšný a šťastný ve vztahu k ostatním; (9) Self-hate projevovaná nedůvěrou v sebe sama a očekáváním katastrofických situací; (10) Survivor guilt projevovaná reakcí na neštěstí druhých; (11) Self-hate projevovaná hlubokým pohrdáním sebou samým; (12) Survivor guilt projevovaná strachem z úspěchu; (13) Negativní vztah k rodičům.

Položky i s faktorovými náboji uvádím v Příloze č. 10.

Faktor 1 je sycen položkami: O3, O21, SE20, SE24 a O56.

Faktor 2 je sycen položkami: SU1, SU5, SU16, SU28 a SU37.

Faktor 3 je sycen položkami: SE15, SE33, O47, SE42, SE50, SE55 a SE59.

Faktor 4 je sycen položkami: O17, SU19, SH22, SH26, O30, O39, SU49, SU51, O60 a SU67.

Faktor 5 je sycen položkami: O8, O12, O25 a O52.

Faktor 6 je sycen položkami: SH9, SH31, SH36, SH40, O43 a SH53.

Faktor 7 je sycen položkami: SE2, SE6, SE11, SE29, SE38 a SE46.

Faktor 8 je sycen položkami: SU32, SU41 a SU45.

Faktor 9 je sycen položkami: SH4, SU7, SH13, SU14, SH18 a SH48.

Faktor 10 je sycen položkami: SU10, SU23, SU27, O34 a SU35.

Faktor 11 je sycen položkami SH57, SH64 a SH66.

Faktor 12 je sycen položkami: SU54, SU58 a SU62.

Faktor 13 je sycen položkami: SH44, SH61, SE63 a SU65.

Položka SH48 má ve faktoru 8 mírně větší faktorový náboj než ve faktoru 9, po logické úvaze s přihlédnutím ke znění položek je interpretována ve faktoru 9.

Omnipotent guilt projevovaná přílišnou fixací na domácí prostředí

Položky ve faktoru 1 se všechny týkají starostí o rodiče nebo milované lidi. Zařazení položek jak z *Omnipotent guilt*, tak ze *Separation guilt* škály do jednoho faktoru indikuje, že respondenti příliš nerozlišovali mezi tím, zda jsou starosti vyvolané automaticky (*Omnipotent guilt*) nebo nepřítomností v domácím prostředí (*Separation guilt*).

Survivor guilt projevovaná skrýváním vlastního úspěchu před ostatními

Faktor 2 je sycen výhradně položkami ze škály *Survivor guilt*, které se týkají pocíťované interpersonální viny v případě osobního úspěchu a prezentování tohoto úspěchu ostatním.

Separation guilt projevovaná adorací rodičů a starostmi o rodiče

Faktor 3 je sycen především položkami ze škály *Separation guilt* a jednou položkou ze škály *Omnipotent guilt*. Spojujícím prvkem všech položek škály *Separation guilt* je vřelý vztah k rodičům a snaha se jim podobat. Položka O47 – „Problémy mých rodičů jsou jejich vlastní záležitostí, ne mojí.“ – značí, že pokud bude člověk mít tento vztah k rodičům, bude zároveň projevovat tendenci prožívat s nimi i jejich problémy a považovat je částečně za své vlastní.

Empatická reaktivita a přísnost na sebe

Faktor 4 je sycen položkami ze škály *Survivor guilt*, *Omnipotent guilt* a *Self-hate*. Společným prvkem všech položek je přílišná snaha zavděčit se ostatním na úkor upořádování svých vlastních zájmů. Zařazení položky SU19 – „Na společenských událostech cítím odpovědnost za lidi, kteří se nedokáží zapojit do konverzace s ostatními.“ – zapadá do představy, že s položkami faktoru 4 souvisí empatie. Pro zařazení položky SH22 – „Pokud udělám nějakou chybu, mám sklíčenou náladu.“ – se nabízí vysvětlení, že respondenti onu chybu chápali jako něco, co mohli způsobit druhé osobě.

Omnipotent guilt projevovaná strachem ze zranění citů druhého

Faktor 5 je sycen položkami ze škály *Omnipotent guilt* a položky jsou svým významem velmi blízké faktoru 4.

Self-hate projevovaná pohrdáním sebou samým a z toho pramenícím pocitem zaslouženého vlastního neštěstí

Faktor 6 je sycen položkami škály *Self-hate* a jednou položkou škály *Omnipotent guilt*. Položky spojuje prvek pohrdání sebou samým. Toto pohrdání racionalizuje případné negativní pocity a zkušenosti. Člověk, který odpovídá na položky faktoru 6 zvýšeně, tak pravděpodobně vysvětluje své neúspěchy, selhání, špatný život atd. tím, že je inherentně špatný. O zařazení položky O43 – „Bojím se být sám/sama.“ – lze spekulovat jako o manifestaci strachu z toho, že člověk bude pravděpodobně dříve či později všemi odmítnut, protože jeho blízcí nechtějí mít nic společného s člověkem, který je inherentně špatný. Je ale nutné upozornit na nízký faktorový náboj položky, pouze $\beta = 0,22$. Smysluplnost zařazení položky je tak diskutabilní.

Separation guilt projevovaná nedostatečným vymezením se vůči rodině

Faktor 7 je sycen výhradně položkami škály *Separation guilt* a spojujícím prvkem položek je problém s vymezením se vůči rodičům, rodině a přátelům.

Survivor guilt projevovaná obtížemi být úspěšný a šťastný ve vztahu k ostatním

Faktor 8 je sycen třemi položkami škály *Survivor guilt*, které se všechny týkají nepříjemných pocitů v případě, kdy je člověk úspěšnější než ostatní a cítí se lépe než ostatní.

Self-hate projevovaná nedůvěrou v sebe sama a očekáváním katastrofických situací

Faktor 9 je sycen položkami škál *Self-hate* a *Survivor guilt*. Položky se týkají buď nedůvěry v sebe sama, pocitu nezaslouženého štěstí, anebo očekávání negativní budoucnosti. Je možné, že lidé, co o sobě mají špatné mínění, sami v sebe nevěří a jsou přesvědčeni, že si nezaslouží respekt ostatních, budou očekávat negativní vývoj událostí ve svém životě. Jak demonstrují zařazené položky škály *Survivor guilt* SU7 – „Bojím se užít si plně své úspěchy, neboť mám strach, že se brzy stane něco špatného.“ – a SU14 – „Někdy si myslím, že si nezasloužím štěstí, kterého jsem dosáhl/a.“ –, tento mechanismus by mohl platit i v případě, že se lidem zrovna daří dobře a očekávají, že je to pouze přechodný stav a brzy se změní. Zároveň si mohou myslet, že si dosažené štěstí nezaslouží.

Survivor guilt projevovaná reakcí na neštěstí druhých

Faktor 10 je sycen položkami škály *Survivor guilt* a jednou položkou škály *Omnipotent guilt*. Položky se týkají vnímání neštěstí druhých lidí. V případě položky O34 se neštěstí týká rodičů.

Self-hate projevovaná hlubokým pohrdáním sebou samým

Faktor 11 je syčen třemi položkami škály *Self-hate*. Všechny položky vyjadřují hluboké opovržení sebou samým.

Survivor guilt projevovaná strachem z úspěchu

Faktor 12 je syčen třemi položkami škály *Survivor guilt*. Položky SU54 a SU62 popisují negativní reakci na úspěch, položka SU58 popisuje strach z toho dosáhnout cíle, protože by to mohlo mít větší negativní vedlejší efekt.

Negativní vztah k rodičům

Faktor 13 je syčen položkami škály *Self-hate*, *Survivor guilt* a *Separation guilt*. Položky popisují negativní zkušenosti z dětství. Přesvědčení o tom, že člověk byl jako dítě špatný a rodiče ho trestali, a právě proto, že byl jako dítě špatný, dějí se mu špatné věci i teď. Položka SE63 popisuje výčitky pro negativní vztah ke svým rodičům. Položka SU65 – „Když dostanu nějaké peníze navíc, jsem v pokušení rozdělit se s chudými kamarády nebo příbuznými.“ – může souviset s tím, že člověk, který je přesvědčený o tom, že byl jako dítě špatný, má teď tendenci svoji minulost napravit tím, že dělá něco pro ostatní.

Vidíme, že třináctifaktorové řešení dělí položky na významově poměrně smysluplné faktory. Pouze u faktoru 4 a 5 jsem nenalezl logické zdůvodnění toho, proč položky tvoří odlišný faktor, to odpovídá i významné korelaci mezi těmito faktory, i když by se dala čekat hodnota ještě vyšší než $r = 0,38$. Z analýzy vyvstává otázka, jestli je dělení interpersonální viny na čtyři druhy dostačující. Podle navrhovaného třináctifaktorového řešení se může zdát, že lidé tendují k tomu dělit své odpovědi na otázky podle více než původních čtyř kategorií vycházejících z CMT.

Diskuze

V provedené studii lze najít základní informace o (v českém prostředí nepříliš známé) teorii CMT a konstrukt interpersonální viny, který z této teorie vychází. Dotazník IGQ-67, jenž se interpersonální vinou zabývá, byl přeložen do českého jazyka ve snaze, aby došlo k co nejmenšímu zkreslení během procesu překladu. Toho bylo docíleno metodou nezávislých překladatelů, zpětného překladu, kognitivních interview a na úrovni jednotlivých položek konzultací s odborníky na dané téma.

Dotazník se povedlo adaptovat do českého prostředí a ověřit jeho validitu téměř do té míry, do jaké je validita prokázána v původních studiích. Problémem byly špatně fungující položky SU10, SU16, SE63, O34 a SU49 na úrovni škál. Druhým problémem byl neověřený vztah mezi škálou *Separation guilt* a depresivitou, který se oproti očekávání nepotvrdil; škála *Separation guilt* dostatečně nerozlišovala ani mezi úzkostnou a neúzkostnou skupinou a je tedy na místě podrobit fungování škály v českém prostředí úvaze. Kromě tohoto vztahu můžeme říct, že ověření konvergentní, diskriminační a kriteriální validity proběhlo v souladu se zjištěním O'Connor et al. (1997; 1999) a dotazník tak na této úrovni funguje podobně jako v originálním prostředí. Odhad reliability jednotlivých škál pomocí analýzy vnitřní konzistence také vykazoval, stejně jako v originální studii, přijatelné hodnoty.

Kromě ověření původních důkazů o reliabilitě a validitě dotazníku byla provedena, již nad rámec původních studií, konfirmační faktorová analýza, ve které se nepodařilo úspěšně potvrdit čtyřfaktorové řešení modelu, a to ani s redefinovanými vztahy uvnitř i napříč faktory. Z tohoto důvodu jsem navázal provedením explorativní faktorové analýzy. Jsou diskutovány oba modely vzešlé z analýzy – jak čtyřfaktorový, tak třináctifaktorový. Druhý zmíněný model interpretuji jako alternativní řešení. Ve čtyřfaktorovém řešení se setkáváme se situací, kdy má mnoho položek větší faktorový náboj v jiném faktoru, než by se podle teorie CMT dalo očekávat. Analyzuji konkrétní situace. Třináctifaktorové řešení implikuje otázku, zdali je dělení na čtyři druhy interpersonální viny dostačující a zdali není pravděpodobnější, že se interpersonální vina dělí více podle vnějších kategorií (např. ve vztahu k rodičům vs. vztahu ke kamarádům), nežli podle samotného druhu viny (např. *Omnipotent guilt* vs. *Survivor guilt*). U tohoto řešení rovněž diskutuji konkrétní situace. Právě na základě provedené explorativní analýzy je možné se domnívat, že původní teoretické rozdělení interpersonální viny nemusí být empiricky oddělitelné. Data naznačují, že pokud lidé sami sebe posuzují, nemusí být schopni spolehlivě rozlišovat mezi typem viny, jsou ale schopni rozlišit na základě jiných parametrů (např. situace, ke které je určitý druh interpersonální viny vztahován). Je ale nutno poukázat na vysoké korelace příslušných faktorů v třináctifaktorovém řešení – ty, které vycházejí z jednoho typu viny, tendují spolu středně až vysoce korelovat, což se může stavět proti mé domněnce, že lidé mohou mít tendenci k tomu dělit své odpovědi na otázky podle více než původních čtyř kategorií. Otázkou by v tom případě zůstalo, proč se mi nepodařilo čtyřfaktorové řešení uspokojivě obhájit.

Máme-li reflektovat výsledky provedeného šetření ve vztahu ke zjištěním reportovaným v původní studii, budeme pozorovat, že podobné vlastnosti jako v původních studiích vykazaly všechny škály vyjma škály *Separation guilt*, která s depresivitou, na rozdíl od mých očekávání, nevykazovala žádný vztah. Ani t-test nezávislých skupin neidentifikoval na hodnotách *Separation guilt* statisticky významný rozdíl mezi úzkostnou a neúzkostnou skupinou. Nasnadě je vysvětlení týkající se změny

konstruktu ve společnosti napříč časem. Hypotéza byla vytvořena na základě studií starých 20 a 22 let (O'Connor et al., 1997; 1999). Na úrovni položek je škála ve velké míře zaměřena na problematiku vztahu s rodiči. Jedním z možných vysvětlení je, že během uplynulých let se vnímání tohoto vztahu změnilo a přestalo souviset s depresivitou i úzkostností – nabízí se tak myšlenka, že pokud dnes lidé trpí *Separation guilt*, nevyvolává to už v nich depresivní či úzkostné symptomy tak, jak tomu bylo dříve. Je také žádoucí položit si otázku, jak moc je v současnosti v pořádku ptát se jednou otázkou na vztah s oběma dvěma rodiči dohromady. Vzhledem k tomu, že dnes je jak v prostředí, kde vznikl originální dotazník, tak i v našem českém prostředí, vyšší míra rozvodovosti a statistiky spolehlivě ukazují, že je více lidí pocházejících z neúplných rodin, než tomu bylo v letech 1997 a 1999 (Marriage and divorce statistics, ec.europa.eu, 2018; Stepfamily Statistics. www.stepfamily.org, 2019), mohlo se stát, že tato škála poskytuje odpovědi značně zkreslené. Například pokud jedinec pochází z rodiny, kterou opustil otec a starala se o něj matka, k otci má vztah negativní a k matce pozitivní, tento člověk by pak na oddělené otázky odpovídal na opačných stranách škály, na otázku zkoumající vztah dohromady svou odpověď zprůměruje. Tento efekt by bylo vhodné podrobit budoucím výzkumům. Řešením tohoto problému u těchto typů otázek by mohlo být také například jejich přeformulování typu „rodič, ke kterému mám blíž“.

Ve studii došlo k vyřazení několika položek a analyzovaný dotazník se tak mírně lišil od toho původního. Je otázkou, zdali položky špatně fungovaly již v originálním dotazníku – pro nedostatek informací nelze s jistotou na tuto otázku odpovědět, nabízí se ale několik možných vysvětlení.

Je možné, že položka SU49 se chovala jinak z důvodu chyby v překladu, konkrétně z důvodu špatné úvahy výzkumníka při vyhodnocování výsledků kognitivních interview – přidáním slova „klid“. Toto slovo pravděpodobně implikuje příliš nízkou diferenciaci položky, jejíž rozložení je ve výsledku příliš doleva zešikmené. To znamená, že příliš mnoho lidí s výrokem souhlasí a položka tak pozbývá významu pro svou nízkou diferenciaci.

Dalším důvodem, kvůli kterému muselo dojít k vyřazení položek, je nízká variabilita vzorku. Neměl jsem také možnost porovnat data s klinickou populací. Položky SU10, SU16, SE63, O34 již nebyly až tolik problematicky zešikmené jako položka SU49, je ale možné, že by pro klinickou populaci vykazovaly jiné/lepší psychometrické vlastnosti, a tedy by jejich zařazení dávalo větší smysl. Navíc podle zjištění Gazillo et al. (2017) je nasnadě zvážit skutečnost, zda by nebylo vhodnější administrovat test odborníky, namísto zvolení sebeevaluačního charakteru testu – při tomto způsobu administrace se u klinické populace potvrdilo čtyřfaktorové teoretické řešení konstruktů interpersonální viny (jednalo se však o zkrácenou verzi dotazníku, což mohlo hrát ve výsledné identifikované faktorové struktuře určitou roli).

Prezentovaná studie přináší limitované důkazy o validitě dotazníku IGQ-67. Shromáždil jsem informace o fungování dotazníku v originálním prostředí, potažmo verzích zahraničních. Provedl jsem korektní překlad dotazníku a následně jsem shromáždil důkazy o jeho podobném fungování v českém prostředí. Obecně ale nelze doporučit dotazník v této fázi pro diagnostické účely. Variabilita vzorku nebyla dostatečná pro vytvoření funkčních norem, mnohem důležitěji se ale nepotvrdila faktorová validita dotazníku a dotazník nevykazuje dobré psychometrické vlastnosti na úrovni položek.

Dotazník mohu doporučit pro další výzkum, především další výzkum týkající se analýzy položek na úrovni škál za účelem zkrácení dotazníku. Popřípadě k doplnění výzkumů souvisejících

konstruktů jako je například sebeuvědomění (Zeanah & Charles, 2009), soucit se sebou (Benda et al., 2018) atd. Nicméně jeho značná složitost, způsobená velkým množstvím položek, může způsobovat špatné fungování položek v rámci hypotetizovaných faktorů. Velké množství položek také pravděpodobně nadhodnocuje koeficienty α a Ω . Pro účely ověření kritériální validity by bylo vhodné porovnat neklinickou a klinickou populaci.

Dotazník v této fázi nicméně po odstranění těch nejproblematictějších položek lze doporučit například jako podnětový materiál sloužící jako vstupní nástroj k iniciaci rozhovoru při začátku příslušné terapie. Je ale nutné pozvednout důležitost úvahy klinického psychologa či psychoterapeuta při takovémto použití dotazníku a jeho interpretaci před jeho dalším ověřením. V takové situaci, kdy terapeut administruje dotazník a odpovědi použije při rozhovoru s klientem, může být prezentovaná studie dobrým materiálem pro úvahu terapeuta při přemýšlení o klientových problémech. Na základě doptávání se si tak terapeut může udělat jasnější představu o tom, zdali konkrétní zvýšená škála opravdu odpovídá konkrétnímu teoretickému ukotvení interpersonálního druhu viny, nebo klient více odpovídal na základě situací, ve kterých se vina na úrovni položek vyskytovala.

V případě, že by se některý z českých, především psychodynamicky orientovaných terapeutů, rozhodl vést konkrétní případ s klientem na základě teorie CMT, je s rezervami možné přeložený dotazník IGQ-67 vzít jako nástroj pro posouzení účinnosti terapeutových intervencí. Přeložený dotazník může být pomocným nástrojem při přemýšlení o konkrétních případech v terapii. To je užitečné například v případě, že terapeut úspěšně odhalí jaká forma interpersonální viny je u klienta problémová, a to mu umožní efektivně reagovat a přemýšlet o klientových dílčích projevech. Gazillo et al. (2017) uvádějí konkrétní příklad s praktickou implikací teorie CMT do terapeutovy úvahy. Představme si klienta, který zruší terapeutické sezení, ale protože nechce o sezení přijít, požádá terapeuta o náhradní hodinu. V tuto chvíli se správná reakce terapeuta na klientovu žádost může lišit v závislosti na tom, který typ interpersonální viny u klienta převládá. V případě, že klient trpí příliš vysokou mírou *Separation guilt*, je možné se domnívat, že jeho prosba o přeložení terapeutického sezení je jednoduše manifestace jeho snahy nezranit terapeutovy city. V případě příliš vysoké míry *Self-hate* je ale prosbu o náhradní hodinu možné brát jako vyjádření klientovy úzkosti pramenící z přesvědčení, že si terapeutovu pomoc vůbec nezaslouží. V prvním případě by terapeutovo přistoupení na domluvu náhradního sezení s klientem bylo pravděpodobně proti jeho zájmům, v druhém případě by ale bylo pravděpodobně vysoce žádoucí na domluvu přistoupit. V prvním případě by přistoupení terapeuta na náhradu sezení mohl klient vnímat jako potvrzení jeho přesvědčení, že terapeuta zraní v případě, že sezení promešká. V druhém případě by terapeut přistoupením na nahrazení sezení pomohl k dekonstrukci klientova přesvědčení, že si nezaslouží terapeutovu pomoc. Tento příklad demonstruje, že identifikace konkrétních převládajících druhů interpersonální viny může terapeutům pomoci efektivněji klientům porozumět a reagovat na dílčí aspekty jejich chování.

Původní studie přináší důkazy o konstruktové a kritériální validitě založené na porovnání s více nástroji měření. Naneštěstí nebyl v této studii pro přidání všech původních dotazníků prostor a byly vybrány pouze ty, které jsem považoval za nejdůležitější. Důvodem tohoto omezení je již tak dost dlouhá podoba dotazníku a jeho vyčerpávající charakter. To bylo řešeno kontrolní otázkou, jež zjišťovala, zdali respondenti přečetli soustředěně všechny otázky, nicméně je nasnadě do budoucna prověřit i vztahy s dalšími nástroji a konstrukty, například Trait guilt atp.

Odhady vnitřní konzistence také nelze považovat za dostatečné důkazy o reliabilitě zkoumaných škál. Do budoucna by mohlo být velice užitečné provést inter-rater analýzu reliability a porovnat zjištění s výsledky Gazillo et al. (2017), který reportuje originální čtyřfaktorové řešení zkrácené verze dotazníku v případě, že dotazník vyplňují ošetřující kliničtí pracovníci namísto klientů samotných. Domnívám se, že by v takovém případě mohla analýza inter-rater reliability naznačit, že se jedná o obtížně uchopitelný konstrukt pro sebeevaluační charakter dotazníku a paradoxně tak dělení interpersonální viny dle CMT podpořit.

Nevýhodou provedené studie byla absence přístupu k originálním datům. Možnost přístupu k těmto datům by umožnila jasnější srovnání psychometrických vlastností položek a analyzovaných faktorových struktur. S originálními daty by bylo dále možné provést DIF analýzu a ověřit fungování položek napříč populacemi (Allalouf, Hambleton, & Sireci, 1999). Byl by tak jasnější důvod, proč došlo k identifikaci špatně fungujících položek. Je nutno zdůraznit omezení variability vzorku, způsobené především limity v mých možnostech sběru dat. Tyto limity provádějícího výzkumníka (týkající se metody sběru dat) způsobily, že vzorek není dostatečně variabilní a nelze tak považovat základní demografické skupiny za dostatečně zastoupené. Navíc částečně nenáhodný sběr dat mohl způsobit, že se do vzorku dostala jen určitá skupina populace. Hlavní nevýhodou je nedostatečné zastoupení všech věkových kategorií a dosaženého vzdělání. Sbíráni dat pomocí internetu s sebou nese zpravidla úskalí, že nebude dostatečně zastoupena starší populace – to se potvrdilo i mně. Snažil jsem se tomu alespoň částečně předejít cílenou reklamou na sociálních sítích, pro kterou jsem bohužel ale měl omezené zdroje. Populace, která vyplňuje dotazníky na internetu, je ale sama o sobě populací a nutno tedy tato omezení mít během interpretace na zřeteli. Pro snadnější interpretaci výsledků lze do budoucna doporučit provést výzkumy s reprezentativnějšími vzorky populace, a také s populací klinickou. Pro budoucí využívání této metody nad rámec výzkumných účelů je tak důležité, aby byly poskytnuty další důkazy o validitě a reliabilitě.

LITERATURA

- Albertsen, E. J. (2002). Interpersonal guilt, spirituality, and religiosity: An empirical investigation of relationships. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. ProQuest Information & Learning.
- Albertsen, E. J., O'Connor, L. E., & Berry, J. W. (2006). Religion and interpersonal guilt: Variations across ethnicity and spirituality. *Mental Health, Religion & Culture*, 9(1), 67-84.
- Alii, L. K. (2010). Sample Size and Subject to Item Ratio in Principal Components Analysis and Exploratory Factor Analysis. *Journal of Biometrics & Biostatistics*, 01(02).
- Allalouf, A., Hambleton, R. K., & Sireci, S. G. (1999). Identifying the Causes of DIF in Translated Verbal Items. *Journal of Educational Measurement*, 36(3), 185-198.
- Alshvang, S. (2012). Guilt and early traumatic experiences: An investigation of empathy-based guilt in adult survivors of early parental death. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. ProQuest Information & Learning.
- Asano, S. E. (1998). Cultural values, ethnic identity, interpersonal guilt and shame: A comparison of japanese-americans and european-americans. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. ProQuest Information & Learning.
- Barr, P. (2003). Guilt, shame and grief: An empirical study of perinatal bereavement. *Sydney: University of Sydney*.
- Beaton, D. E., Bombardier, C., Guillemin, F., & Ferraz, M. B. (2000). Guidelines for the process of crosscultural adaptation of self-report measures. *Spine*, 25(24), 3186-3191.
- Beatty, P. C., & Willis, G. B. (2007). Research synthesis: The practice of cognitive interviewing. *Public Opinion Quarterly*, 71(2), 287-311.
- Benda, J., Kadlečík, P., & Dvořáková, M. (2018). Differences in self-compassion and shame in patients with anxiety disorders, patients with depressive disorders and healthy controls, *Československá psychologie* 62(6), 529-541.
- Briggs, S. R., & Cheek, J. M. (1986). The role of factor analysis in the development and evaluation of personality scales. *Journal of Personality*, 54(1), 106-148.
- Broitman, J. (2017). What is Control Mastery Theory-The Dance of Psychotherapy. Retrieved from <http://cmtcenter.net/what-is-control-mastery-theory-the-dance-of-psychotherapy-a-paper-written-by-jessica-broitman-and-presented-by-jessica-broitman-and-ginger-rhodes-cuba-2016/>.
- Bruno, S., Lutwak, N., & Agin, M. A. (2009). Conceptualizations of guilt and the corresponding relationships to emotional ambivalence, self-disclosure, loneliness and alienation. *Personality & Individual Differences*, 47(5), 487-491.
- Bush, M. (1989). The role of unconscious guilt in psychopathology and psychotherapy. *Bulletin of the Menninger Clinic*, 53, 97-107.

- Cayan, L. M. (2010). Coping with loss due to hypertrophic cardiomyopathy: Parents', spouses' and siblings' grief reactions. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering. ProQuest Information & Learning*.
- Cerny, C.A., & Kaiser, H.F. (1977). A study of a measure of sampling adequacy for factor-analytic correlation matrices. *Multivariate Behavioral Research*, 12(1), 43-47.
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). A First Course in Factor Analysis (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Cook, D. R. (1988). The measurement of shame: The Internalized Shame Scale. *Alcoholism Treatment Quarterly* 4(2), 197-215.
- Daňšová, P., Masopustová, Z., Hanáčková, V., Kicková, K., & Korábková, I. (2016). Metoda Patient Health Questionnaire-9. *Československá Psychologie*, LX(5), 468-482.
- Davis, K. L., Panksepp, J., & Normansell, L. (2003). The affective neuroscience personality scales: Normative data and implications. *Neuro-Psychoanalysis*, 5(1), 57-69.
- Devine, J. B. (2007). Community preparedness: A psychological portrait of the citizen responder. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering. ProQuest Information & Learning*.
- Di Donna, L. (2012). Review of Transformative relationships. The control-mastery theory of psychotherapy. *European Journal of Psychotherapy and Counselling*, 14(2), 229-232.
- Dunn, T. J., Baguley, T., & Brunsden, V. (2013). From alpha to omega: A practical solution to the pervasive problem of internal consistency estimation. *British Journal of Psychology*, 105(3), 399-412.
- Dupuy, H. J. (1984). The Psychological General Well-Being (PGWB) index. In N. K. Wenger, M. E. Mattson, C. D. Furberg, & J. Elinson (Eds.), *Assessment of quality of life in clinical trials*. In Gazzillo, F., Gorman, B., Luca, E. D., Faccini, F., Bush, M., Silberschatz, G., & Dazzi, N. (2018). Preliminary Data about the Validation of a Self-Report for the Assessment of Interpersonal Guilt: The Interpersonal Guilt Rating Scales-15s (IGRS-15s). *Psychodynamic Psychiatry*, 46(1), 23-48.
- Dvořáková, P. (2013). Tendence k prožívání studu a tendence k prožívání viny jako moderátory vztahu meziinterpersonální závislostí a vyhledáváním sociální opory. *Masarykova Univerzita*.
- Farrall, S. (2017). Using Cognitive Interviews to Guide Questionnaire Construction for Cross-National Crime Surveys. *Oxford Research Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*.
- Fischer, J. (2006). Suicide Survivor guilt: The relationship between interpersonal guilt and complicated grief in suicide bereavement. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering. ProQuest Information & Learning*.
- Freud, S. (1961). The ego and the id. In. Silberschatz, G. (2013). Transformative relationships: The control-mastery theory of psychotherapy. *New York: Routledge*.
- Gazzillo, F., Gorman, B., Bush, M., Silberschatz, G., Mazza, C., Faccini, F., & Luca, E. D. (2017). Reliability and Validity of the Interpersonal Guilt Rating Scale-15: A New Clinician-Reporting Tool for Assessing Interpersonal Guilt According to Control-Mastery Theory. *Psychodynamic Psychiatry*, 45(3), 362-384.

- Gazzillo, F., Gorman, B., Luca, E. D., Faccini, F., Bush, M., Silberschatz, G., & Dazzi, N. (2018). Preliminary Data about the Validation of a Self-Report for the Assessment of Interpersonal Guilt: The Interpersonal Guilt Rating Scales-15s (IGRS-15s). *Psychodynamic Psychiatry*, 46(1), 23-48.
- George, D., & Mallery, M. (2010). SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update (10a ed.) *Boston: Pearson*.
- Ghorbani, N., Watson, P. J., Salimian, M., & Chen, Z. (2013). Shame and Guilt: Relationships of Test of Self-Conscious Affect Measures With Psychological Adjustment and Gender Differences in Iran. *Interpersona: An International Journal on Personal Relationships*, 7(1), 97-109.
- Gojowy, A., Kowalska, A., Skowronek, R., Niedzielska, H., Ukrainka, M., Rzepka, M., Krupka-Matuszczyk, I. (2011). P02-49 - Sense of guilt and anxiety in depression. *European Psychiatry*, 26, 644.
- GoodTherapy.org. (2016, August 30). Retrieved from <https://www.goodtherapy.org/learn-about-therapy/types/control-mastery-theory>.
- Greenspoon, P. J., & Saklofske, D. H. (1998). Confirmatory factor analysis of the multidimensional Students' Life Satisfaction Scale. *Personality and Individual Differences*, 25(5), 965-971.
- Guttman, L. (1954). A New Approach to Factor Analysis: The Radex. In P. F. Lazarsfeld, *Mathematical Thinking in the Social Sciences* (pp. 258-348). *New York: Free Press*.
- Hambleton, R. K., Merenda, P. F., & Spielberg, C. D. (2005). *Adapting Educational and Psychological Tests for Cross-Cultural Assessment*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Harder, D.W., Cutler, L., & Rockart, L. (1992). Assessment of shame and guilt and their relationships to psychopathology, *Journal of Personality Assessment*, 59(3), 584-604.
- Helgager, K. A. (2015). Friendship and bipolar disorder. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. ProQuest Information & Learning.
- IBM Corp. Released 2017. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 25.0. Armonk, NY: IBM Corp.
- Kanofsky, S., & Robert, L., (2007). Control Mastery Theory and Family Therapy, *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, Vol. 44, No. 3, 316-332.
- Kanska, K. (2018). The relationship between interpersonal guilt and depression in Polish immigrants: Siblings as a mediating factor counteracting post-migratory guilt and depression. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. ProQuest Information & Learning.
- Klein, M. (1946). Notes on some schizoid mechanisms In. Gazzillo, F., Gorman, B., Bush, M., Silberschatz, G., Mazza, C., Faccini, F., Luca, E. D. (2017). Reliability and Validity of the Interpersonal Guilt Rating Scale-15: A New Clinician-Reporting Tool for Assessing Interpersonal Guilt According to Control-Mastery Theory. *Psychodynamic Psychiatry*, 45(3), 362-384.
- Körner, A., Albani, C., Blaser, G., Geyer, M., Volkhart, R., O'Connor, L., Berry, Jack & Brähler, E. (2003). Der Fragebogen zu Interpersonellen Schuldgefühlen (FIS) - Normierung an einer repräsentativen Stichprobe. Kurzbericht [The Interpersonal Guilt Questionnaire: Standardization in a representative random sample], *Zeitschrift für klinische Psychologie, Psychiatrie und Psychotherapie / im Auftrag der Görres-Gesellschaft* 51(2), 137-143.

Kroenke, K., Spitzer, R. L., & Williams, J. B. W. (2001). The PHQ-9: validity of a brief depression severity measure. *Journal of General Internal Medicine*, 16(9), 606-13.

Kroenke, K., Spitzer, R. L., Williams, J. B., & Löwe, B. (2010). The patient health questionnaire somatic, anxiety, and depressive symptom scales: a systematic review. In. Daňsová, P. (2015). *Mateřské sebehodnocení v těhotenství: souvislost s vybranými charakteristikami ženy a partnerského vztahu. Masarykova Univerzita.*

Lindsay-Hartz, J. (1984). Contrasting experiences of shame and guilt, *American Behavioral Scientist*, 27(6), 689-704.

Löwe, B., Decker, O., Müller, S., Brähler, E., Schellberg, D., Herzog, W., & Herzberg, P. Y. (2008). Validation and standardization of the Generalized Anxiety Disorder Screener (GAD-7) in the general population. In. Daňsová, P., (2015). *Mateřské sebehodnocení v těhotenství: souvislost s vybranými charakteristikami ženy a partnerského vztahu. Masarykova Univerzita.*

Marriage and divorce statistics. (2018). Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Marriage_and_divorce_statistics.

Meehan, W., O'Connor, L. E., Berry, J. W., Weiss, J., Morrison, A., & Acampora, A. (1996). Guilt and shame depression in clients in recovery from addiction. *Journal of Psychoactive Drugs*, 28, 125-134.

Merrill, E. G. (2007). Survivor guilt in the first-born mutual child in stepmother stepfamilies. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering. ProQuest Information & Learning.*

Modell, A. H. (1965). On having the right to a life: An aspect of the superego's development In Broitman, J. (2017). What is Control Mastery Theory- The Dance of Psychotherapy. Retrieved from <http://cmtcenter.net/what-is-control-mastery-theory-the-dance-of-psychotherapy-a-paper-written-by-jessica-broitman-and-presented-by-jessica-broitman-and-ginger-rhodes-cuba-2016/>.

Mulherin, K. A. (1998). Reliability and validity for an adolescent version of the interpersonal guilt questionnaire. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*, 59(5-B), 2479.

Murray, R. A. (2005). Interpersonal guilt and self-defeating behavior of foster youth. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering. ProQuest Information & Learning.*

Neiderland, W. G. (1961). The problem of the survivor In Silberschatz, G. (2013). *Transformative relationships: The control-mastery theory of psychotherapy.* New York: Routledge.

Neiderland, W. G. (1981). The survivor syndrome: Further observations and dimensions. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 29, 413-426

Nol, J. (2004). Control-Mastery: Theory and Application. *Psychoanalytic Social Work*, 11(1), 37-54.

O'Connor, L. E., Berry, J. W., & Weiss, J. (1999). Interpersonal Guilt, Shame, and Psychological Problems. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 18(2), 181-203.

O'Connor, L. E., Berry, J. W., Weiss, J., Bush, M., & Sampson, H. (1997). Interpersonal guilt: The development of a new measure. *Journal of Clinical Psychology*, 53, 73-89.

- Piers, G., & Singer, A. (1953). Shame and guilt. a psychoanalytic and a cultural study. *Oxford, England: Charles C. Thomas.*
- Rappoport, A. (2002). How psychotherapy works: The concepts of control-mastery theory. *Bulletin of the American Academy of Clinical Psychology*, (8)2. 10-14.
- Robins, R. W., Nofhle, E. E., & Tracy, J. L. (2007). Assessing self-conscious emotions: *A review of self-report and nonverbal measures.*
- RStudio Team (2018). RStudio: Integrated Development for R. RStudio, Inc., Boston, MA <http://www.rstudio.com>.
- Rüsch, N., Corrigan, P. W., Bohus, M., Jacob, G. A., Brueck, R., & Lieb, K. (2007). Measuring shame and guilt by self-report questionnaires: A validation study. *Psychiatry Research*, 150(3), 313-25.
- Ruxton, G. D. (2006). "The unequal variance t-test is an underused alternative to Student's t-test and the Mann–Whitney U test". *Behavioral Ecology*. 17, 688-690.
- Sanchez, S. B. (2017). Acculturation, guilt, and differentiation among first generation Iranian-American women. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering. ProQuest Information & Learning.*
- Sawilowsky, S (2009). "New effect size rules of thumb". *Journal of Modern Applied Statistical Methods*. 8 (2), 467-474.
- Shilkret, R. (2002). The origins and development of pathogenic beliefs. In. Nol, J. (2004). Control-Mastery: Theory and Application. *Psychoanalytic Social Work*, 11(1), 37-54.
- Shorenstein, A. (2007). Bearing witness: Workplace mobbing and the observer's quandary. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering. ProQuest Information & Learning.*
- Silberschatz, G. (2013). Transformative relationships: The control-mastery theory of psychotherapy. *New York: Routledge.*
- Spitzer, R. L., Kroenke, K., & Williams, J. B. W. (1999). Validation and Utility of a Self-report Version of PRIME-MD: the PHQ primary care study. Primary Care Evaluation of Mental Disorders. Patient Health Questionnaire. *JAMA*, 10, 282(18), 37-44.
- Spitzer, R. L., Kroenke, K., Williams, J. B., & Löwe, B. (2006). A brief measure for assessing generalized anxiety disorder: the GAD-7. In. Benda, J., (2018) Soucit se sebou a jeho role v regulaci emocí, udržování osobní pohody a duševního zdraví (dissertation thesis), *Univerzita Karlova, Filozofická Fakulta.*
- Steiner, R. C. (2004). Sexual masochism, guilt, and the martyr mother phenomenon. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering. ProQuest Information & Learning.*
- Stepfamily Statistics. (n.d.). Retrieved March, 2019, from <http://www.stepfamily.org/stepfamily-statistics.html>.
- Tangney, J. P., & Dearing, R. L. (2002). Shame and guilt. *New York: The Guilford Press.*
- Tangney, J. P., Wagner, P., & Gramzow, R. (1989). The test of self-conscious affect. In Leary, M. R., & Hoyle, R. H. (2009). Handbook of individual differences in social behaviour, *New York: Guilford Press.*

- Tangney, J. P., Wagner, P., Fletcher, C., & Gramzow, R. (1992). Shamed into anger? The relation of shame and guilt to anger and self-reported aggression. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62, 669-675.
- Tangney, J. P., Youman, K., & Stuewig, J. (2009). Proneness to shame and proneness to guilt. In Leary, M. R., & Hoyle, R. H. (2009). *Handbook of individual differences in social behaviour*, New York: Guilford Press.
- Tangney, J. P., Wagner, P., & Gramzow, R. (1992). Proneness to shame, proneness to guilt, and Psychopathology, *Journal of Abnormal Psychology*, 101 (3), 469-478.
- Tangney, J. P., & Ronda, L. D. (2004). *Shame and Guilt*. Guilford Press.
- The jamovi project (2019). jamovi. (Version 0.9) [Computer Software]. Retrieved from <https://www.jamovi.org>.
- Thomas, T. R. (2009). Examining the relationship between gender role conflict and interpersonal guilt in men. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. ProQuest Information & Learning.
- Thurstone, L. L. (1947). Multiple factor analysis. In Watson, S., Gomez, R., & Gullone, E. (2015). The Shame and Guilt Scales of the Test of Self-Conscious Affect-Adolescent (TOSCA-A): Factor Structure, Concurrent and Discriminant Validity, and Measurement and Structural Invariance Across Ratings of Males and Females. *Assessment*, 24(4), 517-527.
- Tracy, J. L., & Robins, R. W. (2014). Self-Conscious Emotions. *The Conscience and Self-Conscious Emotions in Adolescence*, 34-51.
- Van de Vijver, F. J. R., & Poortinga, Y. H. (2005). Conceptual and methodological issues in adapting tests. In R. K. Hambleton, P. F. Merenda, & C. D. Spielberger, *Adapting educational and psychological tests for cross-cultural assessment* (pp. 39-63). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Watson, S., Gomez, R., & Gullone, E. (2015). The Shame and Guilt Scales of the Test of Self-Conscious Affect-Adolescent (TOSCA-A): Factor Structure, Concurrent and Discriminant Validity, and Measurement and Structural Invariance Across Ratings of Males and Females. *Assessment*, 24(4), 517-527.
- Webster, R. (1998). Sibling Rivalry and Interpersonal Guilt In. Albertsen, E. J., O'Connor, L. E., & Berry, J. W. (2006). Religion and interpersonal guilt: Variations across ethnicity and spirituality. *Mental Health, Religion & Culture*, 9(1), 67-84.
- Weiss, J. (1986). Unconscious guilt. In J. Weiss & H. Sampson, *The psychoanalytic process: Theory, clinical observation and empirical research*, New York: Guilford Press.
- Weiss, J. (1993). *How psychotherapy works: Process and technique*. New York, Guilford Press.
- Weiss, J., & Sampson, H. (1986). *The psychoanalytic process: Theory, clinical observation and empirical research*, New York: Guilford Press.
- Weiss, J. (1952). "Crying at the happy ending". *Psychoanalytic Review*. 39(4), 338.

Yves Rosseel (2012). lavaan: An R Package for Structural Equation Modeling. *Journal of Statistical Software*, 48(2), 1-36. <http://www.jstatsoft.org/v48/i02/>.

Zahn-Waxler, C., & Robinson, J. (1995). Empathy and guilt: Early origins of feelings of responsibility. In J. P. Tangney & K. W. Fischer, *Self-conscious emotions: The psychology of shame, guilt, embarrassment, and pride* (143-173). *New York, NY, US: Guilford Press*.

Zeanah, Charles (2009). *Handbook of Infant Mental Health*. *New York: Guilford Press*.

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA 1

Originální znění dotazníku IGQ-67

1. I conceal or minimize my successes.
2. It makes me uncomfortable to have critical thoughts about my parents.
3. I worry a great deal about my parents, or children, or siblings.
4. I do not deserve other people's respect or admiration.
5. It makes me very uncomfortable to receive better treatment than the people I am with.
6. It is difficult to see my parents' flaws.
7. I am afraid to fully enjoy my successes because I fear something bad is just around the corner.
8. I often find myself doing what someone else wants me to do rather than doing what I would most enjoy.
9. I deserve to be rejected by people.
10. Other people's misfortunes do not affect me.
11. I feel bad when I disagree with my parent's ideas or values, even if I keep it to myself.
12. I worry about hurting other people's feelings if I turn down an invitation from somebody who is eager for me to accept.
13. I am always expecting to be hurt.
14. I sometimes feel I don't deserve the happiness I've achieved.
15. I wish I could be more like my parents.
16. I enjoy having other people envy me.
17. It is very hard for me to cancel plans if I know the other person is looking forward to seeing me.
18. If something bad happens to me I feel I must have deserved it.
19. I feel responsible at social gatherings for people who are not able to enter into conversations with others.
20. I feel that bad things may happen to my family if I do not stay in close contact with them.
21. I worry a lot about the people I love even when they seem to be fine.
22. If I make a mistake I get very depressed.
23. I am able to retain my good humor even after seeing beggars or homeless people.

24. It makes me anxious to be away from home for too long.
25. I generally have trouble saying no to people, i.e. refusing other people's deadlines.
26. If someone blames me for a mishap I assume they are right.
27. I don't feel sorry for people who are less fortunate or successful than I am.
28. I am uncomfortable talking about my achievements in social situations.
29. I feel uncomfortable if I don't do things in the same way my parents did.
30. I can't stand the idea of hurting someone else.
31. If I fail at something I condemn myself and want to harm myself.
32. I feel uncomfortable if other people envy me for what I have.
33. I prefer to do things the way my parents did them.
34. I don't let my parents make me feel responsible for their unhappiness.
35. It does not disturb me to see very poor people.
36. Sometimes I feel I am such a bad person that I don't deserve to live.
37. In social situations, I like to talk about my accomplishments.
38. I am very reluctant to express an opinion that is different from the opinions held by family or friends.
39. If my child, spouse or close friends have a problem, I am very tempted to try to solve it for them.
40. Other people have better lives because they are more deserving than I am.
41. It makes me very uncomfortable if I am more successful at something than are my friends or family members.
42. I don't mind saying negative things about my parents.
43. I am afraid to be alone.
44. My parents needed to punish me severely as a child because I did so many bad things.
45. I feel uncomfortable when I feel better than other people.
46. I have no difficulty rejecting my family's values.
47. My parent's problems are their own concern, not mine.
48. I always assume I am at fault when something goes wrong.
49. I am relieved when my spouse, my siblings, my parents, or my children are successful or confident, or when they achieve recognition or honors.
50. I am glad I am not like my parents.
51. I can't be happy when a friend or relative is suffering a disappointment.

- 52. It is easy for me to say no to others.
- 53. People would not mistreat me if I did not deserve it.
- 54. It is often hard for me to enjoy things that I have been looking forward to.
- 55. I would feel terrible if I did not love my parents.
- 56. I don't worry about my parents or children.
- 57. I feel like an unlovable person.
- 58. I am afraid to get what I want because I feel there will be a price to pay that I did not anticipate.
- 59. One's parents should always come first.
- 60. If something goes wrong in the family I tend to ask myself how could I have prevented it.
- 61. I feel I am being punished for bad things I did as a child.
- 62. I tend to get somewhat depressed after important accomplishments.
- 63. I feel guilty about not liking my parents.
- 64. Sometimes I feel that I am a selfish and irresponsible person.
- 65. When I get a little extra money I feel tempted to share it with a poor friend or relative.
- 66. I feel there is something inherently bad about me.
- 67. When a friend or relative suffers a misfortune I imagine how I would feel if I suffered a similar misfortune.

PŘÍLOHA 2

První verze českého překladu dotazníku IGQ-67

1. Skrývám či zlehčuji své úspěchy.
2. Je pro mne nepříjemné kriticky uvažovat o svých rodičích.
3. Dělán si spoustu starostí o své rodiče, děti nebo sourozence.
4. Nezasloužím si respekt nebo obdiv druhých lidí.
5. Je pro mne nepříjemné, když se ke mne někdo chová lépe než k lidem, se kterými právě jsem.
6. Je pro mne těžké vidět chyby v mých rodičích.
7. Bojím se užít si své úspěchy, neboť mám strach, že se brzy stane něco špatného.
8. Často zjišťuji, že dělám to, co po mě chce někdo jiný, místo toho, co by mne těšilo nejvíce.
9. Zasloužím si, aby mě druzí odmítali.
10. Neštěstí druhých mne neovlivňuje.
11. Cítím se špatně, když nesouhlasím s hodnotami a myšlenkami svých rodičů, a to i když si to nechám pro sebe.
12. Obávám se, že zraním city druhých lidí, když odmítnu pozvání od někoho, kdo touží po tom, abych jeho pozvání přijal.
13. Vždy očekávám, že budu zraněn.
14. Někdy si myslím, že si nezasloužím štěstí, kterého jsem dosáhl.
15. Chtěl bych být více jako mí rodiče.
16. Jsem rád, když mi ostatní závidí.
17. Je pro mne velmi těžké zrušit plány, pokud vím, že se na mne ta druhá osoba těší.
18. Když se mi stane něco špatného tak si myslím, že si to zasloužím.
19. Na společenských událostech cítím odpovědnost za lidi, kteří se nedokážou zapojit do konverzace s ostatními.
20. Mám pocit, že se mé rodině stane něco špatného, když s nimi nezůstanu v těsném kontaktu.
21. Dělán si velké starosti o lidi, které miluji, i když se zdají být v pořádku.
22. Jsem v depresi, pokud udělám nějakou chybu.
23. Dokážu si udržet dobrou náladu, i když vidím žebráky nebo bezdomovce.
24. Cítím úzkost, když jsem příliš dlouho mimo domov.
25. Obecně mi dělá potíže říkat lidem ne, např. odmítat jim termíny.
26. Když mne někdo obviní z nějaké chyby tak předpokládám, že mají pravdu.

27. Nelituji lidí, kteří mají méně štěstí nebo jsou méně úspěšní než já.
28. Nerad(a) mluvím o svých úspěších na společenských událostech.
29. Necítím se dobře, když nedělám věci stejným způsobem jako moji rodiče.
30. Nemůžu snést pomyšlení na to, že bych někomu mohl ublížit.
31. Když v něčem selžu tak se odsuzuji a chci si ublížit.
32. Cítím se nepříjemně, když mi ostatní závidí to, co mám.
33. Preferuji dělat věci tak, jak je dělali mí rodiče.
34. Nedovoluji svým rodičům, aby mně činili zodpovědným za to, že nejsou šťastní.
35. Nevadí mi vidět velmi chudé lidi.
36. Někdy mám pocit, že jsem tak špatný člověk, že si nezasloužím žít.
37. Ve společenských situacích rád(a) mluvím o tom, čeho jsem dosáhl(a).
38. Nerad(a) říkám názory, které se liší od názorů mých přátel nebo rodiny.
39. Když má moje dítě, partner/ka nebo blízký/á přítel/kyně nějaký problém, jsem ve velkém pokušení zkusit ho vyřešit za ně.
40. Ostatní mají lepší život, protože si ho zaslouží více než já.
41. Je pro mne velmi nepříjemné, když jsem v něčem úspěšnější, než má rodina a přátelé.
42. Nevadí mi říkat negativní věci o mých rodičích.
43. Bojím se být sám/sama.
44. Moji rodiče mě museli jako dítě tvrdě trestat, protože jsem dělal(a) spoustu špatných věcí.
45. Je pro mne nepříjemné, když se cítím lépe než ostatní.
46. Nemám problém odmítnout hodnoty mé rodiny.
47. Problémy mých rodičů jsou jejich vlastní záležitostí, ne moje.
48. Když se něco pokazí, tak vždy předpokládám, že to je má chyba.
49. Cítím úlevu, když je můj partner, sourozenci, rodiče nebo děti úspěšní nebo sebevědomí, nebo když dosáhnou uznání nebo ocenění.
50. Jsem rád/a, že nejsem jako mí rodiče.
51. Nemůžu být šťastný(á), když je můj kamarád(ka) nebo příbuzný zklamáný.
52. Nedělá mi problém říkat druhým „ne“.
53. Lidé by se ke mne nechovali zle, kdybych si to nezasloužil/a.
54. Často je pro mne těžké si užít věci, na které jsem se těšil/a.

55. Cítil/a bych se hrozně, pokud bych nemiloval/a své rodiče.
56. Nedělám si starosti o své rodiče nebo děti.
57. Cítím se jako člověk, kterého nelze milovat.
58. Mám strach získat to co chci, protože mývám pocit, že to bude stát více, než jsem předpokládal.
59. Rodiče by měli být vždy na prvním místě.
60. Když se v rodině něco nedaří, mám sklon se sám/a sebe ptát, jak jsem tomu mohl/a předejít.
61. Mám pocit, že jsem trestán(a) za špatné věci, které jsem udělal(a) jako dítě.
62. Mám sklon být po dosažení důležitého úspěchu trochu sklíčený(a).
63. Mám výčitky, že nemám rád(a) své rodiče.
64. Někdy mám pocit, že jsem sobecký a nezodpovědný člověk.
65. Když dostanu nějaké peníze navíc, jsem v pokušení rozdělit se s chudými kamarády nebo příbuznými.
66. Mám pocit, že jsem svou podstatou špatný(á).
67. Když mého kamaráda nebo příbuzného poskytne nějaké neštěstí, tak si představuji, jak bych se v jejich situaci cítil/a.

PŘÍLOHA 3

Anglický zpětný překlad první verze českého překladu dotazníku IGQ-67

1. I hide or belittle my achievements.
2. It is hard for me to think about my parents critically.
3. I worry a lot about my parents, children, or siblings.
4. I do not deserve respect or admiration of others.
5. I am uncomfortable if someone treats me better than others I am with at the moment.
6. I find it hard to see the faults in my parents.
7. I am afraid to enjoy my success for fear of problems to appear in the foreseeable future.
8. I often realise I am doing what others want me to do instead of doing what I find pleasing.
9. I deserve being refused by others.
10. The misfortune of others does not influence me.
11. I feel bad if I disagree with values and thoughts of my parents, even if I keep the disagreement for myself.
12. I am worried about hurting other people's feeling by refusing an invitation from someone who desires I accept it.
13. I always expect to be hurt.
14. Sometimes I feel I do not deserve my happiness.
15. I want to be more like my parents.
16. I am glad if others envy me.
17. It is very hard for me to cancel my plans if I know the other person looks forward to meeting me.
18. When something bad happens to me, I feel I deserve it.
19. At social gatherings, I feel responsible for people who are not able to join the conversation.
20. I feel something bad will happen to my family if I am not in close contact with them.
21. I worry a lot about people I love even though they seem to be all right.
22. I am depressed if I make a mistake.
23. I can keep my good mood even when I see beggars or homeless people.
24. I feel anxious when long gone from home.
25. I find it hard to say "no" to people, e.g. decline their deadline.
26. If someone accuses me of making a mistake, I suppose they are right.

27. I do not pity the people who are less fortunate or less successful than me.
28. I do not like to talk about my success on social occasions.
29. I do not feel good if I do things the same way as my parents.
30. I cannot stand the idea of hurting someone.
31. If I fail something, I condemn myself and want to hurt myself.
32. I feel uncomfortable if someone is jealous of what I have.
33. I prefer to do things the same way as my parents.
34. I do not allow my parents to make me feel responsible for their unhappiness.
35. I do not mind seeing very poor people.
36. Sometimes I feel I am such a bad person that I do not deserve to live.
37. On social occasions, I like to talk about my achievements.
38. I dislike saying my opinions differing from the opinions of my family and friends.
39. When my child/partner/close friend has a problem, I am tempted to try to solve it for them.
40. Others have a better life because they deserve it more than I do.
41. It is very uneasy for me to be more successful than my family and friends.
42. I do not mind saying negative things about my parents.
43. I am afraid to be alone.
44. My parents had to punish me a lot as a child because I did a lot of bad stuff.
45. It is unpleasant for me to feel better than others.
46. I have no problem denouncing my family's values.
47. Problems of my parents are their own, not mine.
48. If something goes wrong, I always expect it to be my fault.
49. I feel relief when my partner/siblings/parents/children are successful, self-conscious, or recognised or appreciated.
50. I am glad I am not the same as my parents.
51. I cannot be happy when my friend or relative is disappointed.
52. I have no problem saying "no" to others.
53. Others would not treat me badly if I did not deserve it
54. I often find it hard to enjoy things I was looking forward to.
55. I would feel terrible if I would not love my parents.

- 56. I am not worried about my parents or children.
- 57. I feel like someone who is impossible to love.
- 58. I am afraid to get what I want because I am worried it will cost more than I expected.
- 59. Parents should always be in the first place.
- 60. If something is going badly in the family, I tend to ask myself how could I have prevented it.
- 61. I feel I am punished for the bad things I did as a child.
- 62. I tend to be a little sad after achieving success.
- 63. I have remorse I do not like my parents.
- 64. Sometimes I feel I am selfish and reckless.
- 65. When I get some extra money, I am tempted to share it with my poor friends or relatives.
- 66. I feel my nature is bad.
- 67. When my friend or relative is misfortunate, I imagine how I would feel in their situation.

PŘÍLOHA 4

Druhá verze českého překladu dotazníku IGQ-67

1. Skrývám či zlehčuji své úspěchy.
2. Je pro mne nepříjemné kriticky uvažovat o svých rodičích.
3. Dělán si spoustu starostí o své rodiče, děti nebo sourozence.
4. Nezasloužím si respekt nebo obdiv druhých lidí.
5. Je pro mne nepříjemné, když se ke mne někdo chová lépe než k lidem, se kterými právě jsem.
6. Je pro mne těžké vidět chyby mých rodičů.
7. Bojím se užít si plně své úspěchy, neboť mám strach, že se brzy stane něco špatného.
8. Často zjišťuji, že dělám to, co po mě chce někdo jiný, místo toho, co by mne těšilo nejvíce.
9. Zasloužím si, aby mě druzí odmítali.
10. Neštěstí druhých mne neovlivňuje.
11. Cítím se špatně, když nesouhlasím s hodnotami a myšlenkami svých rodičů, a to i když si to nechám pro sebe.
12. Obávám se, že zraním city druhých lidí, když odmítnu pozvání od někoho, kdo by byl velmi rád, kdybych jeho pozvání přijal.
13. Vždy očekávám, že budu zraněn.
14. Někdy si myslím, že si nezasloužím štěstí, kterého jsem dosáhl.
15. Přál bych si, abych dokázal být více jako mí rodiče.
16. Dělá mi dobře, když mi ostatní závidí.
17. Je pro mne velmi těžké zrušit plány, když vím, že se na mne ta druhá osoba těší.
18. Když se mi stane něco špatného tak si myslím že jsem si to musel něčím zasloužit .
19. Na společenských událostech cítím odpovědnost za lidi, kteří se nedokážou zapojit do konverzace s ostatními.
20. Mám pocit, že se mé rodině stane něco špatného když s nimi nezůstanu často v kontaktu.
21. Dělán si velké starosti o lidi, které miluji, i když se zdají být v pořádku.
22. Ocitnu se v depresi, pokud udělám nějakou chybu.
23. Dokážu si udržet dobrou náladu, i když vidím žebráky nebo bezdomovce.
24. Cítím úzkost, když jsem příliš dlouho mimo domov.
25. Obecně mi dělá potíže říkat lidem ne, např. odmítat jim termíny.
26. Když mne někdo obviní z nějaké chyby tak předpokládám, že mají pravdu.

27. Není mi líto lidí, kteří mají méně štěstí nebo jsou méně úspěšní než já.
28. Nerad(a) mluvím o svých úspěších na společenských událostech.
29. Necítím se dobře, když nedělám věci stejným způsobem jako moji rodiče.
30. Nemůžu snést pomyšlení na to, že bych někomu mohl ublížit.
31. Když v něčem selžu tak se odsuzuji a chci si ublížit.
32. Cítím se nepříjemně, když mi ostatní závidí to, co mám.
33. Preferuji dělat věci tak, jak je dělali mí rodiče.
34. Nedopustím, aby mě rodiče činili zodpovědným za jejich neštěstí.
35. Nerozrušuje mě vidět velmi chudé lidi.
36. Někdy mám pocit, že jsem tak špatný člověk, že si nezasloužím žít.
37. Ve společenských situacích rád(a) mluvím o tom, čeho jsem dosáhl(a).
38. Velmi nerad vyjadřuji názory, které se liší od názorů mých přátel nebo rodiny.
39. Když má moje dítě, partner/ka nebo blízký/á přítel/kyně nějaký problém, jsem ve velkém pokušení zkusit ho vyřešit za ně.
40. Ostatní mají lepší život, protože si ho zaslouží více než já.
41. Je pro mne velmi nepříjemné, když jsem v něčem úspěšnější, než má rodina nebo přátelé.
42. Nevadí mi říkat negativní věci o mých rodičích.
43. Bojím se být sám/sama.
44. Moji rodiče mě museli jako dítě tvrdě trestat, protože jsem dělal(a) spoustu špatných věcí.
45. Je pro mne nepříjemné, když se cítím lépe než ostatní.
46. Nemám problém odmítnout hodnoty mé rodiny.
47. Problémy mých rodičů jsou jejich vlastní záležitostí, ne moje.
48. Když se něco pokazí, tak vždy předpokládám, že to je má chyba.
49. Cítím úlevu, když je můj partner, mí sourozenci, rodiče nebo děti úspěšní nebo sebevědomí, nebo když dosáhnou uznání nebo ocenění.
50. Jsem rád/a, že nejsem jako mí rodiče.
51. Nemůžu být šťastný(á), když je můj kamarád(ka) nebo příbuzný zklamáný.
52. Nedělá mi problém říkat druhým „ne“.
53. Lidé by se k mne nechovali zle, kdybych si to nezasloužil/a.
54. Často je pro mne těžké si užít věci, na které jsem se těšil/a.

55. Cítil/a bych se hrozně, pokud bych nemiloval/a své rodiče.
56. Nedělám si starosti o své rodiče nebo děti.
57. Cítím se jako člověk, kterého nelze milovat.
58. Mám strach získat to co chci, protože mívám pocit, že to bude stát více, než jsem předpokládal.
59. Rodiče by měli být vždy na prvním místě.
60. Když se v rodině něco nedaří, mám sklon se sám/a sebe ptát, jak jsem tomu mohl/a předejít.
61. Mám pocit, že jsem trestán(a) za špatné věci, které jsem udělal(a) jako dítě.
62. Mám sklon být po dosažení důležitého úspěchu trochu sklíčený(a).
63. Mám výčitky, že nemám rád(a) své rodiče.
64. Někdy mám pocit, že jsem sobecký a nezodpovědný člověk.
65. Když dostanu nějaké peníze navíc, jsem v pokušení rozdělit se s chudými kamarády nebo příbuznými.
66. Mám pocit, že jsem svou podstatnou špatný(á).
67. Když mého kamaráda nebo příbuzného potká nějaké neštěstí, tak si představuji, jak bych se v jejich situaci cítil/a.

PŘÍLOHA 5

Finální verze českého překladu

Každý bod představuje tvrzení o myšlenkách a pocitech, které o sobě nebo jiných lidech někteří lidé mají. U každé položky zakroužkujte číslo, které nejlépe vystihuje míru NEPLATNOSTI nebo vašeho NESOUHLASU s daným bodem NEBO PLATNOSTI nebo vašeho SOUHLASU s daným bodem. Neexistují správné nebo špatné odpovědi. Kategorii „Někdy platí, někdy ne NEBO nejsem si jistý“ vybírejte pouze tehdy, pokud se skutečně nedokážete rozhodnout. Odpovězte na VŠECHNA tvrzení.

- 1 — znamená, že tvrzení PRO VÁS VŮBEC NEPLATÍ nebo silně nesouhlasíte
 - 2 — znamená, že tvrzení PRO VÁS NEPLATÍ nebo NESOUHLASÍTE
 - 3 — znamená, že tvrzení někdy platí a někdy ne, nebo si nejste jistí
 - 4 — znamená, že tvrzení PRO VÁS PLATÍ nebo SOUHLASÍTE
 - 5 — znamená, že tvrzení PRO VÁS NAPROSTO PLATÍ nebo silně souhlasíte
-
1. Skrývám či zlehčuji své úspěchy. (SU)
 2. Je pro mě nepříjemné kriticky uvažovat o svých rodičích. (SE)
 3. Dělán si spoustu starostí o své rodiče, děti nebo sourozence. (O)
 4. Nezasloužím si respekt nebo obdiv druhých lidí. (SH)
 5. Je pro mě nepříjemné, když se ke mně někdo chová lépe než k lidem, se kterými právě jsem. (SU)
 6. Je pro mě těžké vidět chyby mých rodičů. (SE)
 7. Bojím se užít si plně své úspěchy, neboť mám strach, že se brzy stane něco špatného. (SU)
 8. Často zjišťuji, že dělám to, co po mně chce někdo jiný, místo toho, co by mě těšilo nejvíce. (O)
 9. Zasloužím si, aby mě druzí odmítali. (SH)
 10. Neštěstí druhých mě neovlivňuje. * (SU, D)
 11. Cítím se špatně, když nesouhlasím s hodnotami a myšlenkami svých rodičů, a to i když si to nechám pro sebe. (SE)
 12. Obávám se, že zraním city druhých lidí, když odmítnu pozvání od někoho, kdo by byl velmi rád, kdybych jeho pozvání přijal/a. (O)
 13. Vždy očekávám, že budu zraněn/a. (SH)
 14. Někdy si myslím, že si nezasloužím štěstí, kterého jsem dosáhl/a. (SU)
 15. Přál/a bych si, abych dokázal/a být více jako mí rodiče. (SE)

16. Dělá mi dobře, když mi ostatní závidí. * (SU, D)
17. Je pro mě velmi těžké zrušit plány, pokud vím, že se na mě druhá osoba těší. (O)
18. Když se mi stane něco špatného, myslím si, že jsem si to musel/a něčím zasloužit. (SH)
19. Na společenských událostech cítím odpovědnost za lidi, kteří se nedokáží zapojit do konverzace s ostatními. (SU)
20. Mám pocit, že se mé rodině stane něco špatného, když s nimi nezůstanu často v kontaktu. (SE)
21. Dělám si velké starosti o lidi, které miluji, i když se zdají být v pořádku. (O)
22. Pokud udělám nějakou chybu, mám sklíčenou náladu. (SH)
23. Dokážu si udržet dobrou náladu, i když vidím žebráky nebo bezdomovce. * (SU,)
24. Cítím úzkost, když jsem příliš dlouho mimo domov. (SE)
25. Obecně mi dělá potíže říkat lidem ne, např. odmítat jim termíny. (O)
26. Když mě někdo obviní z nějaké chyby, tak předpokládám, že mají pravdu. (SH)
27. Není mi líto lidí, kteří mají méně štěstí nebo jsou méně úspěšní než já. * (SU,)
28. Nerad/a mluvím o svých úspěších na společenských událostech. (SU)
29. Necítím se dobře, když nedělám věci stejným způsobem jako moji rodiče. (SE)
30. Nemůžu snést pomyslení na to, že bych někomu mohl/a ublížit. (O)
31. Když v něčem selžu, tak se odsuzuji a chci si ublížit. (SH)
32. Cítím se nepříjemně, když mi ostatní závidí to, co mám. (SU)
33. Preferuji dělat věci tak, jak je dělali mí rodiče. (SE)
34. Nedovoluji svým rodičům, aby mě činili zodpovědným/ou za to, že nejsou šťastní. * (O, D)
35. Nezneklidňuje mě vidět velmi chudé lidi. * (SU)
36. Někdy mám pocit, že jsem tak špatný člověk, že si nezasloužím žít. (SH)
37. Ve společenských situacích rád/a mluvím o tom, čeho jsem dosáhl/a. * (SU)
38. Velmi nerad/a vyjadřuji názory, které se liší od názorů mých přátel nebo rodiny. (SE)
39. Když má moje dítě, partner/ka nebo blízký/á přítel/kyně nějaký problém, jsem ve velkém pokušení zkusit ho vyřešit za ně. (O)
40. Ostatní mají lepší život, protože si ho zaslouží více než já. (SH)
41. Je pro mě velmi nepříjemné, když jsem v něčem úspěšnější, než moje rodina nebo přátelé. (SU)
42. Nevadí mi říkat negativní věci o mých rodičích. * (SE)
43. Bojím se být sám/sama. (O)

44. Moji rodiče mě museli jako dítě tvrdě trestat, protože jsem dělal/a spoustu špatných věcí. (SH)
45. Je pro mě nepříjemné, když se cítím lépe než ostatní. (SU)
46. Nemám problém odmítnout hodnoty mé rodiny. * (SE)
47. Problémy mých rodičů jsou jejich vlastní záležitostí, ne mojí. * (O)
48. Když se něco pokazí, tak vždy předpokládám, že to je moje chyba. (SH)
49. Cítím úlevu nebo klid, když jsou můj partner/ka, moji sourozenci, rodiče nebo děti úspěšní nebo sebevědomí, nebo když dosáhnou uznání nebo ocenění. (SU, D)
50. Jsem rád/a, že nejsem jako moji rodiče. * (SE)
51. Nemůžu být šťastný/á, když je můj/moje kamarád/ka nebo příbuzný/á zklamaný/á. (SU)
52. Nedělá mi problém říkat druhým „ne“. (O)
53. Lidé by se ke mně nechovali zle, kdybych si to nezasloužil/a. (SH)
54. Často je pro mě těžké si užít věci, na které jsem se těšil/a. (SU)
55. Cítil/a bych se hrozně, pokud bych nemiloval/a své rodiče. (SE)
56. Nedělám si starosti o své rodiče nebo děti. * (O)
57. Cítím se jako člověk, kterého nelze milovat. (SH)
58. Mám strach získat to, co chci, protože mívám pocit, že to bude stát více, než jsem předpokládal/a. (SU)
59. Rodiče by měli být vždy na prvním místě. (SE)
60. Když se v rodině něco nedaří, mám sklon se sám/sama sebe ptát, jak jsem tomu mohl/a předejít. (O)
61. Mám pocit, že jsem trestán/a za špatné věci, které jsem udělal/a jako dítě. (SH)
62. Mám sklon být po dosažení důležitého úspěchu trochu sklíčený/á. (SU)
63. Mám výčitky, že nemám rád/a své rodiče. (SE, D)
64. Někdy mám pocit, že jsem sobecký a nezodpovědný člověk. (SH)
65. Když dostanu nějaké peníze navíc, jsem v pokušení rozdělit se s chudými kamarády/kami nebo příbuznými. (SU)
66. Mám pocit, že jsem svou podstatou špatný/á. (SH)
67. Když mého/moji kamaráda/ku nebo příbuzného/ou potká nějaké neštěstí, tak si představuji, jak bych se v jejich situaci cítil/a. (SU)

(SU = Survivor Guilt, SE = Separation Guilt, O = Omnipotent Guilt, SH = Self-hate, * = inverzní položka, D = vyřazená položka při položkové analýze)

PŘÍLOHA 6

Český překlad metody TOSCA-3, škála viny a studu

Na této stránce našeho dotazníku bude vaším úkolem nejprve posoudit 11 situací z každodenního života. U každé situace jsou navrženy vždy dva způsoby, jimiž lze na danou situaci reagovat. Pokuste se představit sebe sama v dané situaci a u každé reakce uveďte, jak je pro Vás osobně pravděpodobná. Používejte škálu od 1 do 5, kde 1 = nepravděpodobné až 5 = velmi pravděpodobné.

1) Domluvil/a jste se s kamarádem na společném obědě, ale v pět hodin si uvědomíte, že jste na schůzku zapomněl/a přijít.

a) Pomyslíte si: „Jsem bezohledný/á.“

c) Pomyslíte si, že byste to měl/a kamarádovi co nejdříve nějak vynahradit.

2) Rozbil/a jste něco v práci a pak jste to zatajil/a.

a) Pomyslíte si: „To je nepříjemné. Musím to opravit nebo zařídit, aby to udělal někdo jiný.“

b) Budete přemýšlet o odchodu ze zaměstnání.

3) V zaměstnání jste nechal/a plánování projektu na poslední chvíli a projekt dopadl špatně.

a) Budete si připadat neschopný/á.

c) Pomyslíte si: „Zasloužím si být pokárán/a za špatné vedení projektu.“

4) V práci uděláte chybu, ze které je obviněn váš kolega.

c) Zůstanete zticha a budete se vyhýbat kolegovi.

d) Budete z toho nešťastný/á a budete usilovat o nápravu situace.

5) Při hraní volejbalu s přáteli hodíte míčem tak, že zasáhne vašeho kamaráda do tváře.

a) Budete si připadat neschopný/á, protože neumíte ani hodit míč.

d) Omluvíte se a ujistíte se, že je váš kamarád v pořádku.

6) Při jízdě autem jste srazil/a kočku.

b) Pomyslíte si: „Jsem hrozný/á.“

d) Budete se cítit špatně, protože jste při řízení nebyl/a pozornější.

7) Po skončení zkoušky máte pocit, že jste podal/a velmi dobrý výkon. Později zjistíte, že jste v testu dopadl/a velmi špatně.

c) Pomyslíte si: „Měl/a jsem se více učit.“

d) Budete si připadat hloupý/á.

8) Vyrazíte si se skupinou přátel a děláte si legraci z kamaráda, který tam s vámi není.

b) Budete se stydět a budete se cítit jako zrádce.

- d) Omluvíte se a budete hovořit o dobrých stránkách tohoto člověka.
- 9) Udělal/a jste velkou chybu v důležitém pracovním projektu. Lidé na vás spoléhali a šéf vám teď vytýká chybu.
- b) Budete cítit potřebu někam se schovat.
- c) Pomyslíte si: „Měl/a jsem poznat problém a odvést lepší práci.“
- 10) Staráte se o psa vašeho kamaráda, který je na dovolené, a pes uteče.
- a) Pomyslíte si: „Jsem nezodpovědný/á a neschopný/á.“
- c) Slíbíte si, že příště budete opatrnější.
- 11) Zúčastníte se kolaudačního večírku, který pořádá váš kolega, a rozlijete červené víno na nový světlý koberec, ale myslíte si, že si toho nikdo nevšiml.
- b) Zůstanete po večírku déle a pomůžete skvrnu vyčistit.
- c) Pomyslíte si: „Raději bych teď byl/a kdekoliv jinde.“

PŘÍLOHA 7

Česká verze PHQ-9

Zamyslete se prosím nad posledními dvěma týdny a na škále označte, jak často Vás během posledních dvou týdnů obtěžovaly následující problémy.

0- vůbec ne

1- několik dní

2- více než polovinu

3- téměř každý den

1. Malý zájem nebo potěšení cokoli dělat.
2. Pocity smutku, deprese, beznaděje.
3. Obtížné usínání nebo přerušovaný spánek, nebo naopak nadměrný spánek.
4. Pocity únavy nebo nedostatku energie.
5. Nechutenství nebo naopak přejídání.
6. Špatný pocit ze sebe sama, pocity selhání nebo pocity viny vůči sobě, či své rodině.
7. Obtížné soustředění se na věci jako je čtení novin nebo sledování televize.
8. Pohybujete se nebo mluvíte tak pomalu, že si toho lidé mohli všimnout. Nebo naopak – jste tak neklidný/á nebo neposedný/á, že se pohybujete mnohem více než obvykle.
9. Myšlenky, že by Vám bylo lépe, kdybyste byl/a mrtev/mrtvá nebo si nějakým způsobem ublížil/a.

Pokud jste v předchozí tabulce označil/a nějaké problémy, jak moc Vám bránily dělat svou práci, starat se o domácnost, nebo vycházet s jinými lidmi?

1. Vůbec mi nebránily
2. Trochu mi bránily
3. Hodně mi bránily
4. Extrémně mi bránily

PŘÍLOHA 8

Česká verze GAD-7

Zamyslete se prosím nad posledními dvěma týdny a na škále označte, jak často Vás během posledních dvou týdnů obtěžovaly následující problémy.

0- vůbec ne

1- několik dní

2- více než polovinu

3- téměř každý den

1. Pocit nervozity, úzkosti nebo napětí (pocit jako na jehlách).
2. Nespavost nebo neschopnost ovládnout obavy.
3. Přílišné dělání si starostí s různými věcmi.
4. Problém se uvolnit.
5. Takový neklid, že je těžké v klidu sedět.
6. Snadná rozčítelnost nebo podrážděnost.
7. Pocit strachu, jakoby se mělo stát něco hrozného.

Pokud jste v předchozí tabulce označil/a nějaké problémy, jak moc Vám bránily dělat svou práci, starat se o domácnost, nebo vycházet s jinými lidmi?

1. Vůbec mi nebránily
2. Trochu mi bránily
3. Hodně mi bránily
4. Extrémně mi bránily

PŘÍLOHA 9

Znění úvodní strany internetového dotazníku

Pozvání k výzkumu

Dobrý den, jmenuji se Filip Škrdlík a jsem studentem psychologie na Fakultě sociálních studií Masarykovy Univerzity v Brně. V rámci své diplomové práce se věnuji překladu a adaptaci dotazníku o interpersonální vině. Tímto bych Vás chtěl poprosit o jeho vyplnění. Jedinou podmínkou účasti je mít jako rodný jazyk češtinu a být starší 16 let.

Dotazník, který by měřil zmíněný koncept zatím v českém prostředí chybí, Vaše účast významně přispěje k adaptaci nástroje, který může v budoucnu pomoci jak psychologické praxi, tak akademickému výzkumu. Součástí adaptace bude i vyplnění několika příslušných dotazníků pro zajištění souběžné validity, celkově se jedná o čtyři dotazníky. Vyplnění všech by vám nemělo trvat déle než 20 minut. V případě Vašeho zájmu můžete v rámci dotazníku vyplnit i e-mailovou adresu, na kterou Vám po zpracování dat budou zaslány výsledky – máte tak jedinečnou příležitost se o sobě něco nového dozvědět. Další možností je zúčastnit se soutěže o fajn ceny :), výherci budou vybráni ihned po ukončení sběru dat.

Mezi ceny, které můžete vyhrát patří:

1. Ponor na zkoušku v hodnotě 600 Kč ve firmě Direct Ocean
2. Poukaz do knihkupectví Barvič a Novotný v hodnotě 200 Kč
3. Kniha - Dost dobří rodiče aneb Drobné chyby ve výchově dovoleny. Lacinová Lenka, Škrdlíková Petra
4. Lístky do HaDivadla
4. CD - A Concert in Hereford. Jan Škrdlík-Cello, Petra Besa-Piano
5. Modrá plátěná taška s logem

Veškeré odpovědi jsou plně anonymní a bude s nimi zacházeno jako s citlivými daty, mockrát děkuji za Váš čas a ochotu.

Filip Škrdlík

PŘÍLOHA 10

Faktorové náboje třináctifaktorového řešení

Factor Loadings

	Factor													Uniqueness
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
O3	.684													.462
O56	.676													.545
O21	.597													.507
SE20	.398		.165					.198						.570
SE24	.243											.226		.746
SU28		.825												.308
SU37		.799												.348
SU1		.374							.166			.165		.685
SU16		.293						.180		.219		-.232		.746
SU5		.220		.186				.160	.186	.174				.707
SE50			.756											.413
SE33			.509				.178							.610
SE42			.364				.200			.181				.629
SE59	.227		.364											.707
SE15			.336				.294							.671

Factor Loadings

	Factor													Uniqueness
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
O47	.24 2		.2 93							.2 20				.726
SE55	.26 1		.2 87	.2 50										.593
SU67				.5 94										.579
SU49				.4 38										.720
O60				.3 96										.707
O39	.22 4			.3 60										.746
SU19				.3 27										.764
O30		.1 79		.3 12										.657
SH22				.3 03		.2 02						.2 13	- .2 42	.603
O17				.2 79	.1 96	- .1 85		.1 70					- .1 54	.744
SH26				.2 21		.1 51	.2 09		.1 60					.715
SU51				.1 82	.1 71					.1 63				.748
O52					.8 30									.348
O25					.7 65									.371
O12				.3 30	.3 59									.575
O8					.3 24							.1 88		.693

Factor Loadings

	Factor													Uniqueness
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
SH31						.689								.426
SH36						.568					.319			.384
SH40						.390							.155	.526
SH9						.322			.273		.161			.493
O43						.219						.212		.824
SH53						.206		.165	.176		.171		.169	.631
SE11							.600							.533
SE38					.197		.478							.667
SE6			.157				.476			.178				.585
SE2			.215				.398			.202				.602
SE29			.198				.317		.154				.172	.652
SE46			.248				.262			.228				.630
SU41								.681						.470
SU45								.623						.469
SU32		.210		.194				.372		.172				.614
SH48						.212	.175	.226	.203					.531
SU14									.594					.452

Factor Loadings

	Factor													Uniqueness
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
SH13									.481					.594
SH4		.231							.399					.542
SU7									.391			.389		.480
SH18				.165					.372					.619
SU23										.680				.527
SU35										.455				.703
SU27										.450				.669
SU10										.263			.161	.827
O34										.262				.852
SH66											.890			.156
SH64			.183			.158					.345			.604
SH57						.270					.339			.538
SU54												.523		.527
SU58												.364		.596
SU62						.201		.223				.361		.579

Factor Loadings

	Factor													Uniqueness
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
SH61			-.188										.544	.543
SH44											.190		.473	.669
SU65				.218				.178		.235			.327	.692
SE63			-.266					.150					.264	.767

PŘÍLOHA 11

Faktorové náboje čtyřfaktorového řešení

	Factor Loadings				
	Factor				Uniqueness
	1	2	3	4	
SH36	.712				.523
SH40	.689				.541
SH57	.687				.553
SH66	.683				.550
SH9	.677	-.157			.523
SH31	.619				.600
SH48	.595				.574
SH53	.567				.686
SU14	.560	.152			.606
SH4	.537			.259	.598
SU58	.529				.654
SU62	.521		-.166		.662
SH13	.488				.711
SU54	.488				.679
SH64	.461	.253	-.171		.675
SU45	.460	.181			.671
SH61	.448				.797
SU7	.412	.279			.656
SH18	.380	.246			.716
SH44	.372			-.167	.856
SU41	.362	.191			.734
SE63	.334				.872
SH26	.277	.252			.783
O12		.542			.646
SU67		.534			.721
O39		.499			.785
O30		.467		.206	.693
O60		.465			.747

Factor Loadings

	Factor				Uniqueness
	1	2	3	4	
SU19		.458			.789
SH22	.216	.457			.701
O21		.445	.252		.648
SU51		.441			.761
O25		.423			.741
O3		.422	.327		.662
O17	-.153	.420			.826
O52		.378		.155	.796
SU49	-.254	.373			.827
SE20	.220	.365	.282		.654
SU27		.343		.193	.816
O56	-.203	.338	.278		.758
O8	.237	.316			.759
SU35		.305		.175	.837
SE24		.305	.232		.796
SU10		.294			.921
SU65		.240			.888
SU23		.227		.174	.869
O43	.184	.222			.881
SE50	-.166		.616		.615
SE33			.585		.670
SE42			.556		.653
SE15			.519		.719
SE59			.509		.733
SE6			.509		.692
SE2			.505		.680
SE46			.504		.702
SE29	.288		.467		.708
SE11	.238		.420		.709
SE55	-.194	.325	.396		.658
O47			.394		.796

Factor Loadings

	Factor				Uniqueness
	1	2	3	4	
SE38			.255		.861
O34			.176		.951
SU37				.791	.388
SU28				.751	.411
SU1	.199			.402	.728
SU16				.399	.843
SU5		.323		.327	.734
SU32		.313		.318	.729